

İZNİK İMAN İKRARI

Bir Giriş

PHILLIP CARY

İZNİK İMAN İKRARI

Göğün ve yerin, görün
yen her şeyin yaratıcısı
Efendisi tek Baba Tanrı
Ve tek Rab İsa Mesih'e
Tanrı'nın tek-doğan o
çağlardan önce Baba'd
ışıktan ışık, gerçek Tan
Tanrıdır, O, Baba'yla a
olarak doğdu, yaratıl
O'nun aracılığıyla var
insanlar uğruna ve biz
için gökten indi, ve Ku
Meryem'den beden ala
bizim uğrumuza Pont
tarafından çarmıha ge
gömlüldü, ve Kutsal Ya
üçüncü günde dirildi
yükseldi ve Baba'nın s
ve yaşayanları ve ölüle
üzere görkemle tekrar
O'nun krallığının sonu
Kutsal Ruh'a (inaniyor
yaşam verendir, O, Ba
gelmiştir, Baba ve Oğ
tapınılmıştır ve yücelt
Peygamberler aracılığı
Tek kutsal hristiyan ve

İZNİK İMAN İKRARI

Bir Giriş

Phillip Cary



Ahit Yayınları

Davutpaşa Cad. Kazım Dinçol San. Sit.
No 81/87, Topkapı, İstanbul, Türkiye
<https://ahityayinlari.com>
info@ahityayinlari.com

İznik İman İkrarı

Yazar: Phillip Cary

Özgün adı: The Nicene Creed

ISBN: 978-605-71023-8-6

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Sertifika No: 52351

Türkçesi 2025 © İzmir Protestan Kilisesi Derneği. İzin alınarak çevrilmiş ve basılmıştır. Orijinali © 2023, Phillip Carry, tüm hakları saklıdır. Lexham Press tarafından basılmıştır. Bu kitabın her türlü yayın hakkı saklıdır ve izin ile kullanılmıştır. Telif hakkı sahiplerinin yazılı izni olmadan bu yayın, makale tarzında yayınlar içinde bulunan kısa alıntılardan hariç her hangi bir biçimde basılıp çoğaltılması yasaktır. Kitabın metnini kullanmak isteyenler, telif hakkı sahiplerin izni için yayıncıya başvurmalıdır.

Çeviri: Çağdaş Coşkun

Düzeltili: Ceyhun İskender

Dizgi:  DİZGİ **MIZANPAJ**.COM

İzmir Protestan Kilisesi'nin yardımlarıyla Türkçeye kazandırılmıştır. Bu kitapta kullanılan tüm Kutsal Kitap ayetleri, aksi belirtmedikçe, Kutsal Kitap Türkçe Yeni Çeviri'den alınmıştır. Kutsal Kitap © The Bible Society in Turkey (Kitap-ı Mukaddes Şirketi), The Translation Trust (Yeni Yaşam Yayınları), 2001, 2008. Tüm yayın hakları Kitabı Mukaddes Şirketi'yle Yeni Yaşam Yayınları'na aittir ve izin ile kullanılmıştır.

Basım: Anadolu Ofset, +90 212 567 73 13

Davutpaşa Cad. Kazım Dinçol San. Sit.

No 81/87 Topkapı, İstanbul

1. Basım: Nisan 2025

İZNİK İMAN İKRARI

Bir Giriş

Phillip Cary

İÇİNDEKİLER

Dua.....	7
I Giriş / Tarihsel Arka Plan.....	9
İznik İman İkrarı	17
İnanıyoruz (İnanıyorum)	19

Madde 1: Baba Tanrı

Tek, Her Şeye Gücü Yeten Baba	25
Göklerin ve Yerin Yaratıcısı.....	26
Görünen ve Görünmeyen Şeylerin Yaratıcısı	27

Madde 2, Bölüm 1: Tanrı'nın Ebedi Oğlu

Tanrı'nın Ebedi Oğlu.....	33
Tek Bir Rab.....	33
İsa.....	38
Mesih	39
Tanrı'nın Tek Doğan Oğlu	41
Tüm Çağlardan Önce Baba'nın Tek Doğan Oğlu.....	42
Tanrı'dan Tanrı.....	45
Işıktan Işık.....	48
Gerçek Tanrı'dan Gerçek Tanrı	49
Tekek Doğan, Yaratılmamış Olan.....	50
Baba'yla Aynı Öze Sahip Olan	52
Her Şey O'nun Aracılığıyla Var Edildi	58
Arasöz: Sözcük ve Benzetmeler	59

Madde 2, Bölüm 2: Beden Almış Tanrı

Biz İnsanlar İçin ve Kurtuluşumuz İçin	65
Gökten İndi	66
Ve Beden Aldı.....	68
Kutsal Ruh'tan	70
Ve Bakire Meryem'den	72
Ve İnsan Oldu.....	75
Ve Bizim Uğrumuza Pontius Pilatus Tarafından Çarmıha Gerildi	77
Ve Acı Çekti	78
Ve Gömüldü.....	80
Ve Kutsal Yazılar Uyarınca Üçüncü Günde Dirildi	82
Ve Göklere Yükseldi	83
Ve Baba'nın Sağında Oturuyor.....	85
Ve Görkemle Tekrar Gelecek	89
Ölüleri ve Dirileri Yargılamak Üzere	91
O'nun Krallığının Sonu Olmayacak.....	92

Madde 3: Kutsal Rub

Ve Kutsal Ruh'a (İnanıyoruz)	97
Rab.....	99
Ve Yaşam Veren	101
Baba'dan Çıkarak Gelen.....	102
Ve Oğul'dan	104
Baba ve Oğul'la Birlikte Tapınılan ve Yüceltilen	106
Peygamberler Aracılığıyla Konuşan	107
Tek Kutsal, Hristiyan ve Elçisel Kilise.....	109
Günahların Affı İçin Tek Vaftiz Olduğunu Beyan Ediyoruz.....	111
Ölülerin Dirilişini Bekliyoruz	113
Ve Gelecek Çağın Yaşamını (Bekliyoruz)	114
Âmin.....	116
Sonsöz	117
Basit Terimlerle Üçlü-Birlik.....	117
Notlar	121

DUA

Gerçeğin Ruhu gelince,
Sizi tüm gerçeğe yöneltecek.

Çünkü kendiliğinden konuşmayacak,
Yalnız duyduklarını söyleyecek ve gelecekte olacakları size
bildirecek.

O beni yüceltecek.
Çünkü benim olandan alıp size bildirecek.
Baba'nın nesi varsa benimdir.

Yuhanna 16:13-15

En yüce Tanrı'ya şükürler olsun,
Ve yeryüzündeki halkına barış getirsin.
Tanrım, göksel Kral,
Yüce Tanrı ve Baba,
Sana tapıyoruz,
Sana şükrediyoruz,
Yüceliğin için sana şükrediyoruz.
RAB İSA MESİH, Baba'nın tek doğan Oğlu,
Yüce Tanrım, Tanrı'nın Kuzusu,
Dünyanın günahını ortadan kaldırınsın:

Bize merhamet et;
Baba'nın sağında oturuyorsun:
Dualarımızı kabul et.
Çünkü Kutsal Olan YALNIZCA sensin,
Tanrı sadece sensin,
En yüce olan yalnız sensin,
Yüce İsa,
Kutsal Ruh'la birlikte,
Baba Tanrı'nın yüceliğinde.
Âmin.

İsa'nın Şeria Irmağı'ndaki vaftizinde onu sevgili Oğlu ilan eden ve Kutsal Ruh'la mesheden CENNETTEKİ BABA: Onun adıyla vaftiz olan herkesin yaşamın yeniliğinde yürümesini ve onu Rab ve Kurtarıcı olarak cesaretle itiraf etmesini sağla; O ki seninle ve Kutsal Ruh'la birlikte tek Tanrı olarak sonsuza dek yücelik içinde yaşar ve hüküm sürer. *Âmin*.

I GİRİŞ

TARİHSEL ARKA PLAN

iznik İman İkrarı, eski Hristiyanlar dehşete düştüğü için ortaya çıkmıştır. Dünyanın en etkili kiliselerinden birisindeki öğretmenlerden biri, Hristiyanların Mesih hakkında “bir zamanlar olmadığı” ve “yoktan var edildiği” gibi şeyler söylemelerini sağlamaya çalışıyordu. Hristiyanların dehşete düşmek için haklı sebepleri vardı. Hristiyanlar, Her Şeye Gücü Yeten Baba Tanrı’nın sağında yüceltilmiş olan İsa Mesih’e Rab olarak tapınırlar. “İsa’nın olmadığı bir zaman vardı” demek onun Baba Tanrı gibi ebedi olmadığını, tıpkı Tanrı’nın tüm yaratıkları gibi hiçlikten var edildiğini söylemek olur. Bu da onun gerçekte Tanrı olmadığı, Tanrı’nın yarattığı şeylerden biri olduğu anlamına gelir. Bunu söylemek, Hristiyanların başından beri yaptıkları şeyin, İsa’ya Rab olarak tapınmanın, putperestlerin yaptığı türden bir şey olduğunu söylemek olur: Tamamen, gerçekten, nihai olarak Tanrı olmayan bir şeye tapınmak. İznik İman İkrarı bu tür bir Hristiyan paganizmine mümkün olan en güçlü ifadelerle *hayır* demek için yazılmıştır.

İznik İman İkrarı, Tanrı’nın ve İsa’nın gerçekte kim olduğuna *evet* diyerek bu iddialara *hayır* demiştir. Baba Tanrı’ya ve

ebedi Oğlu Rabbimiz İsa'ya olan Hristiyan inancının esaslarını belirtir ve Kutsal Ruh'la ilgili bazı esasları da ekler. Bazen de Tanrı'nın kim olduğunu, bizi *biz* yapmak için ne yaptığını söyleyerek anlatır: Tanrı'nın ölümden Mesih'te sonsuz yaşama yükselttiği yaratıkları. Dolayısıyla İznik İman İkrarı, sonu olmayan krallığında pay sahibi olabilmemiz için bizim ve kurtuluşumuz için gökten inen beden almış Tanrı olan İsa Mesih'in müjdesinin temel bir ifadesidir.

Hayır, evet nedeniyle önemlidir. *Hayır* demek bir sınır çizmek ve şunu söylemektir: Bunu kabul etmiyoruz, çünkü Mesih böyle biri değildir. Mesih'in kim olduğuyla ilgili yanlış öğretiş bizi gerçek Mesih'e imandan uzaklaştırır ve bize sahte bir temsilci sunar. Bu bize Rabbimizin elçilerinden gelmiş olan müjdeden farklı bir müjde vaaz etmek anlamına gelir, bu nedenle elçi Pavlus şöyle diyecek kadar ileri gider: "Bir kimse size kabul ettiğinize ters düşen bir müjde bildirirse, ona lanet olsun!" (Galatyalılar 1:9). Elçiye kulak veren 325 yılındaki İznik Konsili, bu kitabın incelediği inancın öncüsü olan bir inanç belgesi oluşturmuş ve "bir zamanlar olmadığı" ya da "yoktan var edildiği" gibi şeyler öğreten herkese karşı ana temalar-şiddetli lanetler eklemiştir. Bunu öğreten Arius'un adını vermemiştir çünkü Pavlus'un ki gibi amacı belirli bir kişiyi mahkûm etmek değil, onun öğretişlerini dışlamaktır. Arius fikrini değiştirmekte, tövbe etmekte, Konsil'in kararına boyun eğmekte ve aynı gerçeği öğretmekte her zaman özgürdü. Ancak gerçek sapkınlar inatçıdır (sadece yanlış olmakla sapkın olamazsınız; hatanız düzeltildikten sonra bile aynı hatanızı kiliseye öğretmekte ısrar ediyor olmanız gerekir) ve sonunda İznik Konsili'ne karşı şekillenen doktrin, kilise tarihindeki en ünlü sapkınlıklardan biri olan Ariusçuluk olarak bilinmeye başlandı.

Ancak bu kitap bir sapkınlık hakkında değil, gerçek hakkındadır: İznik inancından doğan İznik İman İkrarı tarafından

öğretilen İsa Mesih'in müjdesi. Bu kitap kendi inançlarını daha iyi anlamak ve böylece İznik inancının eski öğretmenlerinin bize vermediklerini öğrenerek Tanrı bilgisinde büyümek isteyen Hristiyanlar içindir.

İznik İman İkrarı'nın adını aldığı İznik Konsili, 325 yılında piskoposların bir araya geldiği bir toplantıdır. Asya İli'nde (Küçük Asya'da), bugün Türkiye'nin İznik kenti olan Nicea şehrinde toplandılar. Doğu Roma İmparatorluğu'nun başkenti olduğu dönemde Konstantinopolis olarak anılan İstanbul'dan kuş uçuşu seksen kilometreden biraz daha uzaktadır. Roma, İznik Konsili'nden bir yüzyıl kadar sonra yenilgiye uğradı ve Batı Roma İmparatorluğu yavaş yavaş dağıldı, ancak Doğu İmparatorluğu bin yıl daha varlığını sürdürdü ve Bizans İmparatorluğu olarak bilinen, Konstantinopolis'in eski adı olan Bizans'a dönüştü. "Konstantinopolis", 330 yılında burayı başkent yapan ve 325 yılında İznik'teki Konsil'e gelmeleri için piskoposları çağıran Roma imparatoru Konstantin'in şehri anlamına gelmektedir.

İznik, Yunanca *oikoumene* ya da Latince *ecumene* kelimesinden gelen ve "tüm yerleşik dünya" anlamına gelen ilk ekümenik konsil olarak tanınmıştır. Ekümenik bir konsey, tüm dünya-daki kilise için düzenlenmiş bir konseydir; *ekümen kilisesidir*. Bu yeni bir fikirdi, ancak konsillerde toplanmak yeni değildi. Yerel kiliselerin liderleri olan Hristiyan piskoposlar yıllardır bölgesel konseylerde ya da sinodlarda (Yunancada "konsey" anlamına gelen *synodos* kelimesinden gelir) toplanıyorlardı. Bu, kiliselerde düzeni sağlamanın ve inancı korumanın önemli bir yoluydu. Bir piskoposun görevi, kentnin kilisesinde kuruluşundan bu yana aktarılan inancı korumaktı. Bu aktarımın Latincedeki adı *traditio'dur* ve "gelenek" kelimesini buradan alırız. Kudüs, Roma ve Antakya gibi bazı yerlerde, Hristiyanlığın ilk günlerinde, Yeni Antlaşma'nın yazılmasından önce başlayan bir aktarımdı. Bir şehirle diğeri arasında öğreti ya da kilise uygulamalarında ciddi

bir tutarsızlık varsa, piskoposlar işleri düzeltmek için bir sinodda toplanabilirdi. Örneğin Yerus alim Konsili, Antakya kilisesinin misyonerlik çalışmalarından doğan kiliselerin işleri nasıl y r t ğ  konusundaki anlaşmazlıkları düzeltmek için toplanmıştı (Elçilerin İşleri 15:1-35). Bu durumda, en önemli soru Yahudi olmayan Mesih inanlılarının kilise paydaşlığına nasıl dahil edileceğiydi. Bu durumda İznik'teki soru ise Arius'un öğretisinin dünyanın dört bir yanındaki kiliselerden nasıl dışlanacağıydı.

Piskoposların bunu yapmasının en önemli yolu, Hristiyan inancının bir iman ikrarı üretmekti- ki bu da bir İman İkrarıdır. Bundan  nce, Mesih'e gelen insanlara vaftiz edildiklerinde onaylamaları için bir çeşit ikrar  ğretildiğinden, inançlar yazılı olmaktan ziyade sözlü olarak aktarılırdı. Bu, Mesih'in Bedenine katılırken kendilerini neye adadıklarını söylemenin bir yoluydu. Örneğin, bugün Elçilerin İman İkrarı olarak bildiğimiz iman ikrarı, ilk olarak Roma'da sözlü bir vaftiz ikrarı olarak şekillenmiştir.¹ Her kasabanın, piskoposlar tarafından nesilden nesile aktarılan ve birçok küçük farklılıklar içeren kendi geleneksel ikrarı vardı. Ancak hepsi üçlü bir modeli takip ediyordu, böylece *ek mendeki* herkes Rabbimizin buyurduğu gibi (Matta 28:19) Baba, Oğul ve Kutsal Ruh adına vaftiz ediliyordu. İznik'te açıkça olan şey, bu yazılı olmayan yerel ikrarlardan birinin, özellikle Arius'un öğretisine karşı bazı *eklemelerle*, tüm *ekümen* için tek bir inanç sağlamak üzere uyarlanmış olmasıdır.

Bu kitapta sunulan İman İkrarı, Hristiyan dünyasında en yaygın kullanılan iman ikrarıdır. Bu, 325 yılında İznik'te yapılan orijinal İman İkrarı değil, 381 yılında Konstantinopolis Konsili'nde formüle edilen ve 451 yılında Kalkedon Konsili'nde resmi olarak İznik inancının bir beyanı olarak kabul edilen genişletilmiş bir açıklamadır.² Tarihsel doğruluk adına, akademisyenler genellikle "İznik-Konstantinopolitan İman İkrarı" gibi uzun bir isim verirler ancak ben daha tanındık olan "İznik İman

İkrarı” ismini kullanacağım. Bu kullanım kilise tarafından tüm dünyada kabul edilmesinin nedenine uygundur: İznik Konseyi ile aynı inancı ikrar etmenin daha eksiksiz bir yoludur. Dolayısıyla, bu kitabın amaçları doğrultusunda ve kilisenin olağan kullanımında, “İznik İman İkrarı” etiketi 325’teki “İznik İkrarı’ndan” farklı bir metni ifade etmektedir. Bir dizi küçük farklılığın yanı sıra, İznik İman İkrarı, ana temalar da dahil olmak üzere İznik İkrarı’ndaki bazı şeyleri atlar ve Kutsal Ruh hakkında söylenenlere önemli ölçüde eklemeler yapar. Sonuç, İznik İkrarı’nın genişletilmiş bir İman İkrarıdır ve bu nedenle *ekümenik İman*, tüm *ekümeni* tarafından *İznik İkrarı’nın* İman İkrarı olarak kabul edilmiş ve Doğu Ortodokslar, Roma Katolikleri ve düzenli bir ayin (liturji) kullanan Protestanların çoğu dahil olmak üzere dünyadaki Hristiyanların büyük çoğunluğunun düzenli ibadetine dahil edilmiştir.

Şimdi *ekümenik* kilise olarak adlandırabileceğimiz, İznik İman İkrarı’nı kabul eden ve hemfikir olan *ekümen kilisesi* içindeki birlik ve çeşitlilik hakkında biraz daha konuşmakta fayda var. Bu kilise ortodoks (küçük “o”) olarak adlandırılmayı hak eden kilisedir çünkü doğru inancı ve ibadeti (Yunancada *orthodoxa*) öğretir. Aynı zamanda *katoliktir* (küçük “k”), yani “evrenseldir” (Yunancada *katholikos*). Ve evanjeliktir (küçük “e”) çünkü müjdesel kilisedir (Yunancada *euangelion*). Bu kelimelerin küçük harfli anlamlarına göre, İncil’in bize Mesih’in Bedeni ve Kutsal Ruh’un eseri olarak onurlandırmanızı öğrettiği Tanrı’nın tek kutsal kilisesi ortodoks, katolik, evanjelik ve ekümeniktir ve inancı İznik İkrarı’ndaki imandır.

Tek bir ekümenik kilisenin içinde bulunan ve onu bölmemesi gereken çeşitlilik, büyük harfli isimlerle ayırt edilebilir. İznik *ekümesinin tamamını* kucaklayan ortodoks (küçük “o”) ile Rum Ortodoks, Rus Ortodoks, Ermeni Ortodoks ve diğerlerini içeren Ortodoks (büyük “O”) arasındaki ayrımı belirtmemiz gerekecek-

tir; bunların hepsi “Doğu Ortodoks” başlığı altında toplanır ve miraslarının izi baskın dilin Yunanca olduğu Doğu Roma İmparatorluğu’na kadar sürülebilir. Ve aynı şekilde, tüm kiliseyi tanımlamak için İman İkrarı’nda karşılaşacağımız bir terim olan katolik (küçük “k”) ile Roma piskoposu olan Papa ile tam bir birlik içinde olan Hristiyanlar, yani Roma Katolikleri (büyük “K”) arasındaki ayrımı da belirtmeliyiz. Mirasları, hâkim dilin Latince olduğu Batı Roma İmparatorluğu’na kadar uzanmaktadır. Çok erken dönemlerde, İznik İman İkrarı’nın standart bir Latince çevirisi yapılmış ve bu çeviri, göreceğimiz gibi Yunanca versiyondan biri önemsiz, diğeri ilginç, üçüncüsü ise trajik olan birkaç farkla sonuçlanmıştı. Protestanlar bu Batı geleneğinin mirasçılarıdır ve Protestan kiliselerinde kullanılan İznik İman İkrarı’nın çoğu çevirisinin kökleri eski Latince çeviriye dayanmaktadır. Palestrina, Bach ve Mozart gibi bestecilerin kilise müziği severlere tanıdık gelen Latince İman İkrarı hala bizimle birlikte.

Bu kitabın amaçları doğrultusunda yaptığım İznik İman İkrarı çevirisi, kiliselerde kullanılan herhangi bir versiyonla tam olarak aynı ifadelere sahip değildir çünkü ne yazık ki İznik İman İkrarı’nın İngilizcede tek bir standart çevirisi yoktur. Okuyucuların Pazar günleri kullanmaya alışkın oldukları versiyonda İznik İman İkrarı’nı söylemeye devam edeceklerini varsayıyorum -kesinlikle öyle umuyorum- çünkü ibadette birlikte inancımızı itiraf etme fırsatı İznik İman İkrarı’nın en büyük nimetlerinden biridir ve kurcalanmaması gereken bir şeydir. Ancak bazıları yüzlerce yıl öncesine dayanan ve artık aşına olmadığımız bir İngilizce kullanan çok sayıda versiyon olduğu için alternatif çeviriler ve kafa karıştırıcı olabilecek eski ifadeler hakkında sık sık yorum yapmam gerekecek. Kendi çevirimde orijinal Yunancaya mümkün olduğunca yakın kalmaya çalıştım.³ Ancak standart Latince çevirinin Yunancadan farklı olduğu durumlarda da yorum yaptım çünkü bu genellikle İngilizce versiyonlardaki farklı-

lıkları açıklamakta, bize “aynı tabiattan” gibi kelimeler ve “insan olarak yaratıldı” gibi ifadeler vermektedir.

İfade bazında yorumu düzenlemek için İznik İman İkrarı’nı üç “maddeye” ayırdım; bu, İznik İman İkrarı’nın Baba, Oğul ve Kutsal Ruh’a adanmış bölümleri için kullanılan teknik bir terimdir (“iman maddesi” ifadesini buradan alıyoruz). Buna ek olarak ikinci maddeyi, birincisi Rab İsa’nın tanrısallığına, ikincisi ise insanlığına odaklanan iki kısma ayırmak uygundur.

Sizin de fark etmiş olabileceğiniz gibi bu kitabın büyük bir bölümü sözcüklere ve onların tarihine odaklanmaktadır. Çünkü İznik İman İkrarı, şu anda onları söyleyen bizlerden çok daha eski sözcüklerden oluşmaktadır. Bu nedenle, bu sözleri daha zengin ve doğru bir şekilde anlamak, Hristiyan geleneğinin yüzyılları boyunca İznik İman İkrarı’na ikrar edenlerle paylaştığımız kendi inancımız hakkında daha derin bir anlayışa ulaşmanın bir yoludur. Çünkü onlarla birlikte bize de tek bir Rab, tek bir iman ve tek bir vaftiz verilmiştir.

Çünkü kelimeler eskidir, katmanları vardır. Bu kitabın amaçlarından biri de bu katmanlara erişmenizi sağlamaktır; böylece “enkarne” gibi bir kelime söylediğinizde, altında Latince *carnem* kelimesini duyacak ve “et” kelimesini düşüneceksiniz. Sonra da kulaklarınızı “beden” sözcüğünün Kutsal Kitap’ın koridorlarında, pasajlarında, İncil’de ve kilise ayinlerinde kullandığımız dilde nasıl yankılandığına ayarlayabilirsiniz. Bu kitabın okuyucularının Kutsal Kitap’a aşina olduklarını ancak Hristiyan teolojisinin geleneklerine aşina olmadıklarını varsayacağım. Bu nedenle teologlar için çok sıradan olan ancak birçok kilise müdavimi için gereksiz yere gizemli ve kolayca yanlış anlaşılan “enkarnasyon” gibi kelimeler üzerinde epeyce zaman harcayacağım çünkü bu kelimeler onlara hiç açıklanmadı. Kulaklarımızı bu sözcükleri duymaya daha iyi ayarlamak, Hristiyan ibadetinin zenginliğine daha derinden dalmamızı sağlar.

Bu kitabın bir diğ er amacı da daha ileri çalışmalara kapı açmaktır ve bu amaçla sık sık İznik İman İkrarı'nın kendisinde bulunmayan ancak Hristiyan geleneğinde İznik inancını açıklamak için kullanılan teolojik terimleri tanıtacağım. Sık sık teologların açıklama yapmadan kullandıkları teknik terimler üzerinde duracağım. Bunlar sadece teolojinin teknik yönlerini inceleyenler için değil, kendi inançlarını anlamak isteyen sıradan Hristiyanlar için de gerçekten yararlı olduğunu düşündüğüm terimler. Bu kitap bazı okuyuculara teoloji çalışmalarına bir giriş kapısı olarak hizmet ederse çok mutlu olacağım.

Kitapta ayrıca İznik inancının Kutsal Yazılar'da bulunan elçisel köklerine de büyük önem verilecektir. Buradaki amaç, İncil'e inanan Hristiyanlara, bu sözleri müjde yani Tanrımızın hik yesi olarak duyabilmeleri için İznik İman İkrarı'nın zaten inandıkları şeylere nasıl kelimeler kazandırdığını göstermektir. Martin Luther'in terimleriyle, İznik İman İkrarı bize yasadan ziyade müjdeyi verir çünkü bize ne yapmamız gerektiğini değil, Tanrı'nın bizim için ve kurtuluşumuz için ne yaptığını söyler; kendimizi kurtarmak, yaşamlarımızı dönüştürmek ve kendimizi iyi Hristiyanlar yapmak için yapamayacağımız her şey, çünkü bunlar sadece Tanrı'nın yapabileceği şeylerdir. İyi haber şudur ki Tanrı, Mesih'te bunları yapmış ve yaşam veren Ruhu aracılığıyla bunları bizim kılmıştır. İznik İman İkrarı bir kutsama ve sevinçtir çünkü bu iyi habere olan inancın itirafıdır.

İZNİK İMAN İKRARI

(Türkçe çeviri: Rev. Fikret Böcek)

Göğün ve yerin, görünen ve görünmeyen her şeyin yaratıcısı,
Kâinatın Efendisi tek Baba Tanrı'ya inanıyoruz.

Ve tek Rab İsa Mesih'e (inanıyoruz):
O, Tanrı'nın tek-doğan oğludur.
O, tüm çağlardan önce Baba'dan doğdu,
O, ışıktan ışık, gerçek Tanrı'dan gerçek Tanrıdır,
O, Baba'yla aynı öze sahip olarak doğdu, yaratılmadı,
Her şey O'nun aracılığıyla var edildi,
O, biz insanlar uğruna ve bizim kurtuluşumuz için gökten indi,
ve Kutsal Ruh ve Bakire Meryem'den beden aldı ve insan oldu,
ve bizim uğrumuza Pontius Pilatus tarafından çarmıha gerildi;
Acı çekti ve gömüldü,
ve Kutsal Yazılar uyarınca üçüncü günde dirildi
ve göklere yükseldi ve Baba'nın sağında oturuyor;
ve yaşayanları ve ölüleri yargılamak üzere görkemle tekrar
gelecek,
O'nun krallığının sonu olmayacak.

Ve Kutsal Ruh'a (inanıyoruz):
O, Rab ve yaşam verendir,
O, Baba'dan çıkarak gelmiştir,
Baba ve Oğul'la birlikte tapınılmıştır ve yüceltilmiştir,
Peygamberler aracılığıyla konuşmuştur.

Tek kutsal hristiyan ve elçisel kiliseye (inanıyoruz):
Günahların affı için tek vaftiz olduğunu beyan ediyoruz;
Ölülerin dirilişini,
ve dünyanın yaşamının gelişini bekliyoruz. Amin.

İNANIYORUZ (İNANIYORUM)

Giriş bölümünde bahsedilen, İnancın Yunanca ve Latince versiyonları arasındaki ilginç fark tam da burada, ilk kelimedede yer almaktadır: Doğu Roma İmparatorluğu’nda Yunanca konuşanlar “biz” derken, Batı’daki Latince konuşanlar “ben” demektedir.⁴ Aslında “inanç” terimini Latince bir kelime olan *credo*’dan, yani “inaniyorum” demenin tek kelimelik bir yolundan aldık. Bunu bir isme, “*Credo*” ya dönüştürdüğünüzde, İman İkrarı için standart bir terim elde etmiş olursunuz. Öte yandan standart Yunanca terim basitçe “inanç”, *he pistis idi*. Yani bu anlamda İznik İman İkrarı, İznik inancıdır. İznik İman İkrarı’nı yüksek sesle tekrarlamak, teriminin iki anlamında da bu imanı ikrar etmektir: Hristiyan inancını, İznik İman İkrarı’nda olan “iman” sözleriyle dile getirmektir.

İman için kullanılan bir diğer eski terim de şaşırtıcı bir şekilde “sembol” dür (Latince *symbolum*, Yunanca *symbolon*’dan türetilmiştir). Birçok anlamı olan bir kelimedir. Günümüzde İngilizce “symbol” kelimesi bir inancı belirtmek için kullanılabilir ve kütüphanenin teoloji bölümünde “Sembolikler” üzerine bir kitap görürseniz, muhtemelen eski bir inanç ve itiraf çalışmasıdır.

Tam olarak neden *symbolum*’un bir inancı ya da iman ikrarını belirtmek için kullanıldığının açıklanması gerekir ki bu

da Batı'nın neden "inanıyorum" dediğini anlamamıza yardımcı olacaktır. Sıradan Latince *symbolum*, bir parola ya da askerlerin birbirlerini tanımak için kullandıkları işaret ve karşı işaret gibi bir işaret ya da simge anlamında kullanılabilir. Gecenin karanlığında bir nöbetçi "Dur! Orada kim var?" demek yerine bir parolanın ilk yarısını işaret olarak verebilir ve asker arkadaşı parolayı bir karşı işaretle ("O Susanna!" / "Oh, benim için ağlama!") tamamlar, böylece kendisini aynı orduya ait biri olarak tanımlar. *Symbolum*'un bir başka anlamı da bir asker orduya alınırken kullanılan bir ant ya da bağlılık yemini idi. Vaftiz uygulaması ilk kilisede bu şekilde işliyordu. Vaftiz olmak Mesih'in ordusuna katılmak gibiydi- öldürmediğiniz ama şehit olarak tanıklık ederek öldürülebileceğiniz alışılmadık bir ordu- ve vaftiz itirafınız, kaydolduğunuzda bir tür parola gibi tanımlandığınız bir taahhüttü.⁵

Gerçek vaftiz töreni biraz işaret ve karşı işaret vermeye benziyordu. "Her Şeye Gücü Yeten Baba Tanrı'ya inanıyor musun?", "İsa Mesih'e ve çarmihına inanıyor musun?" ve "Kutsal Ruh'a inanıyor musun?" gibi kısa üç sorudan oluşuyordu.⁶ Genellikle sorular daha uzundu ve İznik İman İkrarı'na oldukça benzeyebiliyordu; örneğin: "Kutsal Ruh tarafından Bakire Meryem'den doğan, Pontius Pilatus'un emriyle çarmıha gerilen ve ölen, üçüncü gün ölümden dirilen, göklere yükselen, Baba'nın sağında oturan, yaşayanları ve ölüleri yargılamak için gelecek olan Tanrı Oğlu Mesih İsa'ya inanıyor musunuz?"⁷ Her durumda, her soruya verilen yanıt aynıydı: "İnanıyorum", ardından kişi suya daldırılıyordu. Bu üç aşamalı suya daldırma Hristiyan vaftizi idi ve soru-cevap da Hristiyan inancının *sembolü*, vaftiz işareti ve karşı işaretiydi. Soru-cevabı hep birlikte söyleyebileceğimiz bir itirafa dönüştürdüğünüzde bir İman İkrarı elde edersiniz.

İman İkrarı, *ikrar* ettiğimiz inançtır, bu da basitçe yüksek sesle söylediğimiz anlamına gelir. Günahlarımızı saklamak yeri-

ne ikrar ettiğimizde olduğu gibi, bir şeyi yüksek sesle dile getirme eylemi bir fark yaratır. *İnancı* ikrar etmek, inandığımız şeyi sadece kalpteki geçici bir düşünce değil, paylaşılan, halka açık ve tanınabilir bir şey haline getirmektir. Vaftiz ikrarı bizi Mesih'in ordusunun bir üyesi yapar ve bugün bile bu ikrarın ölümünüze neden olabileceği yerler vardır. Dolayısıyla ikrar, ifade etmekten daha fazlasıdır. Sadece kalbimizden geçenleri söylemek değildir; bir topluluğa katılmak ve onun tehlikelerini ve görevlerini olduğu kadar nimetlerini de paylaşmaktır. Vaftizimizde “inanıyorum” ya da Pazar ayininde “inanıyoruz” dediğimizde, bizi Mesih'in Bedeninde dünyanın dört bir yanındaki diğer inananlara bağlayan ve bazıları bu taahhüdü tuttukları için başları belaya girebilecek olan bir bağlılık sözü vermiş oluruz.

Bu nedenle Batı'daki Hristiyanlar İznik İman İkrarı'na “İman ediyorum” sözleriyle başladıklarında bile bu sadece bireysel bir iman ifadesi değil, bireyin vaftizle katıldığı bir topluluğun, Mesih'in Bedeninin imanına bağlılıktır. Aslında bazı Batı kiliseleri artık Yunanca versiyona geri dönerek “İnanıyoruz” demektedir. Yine de önemli bir anlamda, “inanıyorum” aslında İznik'ten çok önce vaftizlerde kullanılan daha eski bir itiraf biçimidir. “İman ediyoruz” yeni bir ortamı yansıtan, imanı itiraf etmenin yeni bir yoluydu. Bir vaftiz itirafı yerine, bir cemaat itirafıydı. İznik İman İkrarı “inanıyoruz” ile başlar (ÇN: Türkçe'de bu şekilde başlamaz) çünkü bir konsilin itirafı olarak ortaya çıkmıştır; rahiplerin bir araya gelerek inandıkları ve öğrettikleri şeyleri tüm ekümenik kilisenin inancı olarak sunmaları ve birlikte itiraf etmeleridir. Bu nedenle de sonunda hem Doğu hem de Batı kiliselerinin Efkaristiya ayinlerine dahil edilmiştir.

MADDE 1

BABA TANRI

MADDE 1

BABA TANRI

TEK, HER ŞEYE GÜCÜ YETEN BABA

iznik İman İkrarı, antik felsefede olduğu kadar pagan mitolojisinde de yaygın olan tanıdık bir dil kullanarak başlar ancak kısa süre sonra bu dille daha önce görülmemiş bir şey yapmaya devam eder. “Her Şeye Gücü Yeten Baba” paganlar arasında iyi bilinen bir terimdi. Örneğin bu ifade Roma epik şiiri *Aeneid*’de, Olimpos Dağı’ndaki mitolojik tanrıların kralı Jüpiter’i tanımlamak için sık sık geçer. Diğer tanrıların entrikaları ve ölümlülerin sorunları karşısında kolayca hüsrana uğrayan Jüpiter’in Hristiyanlarca yüce olarak adlandırılması pek mümkün değildir. Kuşkusuz, cenneti ve dünyayı yaratmak onun gücünün çok ötesindedir -adalet ve bilgelikle yönetmekten bahsetmiyorum bile- ki bu, buradaki Yunanca terimin özellikle öne çıkan bir yönüdür, *Pantokrator*, kelimenin tam anlamıyla “Her şeye hükmeden” anlamına gelir. İman sadece güçten değil, Babamız Tanrı’nın her şeyi nasıl yönettiğinden bahsetmektedir ki bu da göreceğimiz gibi çarmıha gerilmiş bir insan olan Oğlu’nun sonsuza dek kral olduğu anlamına gelmektedir.

Tek Tanrı inancının hiçbir şekilde Hristiyanlara ve Yahudilere özgü olmadığını da unutmamalıyız. Platon, Aristoteles ve

Plotinus gibi sofistike paganlar, ebedi ve ilahi olan ancak Jüpiterye gibi kişisel bir varlık olmayan eşsiz bir İlk İlke hakkında çok şey söylemişlerdir. Aristoteles bu ilkeye aslında “Tanrı” derken, Platon “İyi” demiş, Plotinus ise onu her şeyin kaynağı haline getirmiştir. Felsefe okuyan Hristiyanlar bu tür felsefede hoşlarına gidecek çok şey buldular ve Hristiyan teolojisinde Tanrı’dan İlk İlke, her şeyin kaynağı olan yüce İyi olarak bahsetmek yaygınlaştı. Ancak eski Hristiyanlar İznik İman İkrarı’nı ikrar ederken bu ortak dili, “tek Tanrı’yı,” daha spesifik ve Kutsal Kitap’a özgü bir şey söylemek için kullanıyorlardı ki bu da ancak İznik İman İkrarı’nın ikinci maddesinde İsa’dan neden “tek Rab” olarak söz edileceğini gördüğümüzde netleşmeye başlar.

GÖKLERİN VE YERİN YARATICISI

Bu ifade bizi elbette Kutsal Kitap’ın başlangıcına, Tanrı’nın göğü ve yeri yarattığı zamana götürür (Yaratılış 1:1). Kutsal Yazılar “gök ve yer” ifadesini yukarıdan aşağıya tüm yaratılışı belirtmek için kullanır. Birlikte, yukarıdaki gök ve aşağıdaki yer, hepsini yaratan Tanrı dışında var olan her şeydir.

Ancak Yaratılış 1’de “gök” kelimesi oldukça sınırlı bir anlamda kullanılmıştır. Tıpkı denizin balıklarla, havanın kuşlarla ve yeryüzünün sürünen canlılarla ve hayvanlarla dolu olması gibi yıldızların, ayın ve güneşin doldurduğu, üzerimizde görebildiğimiz görünür göklere atıfta bulunur. Kutsal Kitap başka bir yerde gördüğümüz göklerin üzerinde yer alan en yüksek gökten söz eder ve onu “göklerin göğü” olarak adlandırır.⁸ Burası Tanrı’nın görünen göklerin üzerinde taht kurduğu yerdir çünkü “O’nun görkemi yerin ve göğün üstündedir” (Mezmun 148:13). Görünür evrenin yerlerinin ötesinde bir yerdir, seyahat edebileceğimiz bir yer değildir (hiçbir uzay gemisi bizi oraya götüremez) çünkü

Rabbimiz İsa Mesih'in Baba Tanrı'nın sağında, meleklerin, baş meleklerin ve cennetin tüm ev sahiplerinin bitmeyen övgüleri ve sevinçleriyle çevrili olarak tahta oturduğu yerdir. Burası görünen göklerin çok üstünde, bizim görebileceğimiz herhangi bir yerden farklı bir boyutta olduğu için, Tanrı'nın yarattıklarının bütünlüğünden söz edebilmek için İznik İman İkrarı'nın görünen her şeyin ötesine geçmesi gerekir.

GÖRÜNEN VE GÖRÜNMEYEN ŞEYLERİN YARATICISI

Birçok kilisenin kullandığı yeni çeviri olan “görülen ve görülmeyen”, “görünen ve görünmeyen” kadar kesin değildir, çünkü burada Yaratılış'ın iki aleminden söz edilmektedir ve görünmeyen alem sadece görmediğimiz bir şey değil, fiziksel gözlerimizle asla göremeyeceğimiz bir şeydir. Meleklerin -hem cenneteki kutsanmış meleklerin hem de cennetten kovulmuş düşmüş melekler olan iblislerin- diyarıdır (Vahiy 12:7-9).

Bu ifade bizi, her şeyin yaratılışının, “gökte ve yerde, görünür ve görünmez her şeyin Mesih tarafından yaratıldığı” (Koloseliler 1:16) ve kendisinin işi olduğunu öğreten Koloselilere Mektup'a götürür. Böylece daha İznik İman İkrarı'nın ilk maddesini bitirmeden, kendimizi her şeyin Yaratıcısı olan Baba Tanrı'yı, Mesih'in Kutsal Kitap'taki bir tanımını kullanarak tarif ettiğini okuyoruz. Bu son derece yerindedir çünkü ikinci maddede göreceğimiz gibi Rab İsa Mesih, Tanrı'nın her şeyi *aracılığıyla var ettiği kişidir*. İznik İman İkrarı'nın temel amaçlarından biri Yaratıcı ve yaratılan arasındaki ayrımı kesinlikle netleştirmek ve Rabbimiz İsa'yı Yaratıcı tarafa koymaktır.⁹

İznik İman İkrarı'nın kullandığı şekilde “her şey” ifadesi tüm yaratılışı kapsar ama Yaratıcı'yı kapsamaz. Her şeyin Yara-

tıcısı, sanki “her şey” listesine aitmiş gibi diğerleri arasında bir şey olarak sayılamaz. Eğer böyle bir liste yapabilseydiniz, Tanrı bu listede yer almazdı, çünkü o listenin ve listedeki her şeyin kaynağıdır ve bu listenin içine -bir yazarın yazdığı kitabın sayfalarına hapsolması gibi- hapsolmaz. Ona Yüce Varlık diyebilirsiniz ama sadece tüm varlığın kaynağı, hepsinin yazarı olduğu sürece, diğerleri arasında sadece bir varlık olmadığı sürece.

Bunu akılda tutarak, görünen ve görünmeyeni karşılaştırırken İznik İman İkrarı'nın ne söylediğini doğru bir şekilde anlayabiliriz. Çünkü Koloseliler pasajında Mesih tarafından yaratılan “görünen ve görünmeyen her şey”, “tahtlar, egemenlikler, hükümdarlıklar ya da otoriteler” hakkında söylenecek daha çok şey vardır; bunların hepsi “O'nun aracılığıyla ve O'nun için yaratılmıştır” (Koloseliler 1:16). Bu, Tanrı'nın tahtının tüm görünür evrenin üstünde ve ötesinde olduğu en yüksek cennetin güçlerinin bir listesidir. Mesih'in diğerleri arasında bir üye olduğu doğaüstü bir âlem değildir (gnostikler olarak bilinen sapkınların favori fantezisi). O'nun tarafından, O'nun aracılığıyla ve O'nun için, Baba ve Kutsal Ruh'la bir olduğu ve dolayısıyla her şeyin tek Yaratıcısı olduğu aynı yüce gücü kullanarak yaratılmış olan görünmez alemdir.

“Her şey” listesinde yer alan ve en yüce cennetteki yaratıklar kadar görkemli olmayan daha küçük öğeler hakkında da bir şeyler söylemek gerekir. “Her şeyin” Tanrı tarafından yaratıldığını söyleyerek, İznik İman İkrarı bizi bazı materyalist hatalardan uzaklaştırır. Her şeyden önce, Tanrı'nın her şeyi yaratmak için kullandığı bir madde yoktur. Hristiyan öğretisi *creatio ex nihilo*'da (Latince “yoktan yaratma” anlamına gelir) öğretildiği gibi, Tanrı her şeyi yoktan yaratmıştır. Bu nedenle orijinal İznik İman İkrarı, Mesih'in “yoktan var olduğu” fikrini lanetlemiştir ki bu onu bir yaratık yapacaktır. İkinci olarak, Tanrı'nın kendisi maddi bir varlık değildir. Yani Tanrı'nın kendisinden meydana

geldiği bir madde ya da malzeme yoktur. Var olan her tür materyal Tanrı'nın yaratığıdır, "her şey" listesinin bir ögesidir. Varlığı Tanrı'ya bağlıdır, tersi değil. Dolayısıyla maddi şeylerin aksine, Tanrı'nın oluşmak için herhangi bir şeye ihtiyacı yoktur. Tanrı'nın olduğu hiçbir şey yoktur ve hiçbir parçası da yoktur. Bu, göreceğimiz gibi, Tanrı'nın üç parçaya sahip olmasıyla alakalı bir doktrin olmayan Üçlü-Birlik doktrinin de önemli bir nokta haline gelir.

Tanrı hiçbir şeyden yaratılmamıştır çünkü Tanrı yaratılmamıştır. O, Hristiyan teoloji geleneğinin söylemeyi sevdiği gibi, "yaratılmamıştır." Dolayısıyla çocuğun "eğer her şeyi Tanrı yarattıysa, Tanrı'yı kim yarattı?" sorusuna verilecek net bir yanıt vardır. Cevap şudur: Tanrı'yı kimse yaratmamıştır, çünkü Tanrı'nın yaratılmış olması mümkün değildir. Yaratılmamış olmak Tanrı'nın özünde vardır (bu kavrama birazdan değineceğiz). O Yaratıcı'dır, bir yaratık değildir. İkrar'ın ilk maddesini tartıştığımız sürece söylememiz gereken budur. Elbette, ikinci madde Tanrı'nın beden almış hali olan, Meryem'den doğan bebeğe geldiğinde yeni bir şey ortaya çıkar.

Son olarak, en alt seviyede, eğer böyle adlandırılabilirse, "her şey" listesine girmeyi asla başaramayacak kadar alçaltılmış olan bir şey vardır. *Kötülük* Tanrı'nın yarattığı şeyler arasında yer almaz, dolayısıyla asla kendine ait bir varoluşa sahip değildir. Kötülük, Tanrı'nın yarattığı iyi şeyler yanlış gittiğinde, yıkık bir ev ya da hastalıklı bir hayvan, kendisiyle savaşıyor bir topluluk ya da günahla bozulmuş bir ruh gibi bozulduğunda, deforme olduğunda ya da yozlaştığında ortaya çıkar. Kötülüğün büyük gücü tamamen Tanrı'nın iyi yaratıklarına ait olan güçten türetilmiştir -çalınmıştır- diyebiliriz, iyi bir evin rüzgâr ve yağmurda sağlam durma gücü, bir hayvanın yaşama, büyüme ve üreme gücü, insanların birbirleriyle dostluk içinde yaşama gücü ve tek bir insanın tek gerçek Tanrı'ya tapınma görkemine komşularıyla birlikte

katılma gücü. Yaratıcı tarafından varlıklara verilen tüm güçler kendilerine özgü bir şekilde mahvedilebilir ve bozulabilir ve yaratık ne kadar güçlü olursa, ortaya çıkan mahvoluş da o kadar büyük ve güçlü olur. Bu, Şeytan'ın Tanrı'nın yarattıklarının hem en büyüğü hem de en kötüsü olduğu anlamını açıklar.¹⁰

O halde çocukların sorduğu diğer sorunun da bir cevabı vardır: Şeytanı Tanrı mı yarattı? Şeytan gerçekten de Tanrı'nın iyi bir yaratığıdır ve Tanrı'nın yarattığı “her şey” listesinde yer alır. Ancak yaratıldığında kendisine verilen özgür irade gücünü kötüye kullanması nedeniyle bozulmuş, şımarmış ve mahvolmuş iyi bir şeydir, daha aşağı yaratıkların kapasitesinin ötesinde bir sevgi ve sevinç yoğunluğunu mümkün kılan iyi bir güç, ancak bozulmuş haliyle yalnızca sefalet, kötülük, yalan ve ölüm yayma gücüdür.

MADDE 2, BÖLÜM 1

TANRI'NİN EBEDİ OĞLU

MADDE 2, BÖLÜM 1

TANRI'NIN EBEDİ OĞLU

TEK BİR RAB

iznik İman İkrarı'nın ikinci maddesinde Hristiyan inancını diğer tüm Tanrı inançlarından ayıran özelliğe geliyoruz. İlk maddedeki “tek Tanrı” ifadesi buradaki “tek Rab” ifadesiyle eşleştirilmelidir. Bu sözcükler, bir miktatısın kutupları gibi her biri kendine daha fazla sözcük çeken ve kendi karakteristik kelime dağarcığını bir araya getiren, Kutsal Kitap'a özgü bir güç alanı oluşturur. Örneğin “Baba” kelimesi kesinlikle birinci maddenin kutbuna aittir, oysa “Tanrı” kelimesi daha az kesin ve özeldir ve sadece birinci maddede değil, Mesih'i “gerçek Tanrı'dan gerçek Tanrı” olarak tanımlayan ikinci maddede de kullanılacaktır. Bu arada “Rab” kelimesi, Baba ve Kutsal Ruh için de kullanılabilmesine rağmen, ikinci madde tarafından içeri çekilmiş ve İsa'nın ismine sıkıca bağlanmıştı. Hristiyanlar “Rabbimiz” derken İsa'yı kastederler. Dolayısıyla, İncil “tek Rab” dediğinde, İsa Mesih'ten bahsetmeye devam eder, tıpkı “tek Tanrı” dan bahsettiğinde Baba'dan bahsetmeye devam ettiği gibi.

Bu konuda İznik İman İkrarı, “Tanrı” ve “Baba” kelimelerinin birlikte kullanıldığı Yeni Antlaşma'daki yaygın bir modeli

takip eder ve İsa'nın Tanrı olduğunu söylemenin yolu, ona İsrail'in Tanrısı RAB'bin kutsal adını uygulayarak "Rab" demekten geçer. Bu, Kutsal Yazıların İsa'nın Baba ile bir ve aynı Tanrı olduğuna tanıklık etmesinin temel yoludur: O, RAB'den başkası değildir. Dolayısıyla buradaki adlandırma modelinin ayrıntılı olarak tartışılması gerekir.

RAB'bin adı ile başlayın. Üç büyük harfle yazılan bu sözcük, birçok Kutsal Kitap çevirisinde İsrail'in Tanrısı'nın adını belirtmek için, aslında yazıya dökülmeden kullanılır. Bazen İsmi dört harfle, YHWH, sesli harfler olmadan yazılmış bir versiyonuyla karşılaşırsınız, böylece onu telaffuz etmek gerçekten mümkün değildir. Bunun temsil ettiği dört İbranice harfe Tetragrammaton denir (bu sadece "dört harf" için kullanılan Yunanca bir terimdir). Başka bir deyişle, Tanrı'nın adı o kadar önemlidir ki, kendine ait bir adı vardır: Yunanlılar ona Tetragrammaton derler, ancak Yahudiler ona İbranice "İsim" anlamına gelen *HaShem* derler ki ben de burada bu geleneği takip ediyorum.

Ad'ın bir isme ihtiyacı var, çünkü artık kimse onu söylemiyor. Eski İbranice sesli harfler olmadan yazıldığı için, telaffuz edilebilir olması için hangi sesli harflerin olması gerektiğini kimse tam olarak bilmiyor, çünkü bize İsim'in nasıl telaffuz edildiğini söyleyecek sesli harflerin yazılı olduğu orijinal Kutsal Kitap metinlerine sahip değiliz. Yeni Antlaşma'dan yüzyıllar sonra İbranice metinlere sesli harfler eklendiğinde, dindar Yahudiler İsim'i telaffuz etmeyi çoktan bırakmışlardı çünkü İsim yüksek sesle söylenemeyecek kadar kutsal kabul ediliyordu. Akademisyenler sesli harflerin ne olduğu konusunda eğitilmiş tahminlerde bulunmuşlardır ancak Yahudiliğin yaşayan geleneklerine saygı duyanlar, İsmi sesli harflerle birlikte yazarak telaffuz edilebilir hale getirmeye çalışmazlar. (Tetragrammaton, JHVH'nin modası geçmiş bir transliterasyonuna dayanarak İsmi telaffuz

edilebilir hale getirmeye yönelik bir girişimin başarısızlıkla sonuçlandığını belirtmek gerekir. Ancak modern bilime göre, İsim kesinlikle bu şekilde telaffuz edilmemiştir).

HaShem terimine ek olarak, Yahudilerin bugün bile İsmi söylemekten kaçındıkları bir başka önemli yol daha vardır. Örneğin, sinagogda Kutsal Yazıları yüksek sesle okuduklarında ve metinde yazılı olan Tetragrammaton'a rastladıklarında, onu telaffuz etmeye çalışmazlar, bunun yerine İbranice "Rab" anlamına gelen *Adonai* derler. İngilizce Kutsal Kitapların çoğu bu uygulamayı takip ederek RAB kelimesini dört büyük harfle LORD olarak yazarken, İbranice *Adonai* kelimesini sadece bir büyük harfle yazmaktadır. Böylece Mezmur 16:2'de, "RABBE dedim: Rabbim sensin," önce kutsal İsim, sonra da "Rab" için kullanılan sıradan İbranice kelime vardır. Eski Antlaşma'yı anlamak için bu iki sözcüğü doğru kullanmak gerekir çünkü İsrail'in Tanrısı "Ben RA-B'bim" dediğinde, efendi, lord ya da hükümdar olduğunu iddia etmez; kendi adını duyurur. Yeşaya 42:8'de böyle der: "Ben RA-B'bim; adım budur; yüceliğimi başkasına vermem." Aynı şekilde, Musa'nın önünden geçerken "RAB, RAB, merhametli ve lütufkâr, öfkelenmekte yavaş, sarsılmaz sevgi ve sadakatle dolu Tanrı" (Mısır'dan Çıkış 34:6) diyerek Adını ilan etmektedir (Mısır'dan Çıkış 33:19). Ve böylece Musa'ya On Emir'i vermeden önce, İsrail'e bu yasayı verenin kim olduğunu söyler: "Sizi Mısır ülkesinden, kölelik evinden çıkaran Tanrınız RAB benim" (Çıkış 20:2).

Antik dünyada Yunanca konuşan Yahudiler Kutsal Kitap'ı İbraniceden tercüme ederken benzer bir uygulama izlemişlerdir ve Yeni Antlaşma'nın yazarları da aynı şeyi yapmışlardır. Adın bir versiyonunu yazmak yerine, "Rab" anlamına gelen Yunanca *kyrios* (bazen *kurios* olarak çevrilir) kelimesini kullanmışlardır. Bu, Rab İsa için İznik İman İkrarı'nda kullanılan sözcüktür. İngilizce konuşan pek çok kişi (sonu biraz değiştirilmiş olarak) bazı Pazar ayinlerinin açılış duasından aşınadır, genellikle mü-

zik eşliğinde söylenir: “Rab merhamet etsin,” *Kyrie eleison*. “Tek bir Rab, İsa Mesih” itirafıyla İznik İman İkrarı, “Mesih merhamet etsin” anlamına gelen *Christe eleison* duasıyla devam ettiğinde bize farklı bir Rab olmadığını söyler.

Yeni Antlaşma’daki ilk Hristiyan iman ikrarı, *Kyrios Iesous*, “İsa Rab’dir” diyerek RAB’bin Adını İsa’ya atfeder. Örneğin, elçi Pavlus İsa’nın Rab olduğunu ağızlarıyla itiraf edenlerin neden kurtulduklarını açıklamak istediğinde (Romalılar 10:9-10), Eski Antlaşma’daki “RAB’bin adını çağıran herkes kurtulacak” (Yoel 2:32, Romalılar 10:13’ten alıntı) sözünü aktarır. Bu nedenle elçinin öğretisine göre, İsa’yı Rab olarak kabul etmek, İsrail’in Tanrısı RAB’bin Adını çağırmakla aynı şeydir. Yani “İsa Rab’dir” demek, İsa’nın RAB olduğu anlamına gelir. İsrail’in Tanrısı’nın kutsal Adı haklı olarak ona aittir. Bu Hristiyan inancının kalbidir ve bu nedenle de İznik İman İkrarı’nın kalbidir.

Bu elbette olağanüstü cesurca söylenmiş bir sözdür. İznik inancını kabul etmeyen herkes için bu putperestlik gibi görünmelidir. Bu, bir insanı Tanrı adıyla çağırmak ve onu her şeyin Yaratıcısına verilen tapınmayla aynı şekilde onurlandırmak anlamına gelir. Ancak Hristiyanların ilk andan itibaren bunu yaptıkları açıktır.¹¹ Elimizdeki en eski Hristiyan yazılı eseri, elçi Pavlus tarafından alıntılanan ve “her dizin eğileceği... ve her dilin İsa Mesih’in Rab olduğunu itiraf edeceği” günü bekleyen bir ilahidir (Filipililer 2:10-11). Bu açıkça Yeşaya 45:23’ta RAB’bin kendisi tarafından verilen sözün yerine getirilmesini ifade etmektedir: “Bana her diz eğilecek, her dil bağlılık yemini edecek.” Dolayısıyla, bu eski ilahiye göre İsa’ya tapınmak, “Yüceliğimi başkasına vermem” (Yeşaya 42:8) diyen İsrail’in Tanrısı RAB’be tapınmaktır. Bu nedenle İsa’yı yüceltmek RAB’den başkasına yücelik vermek değildir; aslında ilahinin sonuç olarak eklediği gibi “Baba Tanrı’nın yüceliği” (Filipililer 2:11) için yapılan bir tapınmadır.

İsa'nın RAB olduğunun itiraf edilmesi, Kutsal Kitap'ın bu temel adlandırma modelinde Baba Tanrı'ya dua ile birlikte ilerler. Belki de bu öğrenciler İsa'ya gelip nasıl dua edeceklerini sorduklarında başlamıştır. RAB'bin Adı söylenmezken, O'na nasıl yakarılabilir? İsa'nın yanıtı elbette şöyledi: “Dua ederken, ‘Baba, Adın kutsal kılınsın...’ deyin” (Luka 11:1-2). Dolayısıyla Hristiyanlar İsrail'in Tanrısı'na Baba diye seslenirler ve böylece tıpkı İsa'nın Yahudi öğrencileri gibi bu ismi söylemekten kaçınarak kutsarlar. “Kutsamak” kelimesi “kutsal kılmak” ya da “kutsal-laştırmak”, yani ayırmak anlamına gelen bir sözcüktür. Rabbimiz İsa'nın bize öğrettiği gibi dua ederek, İsmi söylemeyerek ve bunun yerine Tanrı'ya “Baba” diyerek RAB'bin İsmi'ni kutsarız.

Bunun sonucunda ortaya çıkan ikili adlandırma kalıbı Yeni Antlaşma'nın her yerinde bulunur; örneğin okuyucularını “Babamız Tanrı ve Rab İsa Mesih” adını kutsayarak başlayan mektuplarda (Romalılar 1:7; 1 Korintliler 1:3; Galatyalılar 1:3, vb.) ve “Rabbimiz İsa Mesih'in Tanrısı ve Babası” ifadesinde (2 Korintliler 1:3; Efesliler 1:3; 1 Petrus 1:3) olduğu gibi. Temel kalıp basittir: Tanrı Baba'dır ve İsa Rab'dir. Belki de en çarpıcı ve önemli örnek İznik İman İkrarı'nın şekillenmesinde “tek Tanrı” ve “tek Rab” ifadelerini bir araya getiren 1. Korintliler 8:6'dır. Elçi, dünyada birçok rab ve tanrı olarak adlandırılan şeylerin olduğunu kabul ettikten sonra (1 Korintliler 8:5), dünyanın putperestliği ile Hristiyanların imanını karşılaştırır:

Bizim için tek bir Tanrı Baba vardır.

O her şeyin kaynağıdır, bizler O'nun için yaşıyoruz.

Tek bir Rab var, O da İsa Mesih'tir.

Her şey O'nun aracılığıyla yaratıldı, biz de O'nun aracılığıyla yaşıyoruz.

Hristiyan inancının tek Tanrısını, bu dünyanın birçok tanrısı ve efendileriyle ve boş mitolojinin “yüce babalarıyla” karıştırmadan ikrar etmek istiyorsak, “tek Tanrı, Baba” ve “tek Rab,

İsa Mesih” arasındaki manyetik bağlantıyı sürekli göz önünde tutmamız gerekeceği açıktır. İznik inancında Tanrı’nın Her Şeye Gücü Yeten Baba olduğunu itiraf ettiğimizde, her şeyden önce Tanrı’nın tek doğan Oğlu Rabbimiz İsa Mesih’in ebediyen Babası olduğunu ve ikinci olarak da Rab’bin Duası’nda bize verilen sözlere göre “Babamız” dediğimiz tek Tanrı’nın evlat edinilmiş oğulları ve kızları olduğumuz için bizim Tanrı’nın Babamız olduğunu düşünürüz (Matta 6:9).

Son olarak, tek bir Rab’be, İsa Mesih’e iman ettiğimizi itiraf etmekle, Yahudiliğe değil ama putperestliğe sırtımızı döndüğümüz de açık olmalıdır. Tapındığımız tek Rab, İsrail’in Yasa’nın Tekrarı 6:4’te kendisine verilen büyük iman ikrarında adlandırdığı Rab’le aynıdır: “Dinle ey İsrail, Tanrımız RAB tek RAB’dir.” Pavlus’un bu tek RAB’bi Rab İsa ile özdeşleştirdiği olağanüstü cesaret, Hristiyan İman İkrarı’nı, her zaman Kutsal Kitap’ın imanı olmuş ve olmaya devam eden bu eski ve temel Yahudi iman ikrarına bağımlı kılmaktadır.

İSA

Meleğin söylediğine göre, halkını günahlarından kurtaracağı için ona İsa adı verilmiştir (Matta 1:21). Bu isim, eski Arami dilinde “RAB kurtarır” anlamına gelen “Yeşu” isminin bir varyasyonudur. İbranice versiyonunda, birçok eski İsraili isminde olduğu gibi, kutsal İsm’in kısaltılmış bir şeklini içerir. İsm’in İngilizce versiyonu, Eski Antlaşma’nın eski Yunanca tercümesindeki “Yeşu” ismiyle tamamen aynı olan Yunanca Yeni Antlaşma’daki *Iesous* *şeklinden* türetilmiştir.

Başka bir deyişle, İsa yeni Yeşu’dur, yani gerçek Yeşu’dur; halkını günah ve ölüm de dahil olmak üzere tüm düşmanlarından gerçekten kurtaran ve onları RAB’bin sonsuza dek kendi

Adı için bir yer kuracağı Tanrı'nın krallığının vaat edilen topraklarına getiren kişidir. Tarihçi Josephus'tan bildiğimiz gibi birinci yüzyıl İsrail'inde "İsa" adında birçok kişiden biridir. Vaf-tizci Yahya'nın babasının dediği gibi (Luka 1:71), "düşmanları-mızdan ve bizden nefret edenlerin elinden kurtulalım" diye, vaat edilen toprakları yeniden fethedecek ve orayı işgal eden putpe-restleri kovacak yeni bir Yeşu umuyorlardı. Bu nedenle, İsa kut-sal kente girerken onu karşılamak için toplanan kalabalık, "Ne mutlu RAB'bin adıyla gelen Kral'a" (Luka 19:38) diye haykırarak onu kahraman bir fatih gibi karşılarlar. Ve haklıdırlar. Birkaç yıl içinde tapınağın kendisi yıkılacak, tek bir taş bile kalmayacak (Luka 21:6) ve Yerus alim ıssız kalacaktır (Luka 21:20); ama RAB, ölümden dirilttiği İsa Mesih'in bedeninde tapınağı    gün içinde yeniden inşa edecek (Yuhanna 2:19-22) ve böylece sonu olmayan bir krallıkta kendi Adı için bir yer kuracaktır.

Bu gerçek Yeşu uzun zamandır beklenmektedir ama ne var ki beklenenden farklıdır. Onun yaşamı, gelişi ve krallığı İsrail'in beklentilerinin ötesinde bir şekilde gerçekleşmesidir. Kendilerini düşmanlarından kurtaracak yeni bir Yeşu istiyorlardı. Tüm in-sanlığı düşmanlarından kurtaran gerçek Yeşu'ya sahip oldular.

MESİH

Bu kelimeyi şimdi bir isim olarak kullanma eğilimindeyiz ancak bu sözcük aslında bir unvandı. Pilatus  armıha "Yahu-dilerin Kralı" yazdırdığında bu kelimenin anlamını tam olarak kavramıştı. "Mesih" sözcüğü, "yağ sürmek" anlamına gelen Yu-nanca bir sözcükten gelir; yağ ile sıvamak ya da yağ ile bulamak olarak da adlandırılabilir ek t rens l bir eylemdir. İbranice söz-c k diğer dillerde "meshedilmiş olan" anlamına gelen "Mesih" sözcüğüne dönüşür. Çünkü eski İsrail'd  krallar ta  giydirilerek

değil, kutsanmış yağla meshedilerek göreve getirilirdi. Rahipler de meshedilirdi, işte bu yüzden İsa'nın Mesih olduğu özel durum diğer meshlerden "Davut'un Oğlu" unvanıyla ayırt edilebilir. O, Kral Davut'un soyundan geldiği ve dolayısıyla İsrail tahtının yasal varisi olduğu için rahiplikten ziyade kraliyet mesihidir. Dolayısıyla Davut'un Oğlu olan Mesih, gerçekten de Yahudilerin Kralıdır.

Birçok insanın İsa'nın Tanrı'nın Oğlu olduğunu iddia edip etmediğini merak etmesinin nedeninin de bu olduğu ortaya çıkar (Luka 22:70). Örneğin, yargılanması sırasında başkâhin şöyle talepte bulundu: "Tanrı'nın Oğlu Mesih sen misin, söyle bize" (Matta 26:63). İsa'nın Tanrı olduğunu iddia edip etmediğini sormuyordu (bu onun en çılgın hayal gücünün ötesindeydi), ama Tanrı'nın Davut'un Oğlu, Mesih ya da Mesih hakkında kendi Oğlu olarak nasıl konuştuğunu hatırlıyordu. Çünkü RAB Davut'a bir sonraki meshedilmiş kral olması için bir oğul verdiğinde, krallığının ve tahtının sonsuza dek kurulacağını vaat etti ve ekledi: "Ben ona baba olacağım, o da bana oğul olacak" (2. Samuel 7:14). Başka bir deyişle Davut'un Oğlu Tanrı'nın Oğlu'dur. RAB tarafından kendi oğlu olarak kabul edilir. Bu, egemenliği sonsuza dek sürecek olan Davut'un tüm kraliyet soyu için geçerlidir. Bu nedenle, İsrail kralını meshetme ayininin bir parçası olduğu açıkça belli olan bu ayinde RAB, Davut'un soyundan gelen ve onun halefi olan kişiye şöyle der; "Sen benim Oğlum'sun; bugün ben sana baba oldum" (Mezmun 2:7). Bu bir evlat edinme ilanıdır. Sanki RAB dünyaya şöyle demektedir: "Tahta oturduğu gün, İsrail'in meshedilmiş kralı, sonsuza dek hüküm sürecek bir soyun bir üyesi olarak benim öz oğlum olur."

Bu bildiri Davut'a ve tüm İsrail'e, Davut'un Oğlu olan İsrail Kralı Mesih'in anlamı hakkında antlaşmaya dayalı bir vaattir. O, başkâhinin söylediği gibi Tanrı'nın Oğlu ve Pilatus'un söylediği gibi Yahudilerin Kralıdır. Ancak her ikisinin de tahmin etti-

ğinden çok daha derin bir şekilde Tanrı'nın Oğlu ve Kral olduğu ortaya çıkar. Yeni Antlaşma bu ayın parçasından alıntı yapar ve onu Baba Tanrı'nın ebedi ve tek doğal Oğlu'na söylediği söz olarak sunar (İbraniler 1:5). Yeni Antlaşma ve İznik İman İkrarı'nın anladığı şekliyle "Sen benim Oğlumsun" ifadesi evlat edinmeden çok daha fazlasını ifade eder. Ve "Bugün sana baba oldum" ifadesi, birazdan göreceğimiz gibi, yaratılışın tüm günlerinden daha derin bir anlama sahiptir.

TANRI'NIN TEK DOĞAN OĞLU

"Tanrı'nın tek doğan Oğlu" şeklindeki yeni çeviri, burada kullanılan Grekçe terim olan *monogenes*'in önemli bir anlamını yakalamaktadır. Bu sözcük tek bir oğlu (Luka 9:38) ya da tek bir kızı (Luka 8:42) ifade edebilir. Ancak bu sözcük "tek" kelimesinden daha fazlasını ifade eder. Yunancada "tek" anlamına gelen *monos* sözcüğünün yanı sıra, genel olarak kökene (*genesis* ve *jenerasyonda* olduğu gibi) ya da daha özel olarak insanların ve hayvanların doğumuna atıfta bulunabilecek bir sıfattan oluşur. Eğer İngilizcede "ilk doğan" gibi işlev gören tek bir kelime, "onlyborn" olsaydı, *monogenes*'i tercüme etmek için mükemmel bir kelime olurdu. Bu kelime sadece tek bir oğul değil aynı zamanda doğuştan gelen tek oğul anlamına da gelmektedir. Bu sözcüğün İznik İman İkrarı'ndaki kullanımı, Tanrı'nın birçok evlat edinilmiş oğlu ve kızı olduğu ve bunların hepsinin de Tanrı'nın tek öz oğlu olan İsa Mesih'in başardıkları sayesinde O'nu kendi Babaları olarak gördükleri gerçeğine uygundur. İsa Mesih doğuştan Tanrı'nın Oğlu olduğu gibi, bizler de evlat edinilme lütfuyla Tanrı'nın kızları ve oğullarıyız.

Geleneksel çeviri olan "tek doğan," İznik İman İkrarı'nın bundan sonra söyleyeceklerini sabırsızlıkla bekler. Baba olmak,

doğumdan önce gelen şeydir. “Baba olmak” tanıdık bir eylemdir, ancak günümüzde tanıdık bir kelime değildir. Kral James Kut-sal Kitabı’nı okuyanlar, Yaratılış 5 ve Matta 1 gibi bölümlerde, İbrahim’in İshak’ın babası, İshak’ın da Yakup’un babası olduğu soyun izini süren “baba olma” listelerinde nasıl tekrarlandığını hatırlayacaklardır. Kelime anlamıyla ele alındığında, bir oğulun bir babadan, bir buzağının bir boğadan ya da bir sıpanın bir ay-gırdan nasıl kaynaklandığını anlatır. Herhangi bir yeni hayva-nın erkek ebeveyninden gelişi de böyledir. Sadece insan türünde değil, tüm hayvanlar aleminde babalar sebep olur, anneler gebe kalır ve çocuklar doğar.

Öyleyse, Tanrı’nın Oğlu’nun babası olunduğundan bahse-derken İznik İman İkrarı ne anlatmaktadır? Bu bizi gerçek ve tanıdık olanın çok ötesine ve Mesih’in kim olduğuna dair eski Hristiyan tartışmalarının ortasına götürür.

TÜM ÇAĞLARDAN ÖNCE BABA’NIN TEK DOĞAN OĞLU

Bu ifadeyle kendimizi Tanrı’nın gizeminin merkezinde bu-luruz. Tanrı’nın ebedi Oğlu’nun Baba’daki kökeninden söz eden bu dil, paradoksal bir şekilde tüm dillerin ötesinde olana işaret eder. Baba Tanrı’nın aksine, Oğul’un bir kökeni vardır: Oğul “Ba-ba’dandır;” burada “Baba’dan,” bir şeyin başka bir şeyden geldiği anlamına gelir. Baba doğmamıştır, kökeni yoktur, herhangi bir kaynaktan ya da kökenden türememiştir bunun için sahip oldu-ğumuz tek dil olumsuzdur, Baba’nın herhangi bir şeyden kay-naklandığının inkârıdır. Oğul farklıdır: Baba’dan geldiği için bir kökeni vardır. Ancak onun kökeni hakkında da çoğunlukla olumsuz terimlerle konuşmalı, ne olmadığını söylemeliyiz.

Oğul zaman içinde gerçekleşen bir süreçle ortaya çıkmaz.

Yeryüzündeki bir babanın oğlunu evlat edinmesi gibi, O'nun tek doğan Oğul oluşunda “önce” ve “sonra” yoktur. Çünkü dünyevi babanın oğluna baba olmasından önce bir zaman vardı, oğlun henüz var olmadığı bir zaman. Tanrı'nın Oğlu'nun tek doğan Oğlu olmasında böyle bir şey yoktur. O zaman içinde var olmamıştır, çünkü varlığı Baba'nınki kadar ebedidir. Yine de bir kökeni vardır ve bu köken Babası'dır. Baba ebediyen Baba'dır, yani her zaman bir Oğlu olmuştur çünkü kendisi *ebediyen* Oğlu'nun kökenidir. Bu nedenle İznik Konsili, Tanrı'nın tek doğan Oğlu'ndan bahsederken “bir zamanlar yoktu” diyebilme fikrini şiddetle reddetmiştir.

İznik İman İkrarı, Tanrı'nın Oğlu'nun “tüm çağlardan önce” tek doğan Oğul olduğunu söyleyerek onun kökeninden bahseder. Çağlar, geçen ve yerini bir sonrakine bırakan her an da dahil olmak üzere dünyanın tüm zamanlarıdır. Zaman bir tür ardılıktır, bir çağ diğerinin yerini alır, tıpkı bir kralın saltanatının diğerinin yerini alması gibi; babadan sonra oğul. Tanrı'nın Oğlu'nun ebedi kökeni tüm bunlardan *önce*, bir şeyin diğerinin ardından gelmesinden önce, yani zamanda herhangi bir *önce* ve *sonra olmadan öncedir*. Dolayısıyla, “tüm çağlardan önce” ifadesindeki “önce”, bir zamanın diğerinden önce gelmesi gibi değildir. Bu, gerçekten anlamadığımız ya da nasıl söyleyeceğimizi bilmediğimiz bir şeye işaret eden paradoksal bir dildir.

Burada sözünü ettiğimiz şey anlaşılmaz, anlaşılmanın ötesinde olduğu kadar anlatılamaz ve söylenemez bir şeydir. Kilisenin ilk teologları Tanrı'nın anlaşılmazlığı doktrinini geliştirdiklerinde, aslında akıllarında olan ana şey buydu. Ebedi Baba, zaman içermeyen bir başlangıçta tek doğan Oğlu'nun Babası olur. Zamanın *öncesi* ve *sonrası* geçerli değildir, bu da bizim bu konuda nasıl düşüneceğimizi ya da konuşacağımızı pek bilmediğimiz anlamına gelir. Bu yüzden bu konudaki konuşmalarımızın çoğu olumsuz olmak zorundadır. Tanrı Oğlu'nun Baba'dan gelen ebe-

di kökenini anlamıyoruz ama “bir zamanlar yoktu” gibi cümleleri söyleyemeyeceğimizi biliyoruz.

Bu ifadenin daha önceki İngilizce çevirisinde Oğul’un “tüm dünyalardan önce” doğduğu söyleniyordu ki bu da İngilizce “world” kelimesinin birincil anlamlarından birinin “çağ” olduğunu fark edene kadar şaşırtıcı gelebilir.¹² Örneğin, eski “öteki dünya” ifadesi Kutsal Kitap’ın gelecek çağ olarak adlandırdığı çağ anlamına gelirken, “sonu olmayan dünya” ise krallığının sonu olmayan Mesih’in saltanatının bitmeyen çağlarına atıfta bulunuyordu. İlerleyen bölümlerde bu konuya daha fazla eğileceğiz.

Daha yeni bir çeviri olan “ebediyen tek doğan” ifadesi, zamanın ötesinde, başlangıcı ya da sonu olmayan, *öncesi* ve *sonrası* olmayan şeylerin gerçekleştiği bir alan olarak sonsuzluğa işaret etmeye çalışan yararlı bir yorumdur. Sanki Tanrı’nın Oğlu’nun dünyaya gelişi zamansız bir olaymış; zamanın, değişimin ya da var oluşun olmadığı bir yerde, bizim “sonsuzluk” olarak adlandırmaya alışkın olduğumuz bir yerde meydana gelmiş bir oluş biçimiymiş gibi. Elbette böyle bir yerle gerçek bir tanışıklığımız yok ve onu nasıl tasavvur edeceğimizi bilmiyoruz; hala anlaşıl-mazlıkla uğraşıyoruz. Ancak gerçekten tasavvur edemediğimiz bir şeyin bu paradoksal resmi, bazı doğru kavramsal bağlantıları ve olumsuzlamaları önerdiği için yararlı olabilir: ebedi bir tek doğuş, zaman içinde bir doğuş değildir; *öncesi* ve *sonrası*, başlangıcı veya sonu yoktur; Baba’nın Oğul’suz olduğu bir zamanın asla olmadığı anlamına gelir; vb.

Terminolojiye ilişkin son iki not. İlk olarak, İznik İman İkrarı’nın Latince çevirisinde bu noktada bir tuhaflık vardır çünkü Yunanca “tek doğan” kelimesini “doğmuş” anlamına gelen bir kelimeyle çevirir, böylece Latince İznik İman İkrarı aslında Oğul’un “Baba’dan doğduğunu” söyler. Yunancadaki anlamından farkı bir anlam amaçlanmamış gibi görünmektedir,¹³ ancak Oğul’un Baba’dan “doğduğunu” söylemek şaşırtıcı bir etkiye sa-

hiptir. Normalde anneler için kullanılan dili Baba'ya uygular. Elbette, Baba Tanrı herhangi bir biyolojik baba gibi değildir, biyolojik bir anne olmadığı gibi. O, Oğul'un tek kaynağıdır, tanrılarla ilgili pagan efsanelerinde olduğu gibi kendilerini yeniden üreten bir çift cinsel varlıktan biri değildir. Ancak beceriksizce yapılan literalizmi ve yanlış karşılaştırmaları bir kenara bıraktığınızda, buradaki doktrinin anlaşılabilirliği, hepsi yetersiz ama çoğu şaşırtıcı derecede güzel olan çok çeşitli bir dile izin verir. Örneğin, 675 yılında Toledo Konsili Oğul'un "Baba'nın rahminden" (*de Patris utero*) doğduğundan bahsetmiştir.¹⁴ Bu tuhaf ifade tam da bizi yeryüzünde hayal edebileceğimiz herhangi bir baba ya da annenin ötesine iterken, her ikisini de Tanrı'nın suretleri olarak kabul ettiği için uygundur (Yaratılış 1:27).

İkinci olarak, birçok akademisyenin Tanrı'nın Oğul'nun ebedi tek doğuşu için "ebedi nesil" etiketini kullandığını bilmek gerekir. Bu, *generare* fiilinin "tek doğuş" anlamına geldiği Latince kelime dağarcığını yansıtmaktadır. Ancak elbette İngilizce "generation" kelimesi, elektrik üreten makinelere ve tartışma yaratan fikirlere atıfta bulunabileceğinden, "tek doğuştan" çok daha geniş bir anlama sahiptir. "Generation" kelimesinin aldatıcı aşinalığı bu nedenle yanıltıcı olabilir. "Tek doğan" gibi daha az aşina olduğumuz sözcükleri kullanmak -kelimenin sıradan anlamı anlaşıldığı sürece- hem hayal gücüne rehberlik etmek hem de hayal gücümüzün gerçeğin ne kadar gerisinde kaldığını göstermek açısından daha faydalıdır.

TANRI'DAN TANRI

Bu ifadenin eklenmesi, Giriş bölümünde bahsedilen İznik İman İkrarı'nın Latince ve Yunanca versiyonları arasındaki önemsiz farktır. Bu ifade, 381 yılındaki Konstantinopolis Kon-

sili'nden kaynaklanan ve İznik Konsili'nin orijinal Yunanca versiyonunda yer almaz, ancak 325 yılındaki İznik Konsili'nin daha önceki ve daha kısa olan İman İkrarında bulunur ve Latince versiyona eklenmiştir. Bu nedenle Batılı Hristiyanların çoğu bu ifadeyi tanıdık bulurken, Doğu Ortodoks Hristiyanları bulmamaktadır. Anlamı daha sonra gelen “gerçek Tanrı’dan gerçek Tanrı” ifadesinde tekrarlanır ve pekiştirilir, bu nedenle Doğu ve Batı arasında gerçek bir anlaşmazlık ortaya koymaz bu yüzden fark -çok şükür ki- önemsizdir.

İznik İman İkrarı'nın Batı versiyonlarında bu, İsa'nın Tanrı olduğunu mümkün olduğunca açık bir şekilde teyit etmeyi amaçlayan üç cümleden oluşan bir dizinin başlangıcıdır. O “Tanrı’dan Tanrı’dır”, yani Baba Tanrı’dan Oğul Tanrı’dır. Oğul varlığını Baba’dan alır, öyle ki Baba Tanrı ne kadar Tanrı ise o da o kadar Tanrı’dır; tıpkı bir insan oğlunun babası kadar insan olması gibi. Ne yazık ki bu ifadeler doğru olmakla birlikte kesin değildir. Ariusçuların sapkın düşünceleri de dahil olmak üzere, yanlış anlamaları ortadan kaldırmak için İman İkrarı'nda daha fazla şey söylenmesi gerekecektir çünkü şu tarz şeyler söyleyebilirlerdi: “Oğul, yaratılan her şeyin Tanrı’dan olması gibi Tanrı’dandır. O, Baba’nın olduğu gibi gerçekten Tanrı değildir. Tanrısaldır ama daha az bir anlamda. O ikincil, aracı bir ilahdır.”

Buradaki temel sorun “Tanrı” sözcüğünün çok muğlak bir terim olmasıdır. Antik karşılıkları olan Yunanca *theos*, Latince *deus* ve hatta İbranice *elohim* terimleri, melekler ve cennetin tüm güçleri *de* dahil olmak üzere herhangi bir ölümsüz varlığa uygulanabilir, bu yüzden RAB Kutsal Kitap’ta “tüm tanrıların üzerinde büyük bir Kral” olarak tanımlanabilir (Mezmun 95:3). Pavlus’un “bizim için tek bir Tanrı, Baba vardır” (1. Korintliler 8:6) demeden önce gerçekten de “birçok tanrı” (1. Korintliler 8:5) olduğunu söylemesinin nedeni budur. Diğer bir deyişle, Hristiyanlar tanrı, ilah ya da ilaheler olarak adlandırılan birçok ölüm-

süz varlığın varlığını kabul edebilirler, ancak biz sadece tek bir Tanrı'ya, Rabbimiz İsa Mesih'in Babası'na taparız böylece RAB olarak İsa'ya diz çöktüğümüzde, bu her zaman "Baba Tanrı'nın yüceliği içindir" (Filipililer 2:11). İleride İznik İman İkrarı'nda göreceğimiz gibi, Baba Tanrı'ya tapındığımız zaman Oğul'u ve Kutsal Ruh'u birlikte yüceltiriz. Bu tek bir tapınmadır çünkü tek bir Tanrı'dır.

Sorun şu ki, Hristiyan ibadetinin bu uygulaması antik Yunanlıların ve Romalıların sahip olmadığı bir Tanrı anlayışını gerektirmektedir. En üst düzeydeki yüce İlk İlke'den, İlk İlke ile görünür dünya arasında aracı olarak hizmet eden ilahi bir Akıl (Nous) *ya da* Söz'e (Logos), kime sorduğunuza bağlı olarak kelimenin tam anlamıyla *ya da* alegorik olarak alınabilecek mitolojik tanrılar hiyerarşisinin tamamına kadar, tanrısallığın derecelendirmelerine alışkındılar.

Dolayısıyla, bu antik bağlamda İsa'nın Tanrı olduğunu söylemek çok büyük bir şey iddia etmek anlamına gelmez. Antik Pagan dünyasında neredeyse herkesi "ilahi bir insan" olarak onurlandırabilirdiniz ve Sezar (örneğin) Roma sikkeleri üzerinde bir tanrı olarak ilan edilmişti. Eğer gerçekten İsa'nın tanrısallığının doğası hakkında net olmak istiyorsanız, bir Yahudi gibi konuşmanız, Yeni Antlaşma'yı takip etmeniz ve İsa'nın RAB olduğunu ikrar etmeniz gerekir. Ancak böyle bir ikrarın İsrail inancı dışında bir anlamı yoktu, bu nedenle dördüncü yüzyılın Yahudi olmayan inananları, putperestlerin tanrıları hakkında söyledikleri türden bir şey söylemediklerini açıkça belirtmek için farklı bir terminolojiye ihtiyaç duydular. İznik İman İkrarı'nın sonraki birkaç cümlesinde, o kadar da garip olmayan bir şekilde başlayarak, bu yeni terminolojiye doğru ilerliyoruz.

IŞIKTAN IŞIK

Tanrı Oğlu'nun nasıl bir ilahi doğaya sahip olduğunu anlatmaya yönelik bu ikinci girişim elbette bir metafordur ya da buna bir benzetme de diyebiliriz (bkz. Excursus). İsa'yı "Tanrı'nın yüceliğinin parıltısı" (İbraniler 1:3) olarak tanımlayan Yeni Antlaşma metaforunu ele alarak, güneşten yayılan ışığın güneşin kendisiyle aynı özden olduğunu resmeder. Bu, güneşin parlamadığı hiçbir zaman olmadığı gibi, Tanrı Oğlu'nun da var olmadığı hiçbir zaman olmadığı şeklindeki kilit noktayı açıklamaya yardımcı olur. Güneş nasıl kendisinden yayılan ışık olmadan asla var olamazsa, Baba Tanrı da Oğlu olmadan asla var olamaz.

Bu benzetme yerinde olmakla birlikte, Tanrı'yı maddi bir şeyle karşılaştırdığı için belirli sınırlamaları da vardır; sanki Tanrı, Baba'da olduğu gibi Oğul'da da aynı olan bir tür madde-den yapılmış gibi. Elbette bu tam anlamıyla doğru olamaz çünkü daha önce gördüğümüz gibi, var olan herhangi bir şey ya da malzeme Tanrı tarafından yaratılan "her şey" kategorisine aittir; onun yaratıcı gücünden kaynaklanır ve bu nedenle başlangıçtan beri Tanrı'da olamaz. Dolayısıyla Yaratıcı, herhangi bir madde-den oluşmaz, ki bu da onu "maddi olmayan bir varlık" olarak tanımlamakla kastedilen şeydir. Elbette bazı amaçlar için Kutsal Yazılar'ın yaptığı gibi onu maddi şeylerle karşılaştırmayı yararlı ve aydınlatıcı bulabiliriz: Su ve kaya, ateş ve gölge, yükseklik ve derinlik. Ancak bu karşılaştırmaların hiçbirisi harfi harfine alınmaz. Dolayısıyla bir kez daha İznik İman İkrarı'nın amaçları doğrultusunda, burada sapkınların yanlış anlamalarını ve yanlış yorumlamalarını ortadan kaldırmak için yeterli olmayan bir ifadeye sahibiz.

GERÇEK TANRI'DAN GERÇEK TANRI

Ortak Dua Kitabı'nın eski versiyonlarında ve başka yerlerde yer alan İznik İman İkrarı'nın çevirisinde Latince bilmeyenler için kafa karıştırıcı olabilecek “gerçek Tanrı'dan gerçek Tanrı” ifadesi kullanılmaktadır. Bu çevirideki “gerçek” kelimesi “doğru” anlamına gelen eski bir kelimedir (Latince *verus*, “doğru”, *Latince veritas*, “gerçek” gibi). “-dan” eki de kafa karıştırıcı olabilir; burada ve İman İkrarı'nın genelinde (eski çevirilerde) kullanıldığı şekliyle bir şeyin başka bir şeyden geldiğini, kökenini belirtir.

Kutsal Yazılar'da hem Baba hem de Oğul “gerçek Tanrı” olarak tanımlanır. Yuhanna ilk mektubunda bize Tanrı Oğlu'nun “gerçek olanı bilmemiz” için geldiğini söyler ve ekler: “Biz gerçek Olan'dayız, O'nun Oğlu İsa Mesih'teyiz. O gerçek Tanrı ve sonsuz yaşamdır” (1. Yuhanna 5:20). Ve Yuhanna İncili'nde bizzat Rabbimiz, Babasına dua ederek, öğrencilerinin sonsuz yaşama sahip olduklarını çünkü “tek gerçek Tanrı olan seni ve gönderdiğin İsa Mesih'i tanıdıklarını” söyler (Yuhanna 17:3).

Yine de sapkınlar bir kez daha yanlış anlayabilirler. İsa Mesih'in Baba tarafından gönderildiği için, onu gönderenden daha değersiz bir hizmetkâr olması gerektiğini iddia edebilirler (ve antik dünyada bunu iddia etmişlerdir). Çünkü bir kez daha, pagan kullanımında, “gerçek Tanrı” yalnızca “gerçekten ilahi doğaya sahip” anlamına gelebilir ve bu “yüce ilahi İlk İlke'ye, herkesin Babası'na eşit” anlamına gelmemelidir.

Bu nedenle İznik İman İkrarı, önemli bir ayrımı ortaya koyarak meseleleri açıklığa kavuşturmak için bir girişimde daha bulunacaktır.

TEK DOĞAN, YARATILMAMIŞ OLAN

Yaratmak ve doğurmak, bir şeyi meydana getirmenin temelinde iki farklı yoldur. Kelimelerin olağan anlamında, sırasıyla sanat ve doğanın paradigmatic faaliyetlerini belirtirler. “Sanat” (Yunanca *technē*, Latince *ars*), bu kelimelerin İznik ve Konstantinopolis’teki piskoposların aşına olduğu orijinal anlamı, bugün olduğundan çok daha geniş bir kapsama sahipti. Her türlü beceri ya da zanaatı ifade ediyordu. Bir şeyleri iyi yapan herkes bir sanat icra ediyordu: marangozlar ve talim çavuşları kadar, heykel-tıraşlar ve mobilya yapımcıları da. Tam da bu anlamda, evler ve ordular, heykeller ve mobilyalar, doğa tarafından meydana getirilen kuşlar, arılar, atlar ve insanların aksine, sanat tarafından meydana getirilir.

Dolayısıyla, yaratmayı ve babası olunmayı karşılaştıran İznik İman İkrarı’nın söylediği ilk şey, Tanrı’nın Oğlu’nun ortaya çıkışının, sanatla ortaya çıkan bir şeyden çok, doğayla ortaya çıkan bir şeye benzediğidir. Göğün ve yerin Yaraticısı, beceri ve bilgelikle her şeyi iyi yapan bir sanatçıya benzetilebilir. “Görünen ve görünmeyen her şey” bu şekilde meydana gelmiştir. Ancak Oğul, varlığını Baba’dan bu şekilde almamıştır. O, Tanrı’nın yarattığı şeylerden biri değildir; O, Baba’nın tek doğan Oğlu’dur, O’nun tek doğan evladıdır. Baba ve Kutsal Ruh’la birlikte, ilk maddenin tartışmasında kullanılan teknik terimi kullanırsak, “yaratılmamıştır”.

Eski çevirilerde kullanılan “yaratılmış” (“tek doğan, yaratılmamış olan”) kelimesinin aynı zamanda teolojide teknik bir terim olduğu ortaya çıkmıştır. Hristiyan teolojisinin geleneksel olarak bu terimi kullandığı şekliyle, yaratmak eşsiz bir yapma türüdür ve bunu yalnızca Tanrı gerçekleştirebilir. İnsanlar pek çok şey yapar, ancak Kutsal Kitap’ta ve Hristiyan teolojisinin geleneksel sözlüğünde sadece Tanrı *yaratır*. Yalnızca Yaraticı Tanrı

bir şeyleri yoktan var eder, çalışmak için hiçbir malzemeye ihtiyaç duymaz. Bir insan sanatçı, kilden bir çömlek ya da ahşaptan bir ev yapar ama Tanrı hem çömleri ve kili, hem evleri ve ahşabı, hem de kilin ve ahşabın yapıldığı her elementi ve parçacığı yaratan bir sanatçıdır. Her şeyin Yaratıcısı olarak, kendi yaratıkları dışında çalışacak malzemeye sahip olması mümkün değildir. O tek Yaratıcıdır, her şeyi yoktan var eden tek Yaratıcıdır. Görünen ve görünmeyen her şey onun eseridir ve Yaratıcının kendisi dışında var olan her şey onun yarattığıdır. Her varlık ya yaratık ya da Yaratıcıdır ve üçüncü bir kategori yoktur.

İznik İman İkrarı'nın bu ifadede söylediği şey, Tanrı'nın ebedi Oğlu'nun "yaratık" kategorisine ait olmadığıdır. O, Tanrı'nın yarattığı "her şey" listesinde yer almaz. İman'ın ilk maddesinde gördüğümüz gibi, O yaratık değil Yaratıcıdır, tıpkı Baba Tanrı'nın olduğu gibi. Yaratılış işindeki rolü Baba'ninkinden farklıdır; buna birazdan değineceğiz. Ve elbette, beden alıp Merem'den doğduğunda, bir yaratık haline gelir ve böylece hem yaratık hem de Yaratıcı olan tek varlıktır. Ancak şu anda odak noktamız onun yaratık olmaktan ziyade Yaratıcı olması, insan doğasından ziyade ilahi doğasıdır. Bu odak noktasını aklımızda tutarak, çocuğun sorusuna verdiğimiz yanıtı genişletebiliriz: "Tanrı'yı kim yarattı?" Cevap, hiç kimsenin Tanrı'yı yaratmadığıdır. Tanrı bile Tanrı'yı yaratamaz. Ancak Tanrı, Tanrı'yı doğurabilir ve doğurmuştur da.

Tek doğan olmak ve yapmak ya da yaratmak arasındaki ayırım çok önemli bir açıklamadır, ancak bu da bizi bir yere kadar götürebilir. Bunun önemi esas olarak olumsuzdur: Oğul'un kökeni, insan ya da ilahi sanatla yapılmış bir şeyin kökeni gibi değildir. Ancak olumsuzlamalar tek doğuşa da uygulanmalıdır, çünkü Baba'nın Oğul'a ebediyen baba oluşu yeryüzündeki herhangi bir babaya benzemediği gibi, Oğul'un tek doğan oluşu dünyevi babalarda ya da tanrı ve tanrıçaların yeni tanrı ve tanrı-

çalara baba ve anne olduğu pagan mitolojisindeki soyağaçlarında olan bir şey de değildir. Oğul yeni ya da ikinci bir Tanrı değildir ve şu an konumuzun odak noktası olmayan insan doğası dışında annesi de yoktur. Tanrısal doğasıyla doğrudan Baba’dan, 325 yılında İznik Konsili’nin ilk ikrarında ifade edildiği gibi “Baba’yla aynı özden” gelir. “Gerçek Tanrı’dan gerçek Tanrı” olarak ikrar ettiğimiz kişi için başka bir kaynak olamaz.

Ancak şimdi “öz” olarak da tercüme edilebilen “varlık” kavramını, Yunanca *ousia*’yı tanıttık. Bu, şimdi bakacağımız İznik İman İkrarı’ndaki en zor ve alışılmadık terimin kilit bir bileşenidir.

BABA’YLA AYNI ÖZE SAHİP OLAN

İlk olarak 325 yılında İznik İman İkrarı’nda yer alan bu ifade, 381 tarihli İznik İman İkrarı’ndaki en meşhur, ayırt edici ve tartışmalı kelimeyi içerir: *homoousios*, Yunancada bile alışılmadık bir kelimedir. İki sıradan Yunanca terimden oluşur: “aynı” anlamına gelen *homo* sıfatı (“homogeneous” ve “homonym” gibi Yunancadan türetilen İngilizce kelimelerde de bulunur) ve Yunanca “olmak” fiilinden kaynaklanan ve bireysel bir varlık, bir şeyin var olduğu gerçeği ve bir şeyin özü gibi herhangi bir sayıda “varlık” anlamına gelebilen çok geniş bir kelime olan *ousia* ismi. “Öz” terimi İkrar’da kullanıldığı şekliyle bu terim için iyi bir yorumdur ve *ousia*’nın olası anlamlarını, *homoousios* teriminin İznik teolojisinde gerçekte nasıl kullanıldığını yansıtabilecek şekilde daraltır. *Homoousios*’un çevirilerinde “aynı” yerine “bir” kelimesini kullanmak o kadar da faydalı değildir. “Baba’yla tek bir varlıktan” ve “Baba’yla tek bir özden” gibi çeviriler, İznik teolojisinde Tanrı’nın tek bir *ousia*’sı ya da özü olduğu yönündeki ısrarı güzel bir şekilde yansıtır, ancak Oğul’daki her ilahi niteliğin Ba-

ba'dakiyle *aynı olduğu yönündeki İznik* öğretisini bu kadar güçlü bir şekilde öne sürmezler.¹⁵

İznik Konsili, *Homooousios* terimini İkrar'a, İkrar'daki diğer ifadeleri, sapkınlıklarıyla uyumlu bir şekilde yorumlayabilen (ya da daha doğrusu yanlış yorumlayabilen) Arius ve takipçilerinin öğretilerini açık bir şekilde dışlamak için eklemiştir. Ancak Oğul'un Baba ile aynı varlığa ya da öze sahip olduğunu söylemek onların kabul edemeyeceği bir şeydi. Konsil'deki pek çok piskoposun zihninde kesin anlamı net olmasa da bu ifadenin Tanrı'nın Oğlu'nu Baba kadar ilahi kıldığı -daha az bir anlamda değil, aynı anlamda ilahi kıldığı- gerçeği açıkça ortadaydı. Bu nedenle İznik Konsili'ni takip eden yıllar boyunca süren tartışmalarda *ousia* kelimesinin anlamı “öz” yönünde ilerlemiştir. İznik öğretisi, Oğul'un Baba ile aynı öze sahip olduğu yönündedir, yani özünde ilahi olan her şey Baba Tanrı'da olduğu gibi Oğul Tanrı'da da aynıdır: Oğul, Baba Tanrı ile aynı sonsuzluğa, her yerde bulunmaya, her şeye kadir olmaya ve her şeyi bilmeye sahiptir ve aynı tapınmayla onurlandırılmalıdır.

Homooousios'un diğer çevirileri bu noktayı olabildiğince açık hale getirmemektedir. Özellikle “Baba ile tek bir özden” ve “Baba ile özdeş” çevirileri talihsizdir. Her ikisi de Latince *substantia* kelimesinden türemiştir ve bu kelime “öz” demenin eski bir yoludur. Sorun şu ki, İngilizcede “töz” kelimesinin şu anki anlamı, tuz veya nitröz okside kimyasal madde dediğimizde veya bir şeyi yapmak için kullanılan maddeden bahsettiğimizde olduğu gibi, genellikle bir tür veya başka bir maddeyi ifade eder. Örneğin, altın gibi aynı maddeden yapılmış iki yüzük için “aynı tözden” diyebiliriz. “Töz” sözcüğünün bu maddi anlamı, yaygın Yunanca terim *ousia*'nın olası anlamlarından biridir, ancak İznik Konsili'nin aklındaki anlam olmadığı çok açıktır. İznik teologları Tanrı'nın cevherinin maddi olduğu ya da bölünebileceği fikrini kesin bir dille reddetmişlerdir; tıpkı bir topak altının eritilip

bölünerek iki ya da üç yüzük yapılabilmesi gibi. Tanrı'da böyle bir cevher yoktur -onun yapıldığı bir madde yoktur- bu nedenle Baba'nın *ousia'sından söz ettiğimizde* oldukça farklı bir şeyden bahsediyor olmalıyız.

Latince felsefi kelime dağarcığını iyi bilen herkes *substantia'nın*, *ousia* gibi, *maddi* töz anlamına gelmek zorunda olmadığını bilecektir. Ancak kilisede “consubstantial” (aynı tözden) kelimesini ya da “Baba ile tek cevherden” ifadesini kullanan diğer herkes bugünlerde bu dili en iyi ihtimalle anlaşılmaz, en kötü ihtimalle de kesinlikle yanıltıcı bulacaktır. İkrar'ı İngilizce olarak okuyan insanların büyük çoğunluğunun iyiliği için, bu çevirilerin kullanılmaması daha iyi olacaktır.

Ousia'nın göz ardı edilebilecek bir diğer olası anlamı da “bi-reysel varlıktır” (İznik geleneğinin daha sonra *hypostasis* olarak adlandırdığı şey). İznik Konsili'nin kastettiği bu olsaydı, o zaman İkrar, Oğul'un Baba ile aynı varlık olduğunu söylüyor olurdu, tıpkı benim oğlumun torunlarımın babası ile aynı varlık olduğunu söyleyebileceğim gibi. Eğer *homoousios'u* bu şekilde yorumlarsak, o zaman “Baba” ve “Oğul” aynı şey için sadece iki isim olacaktır. Bu, modalizm ya da Sabellianizm olarak bilinen sapkınlıktır ve İznik inancının öğretisi değildir.

Bu yanlış anlamaları bir kenara bırakırsak, *ousia* terimine en yakın karşılık olarak “varlık” ve İznik öğretisinin aklındaki varlık türünün en iyi tek kelimelik yorumu olarak “öz” ile baş başa kalırız. Elbette “öz” kelimesinin kendisinin de belirsizlikleri vardır, ancak bunlar aslında İznik teolojisinin sonraki yüzyıllarda aldığı yönü anlamamıza yardımcı olur. Bu yönü takip etmek için *homoousios'un* mütevazı ve güçlü anlamlarını birbirinden ayırmak faydalı olacaktır. İznik İman İkrar'ını kabul eden herkesin bağlı olduğu anlam, mütevazı anlamdır: Oğul'un Baba'dan farklı bir tanrısal varlığa sahip olmadığı. Güçlü anlam ise, bu terimi yaratıklardan ziyade Tanrı'ya uygulamanın sonuç-

larını dikkatlice düşündüğünüzde terimi nasıl kullandığınızıdır: Oğul'daki her ilahi nitelik Baba'dakiyle tamamen aynıdır.

İznik teolojisi, yani İznik'e bağlılık yemini eden geleneklerin düşüncesi, aslında *homoousios* terimini Yaratıcı'nın yanı sıra yaratılanlara da uygular. En önemlisi, Kalkedon Konsili İsa Mesih'in insanlığıyla bizimle *homoousios* olduğunu, tanrısallığıyla da Baba ile *homoousios olduğunu* öğretir. "Öz" kelimesinin mütevazı anlamı bu öğretinin ilk yarısının amacını ortaya koymaktadır. Onun biz insanlarla *homoousios* olduğunu söylemek herhangi bir insanla aynı insani öze sahip olduğu, her insan gibi insan doğasını paylaştığı ve insan olmak için gerekli olan her şeye (örneğin hem insan ruhu hem de insan bedeni dahil) sahip olduğu anlamına gelir.

Bu mütevazı anlamı "Baba ile *homoousios*" ifadesine uyguladığımızda, Kalkedon'un İznik İman İkrarı'nı, Oğul'un Baba'dan farklı bir tanrısallık türüne değil, tanrısallığın tüm temel özelliklerine sahip olduğu anlamına gelecek şekilde yorumladığını görürüz. Arius'un öğretisini ve Oğul'u sanki ikincil ya da daha az tanrısallık bir varlıkmış gibi Baba'ya tabi kılan her teolojiyi dışlayan terimin anlamı budur. *Homoousios'un* bu mütevazı anlamının yapmadığı şey, Baba ve Oğul'un nasıl tek bir Tanrı olduğunu açıklamaktır. Ne de olsa, İznik Konsili'nin bunu İkrar'a eklemesinin amacı bu değildi. Ancak teolojinizde ilahi bir öz ya da *ousia* kavramına bir kez sahip olduğunuzda, bunun benzersiz yanının ne olduğunu sormak zorunda kalacaksınız; herhangi bir yaratığın özünden ya da *ousia'sından* nasıl farklı olduğunu. İznik teolojisindeki güçlü *ousia* anlayışına yol açan da budur.

Temel fikir şudur: Tanrı'da her şey aslidir yani değişmezdir. Örneğin, Baba Tanrı'nın bilgeliği, Oğul Tanrı'ya ait olan aynı sonsuz ve her şeyi bilen bilgeliktir. Bunlar, örneğin Meryem'in bilgeliği ve Yahya'nın bilgeliği gibi aynı tür bilgeliliğin iki örneği bile değildir. Çünkü bu iki insanın bilgeliği, büyüdükçe ve

yeni şeyler öğrendikçe değişmiştir ve her ikisi de her şeyi bilene yakın bile olmadığından, her biri diğerinin bilmediği şeyleri biliyordu. Tüm insan bilgeliği böyledir, başkalarının bilmediği ayrıntılarla doludur, örneğin kendi memleketimiz ve ailemiz hakkındaki bilgiler gibi. Ancak Baba Tanrı ve Oğul Tanrı arasında böyle bir fark yoktur: tamamen aynı şeyleri bilirler ve tamamen aynı bilgeliğe sahiptirler çünkü her ikisinin de sahip olduğu tek bir Tanrı bilgeliği vardır. *Homooousios'un* güçlü anlamından çıkan sonuç şudur: Tanrısal öz Baba ve Oğul'da -ve Kutsal Ruh'ta da- aynı olduğu için, Tanrı'da sadece tek bir bilgelik, tek bir bilgi ve aynı şekilde sadece tek bir yüce güç ve tek bir irade, ayrıca sadece tek bir sonsuzluk ve her yerde hazır ve nazır olma vardır.

İznik geleneğindeki daha sonraki bir ikrar, “ebedi Baba, ebedi Oğul ve ebedi Kutsal Ruh’tan ve yine de üç Ebedi değil, tek Ebedi’den” ve “aynı şekilde, Yüce Baba, Yüce Oğul ve Yüce Kutsal Ruh’tan ve yine de üç Yüce değil, tek Yüce’den” bahsederek bu noktayı unutulmaz bir şekilde göstermektedir.¹⁶ Sonuç olarak: “Baba Tanrı, Oğul Tanrı ve Kutsal Ruh Tanrı’dır ve yine de üç Tanrı değil, tek Tanrı vardır.” İznik geleneği bu noktaya geldiğinde, *homooousios* açıkça Oğul’a olduğu kadar Kutsal Ruh’a da uygulanmıştır, bu nedenle İznik öğretisi, Baba’nın *ousia’sının* ya da özünün Oğul’un ve Kutsal Ruh’unkinden farklı olmadığını. Tek Tanrı’nın tek özüdür, Baba, Oğul ve Kutsal Ruh’ta tamamen aynıdır. Bu, İznik İman İkrarı’nı kabul etmek için bilinmesi gerekli olmayan ancak mantığı dikkatle takip edildiğinde İznik teolojisinin kaçınılmaz olarak bizleri götürdüğü *homooousios'un* güçlü anlamıdır.

Felsefi terminolojiye ilişkin birkaç not, daha fazla çalışmaya başlamak isteyenler için faydalı olabilir. İznik geleneği geliştikçe, “doğa” terimi (Yunanca *physis*, Latince *natura*) *ousia* ya da öze eşdeğer olarak kullanılmaya başlanır. Dolayısıyla, İsa bizimle

homoousios'tur çünkü insan doğasını bizimle paylaşır ve Baba ile *homoousios'tur* çünkü tek ilahi doğa Baba, Oğul ve Kutsal Ruh'a tam ve eşit olarak aittir.

Tanrısalsal doğayı tanımlayan bir başka terim de “Tanrısallık” kelimesidir ve bu terim birçok öğrencisinin kafasını karıştıran bir kelimedir. Günümüzde böyle bir kelime uyduracak olsaydık, bu “Tanrılık” gibi bir şey olurdu. Ancak bir kez alıştırdığınızda, Tanrı için gerekli olan ya da Tanrı'nın özelliği olan her şey için kullanışlı bir sözcüktür. Tüm insanların ortak yönlerini belirtmek için kullandığımız “insanlık” kelimesine paralel olarak “tanrılık vasfı” ifadesini de kullanabilirsiniz. Ancak “tanrılık vasfı” çok muğlak bir terim olduğundan (pagan kullanımında gördüğümüz gibi), bazı bilim adamları tek tanrısalsal özü ya da *ousia'yı belirtmek için* günümüzde sadece Hristiyanlar tarafından kullanılan eski “Tanrısallık” terimini kullanmayı hala değerli bulmaktadır.

Ve İznik öğretisinin güzelliği hakkında son bir not. Orijinal İznik İman İkrarında yer alan ve Oğul'un “Baba'nın varlığından” doğduğunu söyleyen ifade üzerinde düşünmeye değerdir. Tanrısalsal *ousia*, Tanrı'nın varlığı ya da özü, Baba, Oğul ve Kutsal Ruh'a eşit derecede aittir; ancak Baba'dan kaynaklanır, Oğul'a kendi varlığını verdiğinde bunu tamamen Oğul'a bahşeder ve aynı şekilde, varlığı tüm ilahi varlığın kaynağı olan Baba'nın varlığından kaynaklanan Ruh'a da bahşeder. Bu çok hoş bir düşüncedir: Baba kendisine ait olan her şeyi ebediyen Oğul'a vererek Baba olur, kendisi olur; Oğul da kendisine ait olan her şeyi ebediyen Baba'dan alarak kendisi olur. Bu ilahi sevginin gücüdür, Kutsal Ruh'un da tam olarak katıldığı, sahip olduğu her şeyi ilahi olan ve her şeyin kaynağı olan Baba'dan alan Tanrı'nın tek sevgisidir.

HER ŞEY O'NUN ARACILIĞIYLA VAR EDİLDİ

Buradaki Grekçe sözcükler, başlangıçta Tanrı'yla birlikte olan Söz aracılığıyla dünyanın yaratılışını anlatan Yuhanna 1:3'tekilerle tamamen aynıdır: “Her şey O'nun aracılığıyla var oldu, O'nsuz hiçbir şey var olmadı.”¹⁷ Bir kez daha, ilk makalede olduğu gibi, “her şey” ile her şeyin Yaratıcısı arasındaki karşıtlıkla yüz yüze geliyoruz. Ancak burada fiil (*egeneto*), bir şeyin olması ya da gerçekleşmesi ya da bir şey haline gelmesi için kullanılan çok geniş anlama gelen bir terimdir. Genellikle eski çevirilerde bu fiil “yapıldı” olarak çevrilir, bunun başlıca nedeni Latincenin etkisidir; burada bir şeyin meydana geldiğini söylemenin yolu, öyle olması için yapıldığını söylemektir (*factus est*). Ancak, “yapmak” (Yunancada *poein*) fiili ile arasındaki farkı netleştirmek için daha kesin olan “var oldu” ifadesini kullanmak faydalı olacaktır.

Yuhanna'nın bu fiili kullanması, her şeyin meydana gelişini Tanrı'nın Sözü'ne borçlu olduğunun altını çizmektedir. Bu bize, ellerinin becerisiyle bir şeyler yapan bir sanatçı tasvirinden farklı bir yaratılış modeli sunar. Daha çok “buyurdu ve yaratıldılar” (Mezmun 148:5) ve “Tanrı, ‘Işık olsun’ dedi, ışık oldu” (Yaratılış 1:3) gibi. Bu iki model birbiriyle çelişmez, hatta her ikisi de ilahi yaratılışın eşsiz ve anlaşılmaz gücüne işaret eder ki bu güç hiçbir yaratığın bir şeyleri var etmesine benzemez. Şeyler Tanrı'nın yaratmasıyla, bir inşaatçının bir ev inşa etmesinden, bir yazarın bir kitap yazmasından ya da bir müzisyenin bir senfoni bestelemesinden farklı bir şekilde meydana gelir. Tüm bu şeyler aynı zamanda ilahi yaratımlar olan insan ürünleridir çünkü bunlar “her şey” listesindeki öğelerdir ve hiçbir Tanrı'nın Sözü olmadan meydana gelmemiştir. Dolayısıyla Tanrı'nın eşsiz yaratıcılığı, evler, kitaplar ve senfoniler gibi şeyleri yapan yaratıkların sanatıyla rekabet ya da çatışma içinde değildir.

İlahiyatçılar, İlk Neden ve Yaratıcı olarak Tanrı'nın "birincil nedenselliği" ile inşaatçılar, yazarlar ve besteciler gibi bir şeyler yapan yaratıkların sahip olduğu tamamen farklı ve daha düşük güç olan "ikincil nedensellik" arasında yardımcı bir ayrım yapmışlardır. Aradaki farkı, bir zaman çizelgesi üzerinde yatay olarak işleyen bir nedenler ve sonuçlar zinciri ile Tanrı'nın tüm yaratılışı ve tarihini elinde tuttuğu gibi, tüm zaman çizelgesini destekleyen ve var olmaya devam etmesini sağlayan dikey güç arasındaki fark olarak resmedebiliriz. Bu fark hakkında konuşmak eskiden daha kolaydı çünkü on sekizinci yüzyıla kadar insanlar kendilerinden "yaratıcı" olarak bahsetmiyordu. Kutsal Kitap ve teoloji, yalnızca Tanrı'nın bir şeyleri yarattığını anlatacak kadar iyi biliniyordu. Buna karşın günümüzde, "yaratmak" ve "yaratıcılık" gibi kelimelerin kullanımının yaygınlaşmasıyla mücadele etmek zorundayız; bu da bir ressam bir tablo yaratırsa, Tanrı onun Yaratıcısı değilmiş gibi görünmesine neden olabilir ki bu yanlıştır. Resim, tıpkı sanatçının kendisi gibi, "her şey" listesindedir ve bunlardan hiçbirisi Tanrı'nın Sözü olmadan meydana gelmemiştir. Hem birincil hem de ikincil nedensellik -hem dikey hem de yatay güç- gerçek olduğu için bu bir "hem/ve" önermesidir. Tanrı her şeyin Yaratıcısı olduğu ve tüm zaman çizelgesini meydana getirdiği için ressam gerçekten ve tam anlamıyla resmin yaratıcısıdır. Çünkü Tanrı'nın Sözü sayesinde her şey gerçekten ve tam anlamıyla var olur.

ARASÖZ

Sözcük ve Benzetmeler

Tanrı'nın tek doğan Oğlu aynı zamanda Söz (Yunanca *Logos*) olarak da adlandırılır. Dolayısıyla, "Kelam" terimi İznik İman İkrarı'nda kullanılmasa da İznik kilise babalarının öğretisini

anlamak istiyorsanız bilmeniz gereken önemli bir terimdir. Bu nedenle bu alıntı, daha fazla çalışmak isteyenler için İkrar dışındaki Üçlü-Birlik terminolojisine hızlı bir dalış sağlar. Üçlü-Birlik doktrininin teknik terimler olmadan daha basit bir sunumu için Sonsöz'e bakınız.

“Söz” ve “Oğul” arasındaki bağlantı, Yuhanna Müjdesinin birinci bölümündeki önsözde kullanılan “tek doğan” (*monogenes*) terimi aracılığıyla kurulur. Bu terim bir yandan Oğul’la bağlantılıdır çünkü üçüncü bölümdeki Tanrı’nın dünyayı kur-tarmak için tek doğan Oğlu’nu dünyaya göndermesiyle ilgili ha-rika pasaja (Yuhanna 3:16) varılmasını dört gözle beklemektedir. Öte yandan, başlangıçta Tanrı’yla birlikte olan Söz hakkındaki Müjde’nin ilk sözlerine de bakar (Yuhanna 1:1). Çünkü “tek doğmuş” terimi ilk olarak Söz’ün beden almasıyla ilgili önemli ayet-te ortaya çıkar: “Söz beden alıp aramızda yaşadı ve biz O’nun yüceliğini, Baba’nın tek doğmuş oğlunun yüceliğini gördük” (Yuhanna 1:14, NKJV).¹⁸ Bu önemli ayette “tek doğan”, “Söz” ola-rak da tanımlanan aynı kişiye atıfta bulunur. Tüm bağlantılar bir araya getirildiğinde, tek doğan Oğul’un başlangıçta Tanrı’yla birlikte olan Söz *olduğu açıktır*.

Dolayısıyla kilise babalarının her şeyin başlangıcını düşünür-ken ilk olarak Söz’e atıfta bulunmaları için geçerli nedenleri vardı. Yuhanna İncili’nin önsözü, Filipililer 2:10-11’de verilen *eskatolo-jiye*, her şeyin sonu ve amacına, her dizin eğileceği ve her dilin İsa’nın RAB olduğunu itiraf edeceği zamana uyması için bize teo-logların *protoloji* yani başlangıçların anlatımı dediği şeyi vermek-tedir. Eğer bu yücelik İsa’nın sonunda kim olduğunu ortaya koyu-yorsa, o zaman İsa başlangıçta nedir? Yuhanna’nın yanıtı şudur: O Söz’dür, başlangıçta Tanrı’yla birlikte olan *Logos’tur* (Yuhanna 1:1) ve her şey onun aracılığıyla var olmuştur (Yuhanna 1:3).

“Söz” teriminin karmaşık bir tarihi vardır çünkü *Logos’un* Söz’ün yanı sıra Akıl anlamına da geldiği antik felsefenin dilinde

derin yankılar uyandırmıştır. Kilise babaları bunu görmüş ve dünyanın oluştuğu ilahi Akıl düşünmeden edememişler, onu yaratma işinin başlangıcında RAB'bin yanında olan Bilgelikle (Süleyman'ın Özdeyişleri 8:22-31) ve ayrıca Tanrı'nın Gücü ve Tanrı'nın Bilgeligi olarak Mesih'le özdeşleştirmişlerdir (1. Korintliler 1:24). Ancak İznik'in sonuçlarından biri, bu ilahi Akıl ya da *Logos'un* filozofların düşündüğü gibi, her şeyin üstündeki ilahi İlk İlke ile alttaki yaratılmış dünya arasında bir tür ikincil, aracı varlık olarak, sanki *Logos* Tanrı ile dünya arasında ortada duran, tam olarak Tanrı olmayan ama yaratılışın da tam olarak bir parçası olmayan üçüncü tür bir varlıkmiş gibi düşünülemeyeceğidir. İznik İman İkrarı Tanrı ile yaratılış arasında hiçbir aracı varlık tanımaz. Var olan her şey ya Yaratıcı'dır ya da bir yaratıktır; üçüncü tür bir varlık yoktur. Bu nedenle hem Yaratıcı hem de yaratık olan, "Tanrı ile insanlar arasındaki tek aracı" (1 Timoteos 2:5) olan İsa dışında hiçbir şey Tanrı ile yaratılış arasında aracılık yapamaz. Beden almış Tanrı olarak, üçüncü tür bir varlık değil fakat hem Yaratıcı hem de yaratıktır; çünkü tek bir kişide hem Tanrı hem de insandır.

Bu nokta netleştikten sonra, teologlar "Söz" terimini, Tanrı'nın Baba, Oğul ve Kutsal Ruh olmasına rağmen nasıl tek bir Tanrı olduğunu anlamamıza yardımcı olabilecek benzetmelerde kullanabilirler ya da artık Tanrı, Söz ve Ruh da diyebiliriz. Son üç terime dayalı bir analogi kurmak gerekirse, insan sözünü ya da *logosunu*, ruhunun özelliği olarak irade ya da sevgiye de sahip olan bir zihnin içsel rasyonel düşüncesi ya da anlayışı olarak düşünebilirsiniz. Bu da size üç farklı gerçekliği -akıl, düşünce ve sevgi- verir ki bunlar birbirinden farklıdır ama üç insanı bir araya getirmez; tıpkı Tanrı'nın Sözü ve Ruhunun birbirinden farklı olduğu ama üç Tanrı'yı bir araya getirmediği gibi. Bu tür bir psikolojik analogi, özellikle Afrikalı büyük kilise babası Augustine'den başlayarak Thomas Aquinas gibi orta çağ teologları tarafından Batı teolojisinde önemli bir rol oynamıştır.

Ama elbette benzetme bizi ancak bir yere kadar götürebilir. Augustine bu konuda ısrarcıdır ve Tanrı için yapılan her benzetmenin yetersizliği ve sınırlılığı üzerinde durur çünkü her benzetme bir tür benzerliğe dayanır ve Oğlu dışında Tanrı'nın hiçbir benzeri, Tanrı'ya eşit değildir. Bir orta çağ kilise konseyinin ifade ettiği gibi (Lateran IV, 1215): Tanrı'ya her benzerlikte daha büyük bir benzemezlik vardır. Bunda bir paradoks yoktur çünkü bir açıdan birbirine benzeyen iki şey başka açılardan da benzemez. Ayırt edici olan, Tanrı'ya benzemeyenin her zaman benzeyenden daha büyük olmasıdır. Thomas Aquinas, Tanrı'ya olan her türlü benzerliğin asimetrik olduğuna işaret ederek bunu açıklamaya yardımcı olur. Yaratılış 1:26'da söylendiği gibi yaratıklar Tanrı'ya benzeyebilir ancak bunun tersi doğru değildir: Tanrı yaratılıştaki hiçbir şeye benzemez.¹⁹ Benzerlik, olduğu gibi hiyerarşiktir: daha düşük olan daha yüksek olana benzeyebilir ancak daha yüksek olan daha düşük olana benzemez; tıpkı aynadaki görüntünüzün sizin benzeriniz olması ancak sizin onun benzeri olmamanız gibi. O size benzer ama siz ona benzemezsiniz.

Tanrı'nın her benzetmesi ya da benzerliği sınırlı ve kusurlu olduğundan, her birinin diğer benzetmeler ya da benzerliklerle desteklenmesi gerekir. Dolayısıyla, Tanrı ve Sözü'nün Kutsal Kitap'taki kelime dağarcığına dayanan psikolojik analogiler Baba ve Oğul'un Kutsal Kitap'taki kelime dağarcığı tarafından önerilen sosyal analogiler olmadan kullanılamaz. Bu sonuncusu, Baba, Oğul ve Kutsal Ruh adına yapılan Hristiyan vaftizinin sözlüğü olduğu için İkrar'ın sözlüğüdür. Aynı zamanda Üçlü-Birlik teolojisindeki önemli bir dizi teknik terimin de temelini oluşturur; buna göre Tanrı'da üç kişi ya da tek bir öze ya da *ousia*'ya sahip üç *hipostaz* (temel kişi, özellikle de Mesih'in tek kişiliği) vardır. Kutsal Ruh'tan bahsetmeye geldiğimizde bu teknik terminoloji hakkında önemli açıklamalar yapmamız gerekecektir.

MADDE 2, BÖLÜM 2

BEDEN ALMIŞ TANRI

MADDE 2, BÖLÜM 2

BEDEN ALMIŞ TANRI

BİZ İNSANLAR İÇİN VE KURTULUŞUMUZ İÇİN

Burada ilk kez İman İkrar'ı bize, insan ırkına dönmektedir. Yine de bizim değil, Tanrı'nın hikâyesini anlatmaktadır. Bu hikâye Tanrı'nın kim olduğu ve Mesih'te bizim için ne yaptığına dair iyi haberdır. Bizler bu hikâyede Tanrı'nın kurtuluşumuz için yaptıklarının alıcıları olarak yer alırız. Dolayısıyla İkrar bize yasa ve buyruklar gibi yerine getirmemiz gereken bir şey vermez. Bize nasıl kurtulacağımızı söylemez, bunun yerine Tanrı'nın beden almış hali olan kurtarıcı Mesih'e olan imanı ikrar eder. Bu nedenle Martin Luther, İkrar'ı müjdenin bir özeti, bize Mesih'i veren ve onda kurtuluşa kavuşmamızı sağlayan Tanrı'nın kurtarıcı sözü olarak görür.

Müjde öyküsü, tüm insanlık da dahil olmak üzere tüm dünya içindir. İkrar'ın eski versiyonları bu noktada oldukça nettir ve erkekler için kullanılan terimler yerine Yunanca ve Latince'de insanlar için kullanılan genel terimleri (*anthropous* ve *homines*) kullanmaktadır. Ne yazık ki İngiliz dili yüzyıllar boyunca her ikisi için de "adam" kelimesini kullanarak durumu idare etmeye çalışmıştır. Yukarıdaki çeviri orijinal dillerin kullanımını yansıtmaktadır.

Devam etmeden önce dilbilgisi açısından bir noktaya daha değinelim. Üçüncü maddenin ortasına kadar olan İman İkrarı, Yunancada uzun bir cümledir. İkinci madde, son cümlesine kadar, tamamen aynı gramer öznesine sahip bir dizi fiil cümlelerinden oluşur: “Tek Rab, Tanrı’nın tek doğan Oğlu İsa Mesih.” Bu özne, “tüm çağlardan önce Baba’dan doğan” ve “biz insanlar için ve kurtuluşumuz için gökten inen” ile başlayan iki “kim” cümlesiyle değiştirilmiştir. Göreceğimiz gibi, bu tümcelerdeki tüm fiillerin tek ve aynı dilbilgisel özneye sahip olması büyük önem taşımaktadır.

GÖKTEN İNDİ

İkrar’ın bakış açısına göre, cennetle ilgili en önemli şey İsa’nın orada Baba’nın sağında olmasıdır. Bu yine cennetlerin cenneti, yerlerin ötesindeki yerdir ki, İsa’nın göğe yükselişinden söz edildiğinde bu konuda daha çok şey söylenecektir. Şimdi ki ifadenin bize söylediği, O’nun göğe yükselmeden önce yere indiğidir. “Gökten inmiş olandan başka hiç kimse göğe çıkmamıştır” (Yuhanna 3:13). O bize, meleklerin başlangıçtan beri yücelik içinde kendisine tapındıkları gökten geldi. Oradan geldi ama orada kalmaya razı olmadı. Aramızda yaşayabilsin ve biz de onun yüceliğini, Baba’nın tek doğan Oğlu’nun yüceliğini görebilelim diye sevgi onu aşağı indirdi (Yuhanna 1:14).

Bu, Kutsal Kitap boyunca yeryüzüne verdikleri açısından tanımlanan cennetin karakteristik özelliğidir. Yaratılış’ın ilk bölümünde yeryüzüne ışık veren görünür gökteki yaratıklarla başlar: güneş ve ay üzerimizdeki hareketleriyle zamanı ve mevsimleri, yılları, ayları ve günleri oluşturur (Yaratılış 1:14-15). Görünür gökten aynı zamanda yeryüzündeki her şeyin yaşam gücü de gelir; yağmur tarlaları sular ve güneş yerden biten her şeye sı-

caklığını ve enerjisini bahşeder. Bu nedenle Davut iyi bir kralı bulutsuz bir sabahta parlayan güneşe ve topraktan otların çıkmasını sağlayan yağmura benzeter (2.Samuel 23:2). Çünkü her iyi ve mükemmel armağan yukarıdan, ışıklar Babası'ndan (Yakup 1:17), görünür cennetin tüm ışıklarının ve hareketlerinin üzerinde, hiçbir şeyin yaşanmadığı ve ölmediği bir alemde erişilmez ışıktadır (1 Timoteos 6:16) yaşayan Tanrı'dan gelir. Yine de cennetin ışığı, yaşamın sadece beden olabildiği, doğum, büyüme, çürüme ve ölümden geçerek sürekli değişen yeryüzüne yaşam veren enerjisini bahşetmek için inmeye devam etmektedir.

Tanrı'nın krallığının gelmesi için dua ettiğimizde, yalnızca göklerin yeryüzüne verebileceği şeyi istiyoruz: Babamızın iyi iradesi, göksel adaleti, merhameti ve sarsılmaz sevgisi "gökte olduğu gibi yeryüzünde de" hüküm sürsün (Matta 6:10). Güneşi ve yağmuru bekleyen çiftçiler gibi biz de vahyin ışığı da dahil olmak üzere yukarıdan gelecek armağanları bekliyoruz. Tanrı'nın tahtının görünmez aleminden, gözlerimizden ve zihinlerimizden gizlenen iyi şeyler, doğru zamanda ortaya çıkmak ve parlamak için hazırlanır. Böylece İsrail Mısır'dan çıkarıldığı zaman, yeryüzündeki tapınmanın elle yapılmayan göksel tapınaktaki ibadetin benzeri olması için dağda Musa'ya Buluşma Çadırı'nın modeli açıklanmıştır (İbraniler 8:5). Pavlus da "her şeyi yaratan Tanrı'da çağlar boyunca saklı olan" (Efesliler 3:9) ve şimdi Ruh tarafından peygamberler ve elçiler aracılığıyla açıklanan (Efesliler 3:5) Mesih'in gizeminden söz eder: bu gizem, oldukça basit bir şekilde, İsa Mesih'tir (Koloseliler 1:27; 2:2).

Mesih'in gökten gelişi, dünyanın kuruluşundan daha eski olanın yeni bir ifşasıdır. Görünür göklerden inen yağmur ve güneş ışığından farklı olarak, bir yerden başka bir yere fiziksel bir hareket gerektirmez. Bu, doğası gereği yarattığı her şeyde mevcut olan Yaratıcının kendisinin inişidir. Tüm yaratılış onun elindedir ve onunla herhangi bir yaratık arasında uzayda hiçbir

mesafe olamaz. Augustine O'nun inişini şöyle açıklar: "O'nun bize uzayda bir yerden bir yere değil, ölümlü bedende ölümlülere görünerek geldiği söylenir. Zaten bulunduğu bir yere geldi."²⁰ Yaratıcı'nın yarattığı hiçbir yerde bulunmaması mümkün değildir; ölümler diyarına indiğimizde bile O oradadır (Mezmun 139:8) ancak yapabileceği şey, kendisini tamamen yeni bir şekilde ortaya koymak, başlangıçtan beri göklerde hazır olan lütfunu, uzun çağlar boyunca gizlenmiş olan ama şimdi İsa Mesih'te Tanrı'nın kendi bedeni haline gelen insan bedeninde açığa çıkan kurtuluş gizemini ortaya çıkarmaktır. Bu, şimdi İkrar'ın izlediği Tanrı'nın tek doğan Oğlu'nun gökten inişidir.

VE BEDEN ALDI

"Enkarnasyon", İsa'nın hem Tanrı hem de insan olmasına odaklanan, O'nun kim olduğuna ilişkin Hristiyan doktrininin adıdır. O, bizden biri haline gelmiş olan Tanrı'nın tek doğan Oğlu'dur; tamamen Tanrı olduğu kadar tamamen insandır da. İkrar'ın onun insanlığı için kullandığı Yunanca terim olan *sarkothenta*, et anlamına gelir ve aşırı gerçekçi olmak istersek "ete büründü" şeklinde tercüme edilebilir. Bu terim, "lahit" kelimesinden gelen ve ölü bedenlerin gömüldüğü yer olan *sarx* ismine dayanmaktadır. Bu sözcük ölümlülüğü ve zayıflığı, acı çekebilen ve ölebilen şeyleri çağrıştırır. Buradaki Latince terim, *incarnatus*, İspanyolca *carne* ve İngilizce "flesh" kelimesi gibi *chili con carne*'deki (bir Meksika yemeği) sığır eti veya domuz eti gibi bir hayvanın etine atıfta bulunabilen *carnem* kök kelimesine dayanmaktadır. Bu, onun gökten inişinin bir başka yönüdür: Tanrı'nın tıpkı bizim gibi bir et parçası, doğan, yiyen, dışkılayan, kelimenin tam anlamıyla bir etobur için yemek olabilecek türden bir yaratık haline gelmesi gerçek bir düşüştür.

Tanrı bunu *seçer*. Bu seçim Kutsal Kitap'ın "kendini alçalttı" (Filipililer 2:8) derken işaret ettiği şeydir. Alçaltılmak aşağılanmaktır, otobüsün arkasında ya da masanın başından uzakta oturması gereken biri gibi alçak bir yere konmaktır (Luka 14:9). Başka hiçbir insan hepimizin olduğu şey olmayı seçmemiştir: doğan, acı çeken ve ölen varlıklar. Yalnızca Tanrı insan olmayı *seçebilirdi ve seçti de*. Latince "seçim" kelimesinden türetilen teolojik terimi kullanırsak, bu O'nun ebedi "seçimidir." Bu seçimin lütfu, Tanrı'nın insan olmayı seçtiği sevgisi, insanlık tarihinin ve tüm yaratılış evreninin kalbindeki sırdır; başlangıçtan beri saklı olan ve şimdi açıklanan, elçiler tarafından vaaz edilen, Kutsal Yazılar'da yazılan ve İkrar tarafından öğretilen gizemdir.

"Enkarnasyon" terimi İkrar'dan bu yana uzun bir geçmişe sahiptir ve artık sadece Hristiyanlar tarafından kullanılmamaktadır. Bu nedenle açık olmamız gerekir: İkrar bu terimi kullandığında, İsa Mesih'ten başka hiç kimseye atıfta bulunmamaktadır. Enkarnasyon beden almak ile aynı şey değildir, çünkü yaşayan her insan beden almıştır, ancak sadece Mesih Tanrı'nın beden almış halidir. Hristiyanlığa yabancı olan eski bir dini doktrin için kullanılan modern bir terim olan reenkarnasyonla da karıştırılmamalıdır. Reenkarnasyon eski Yunan'da olduğu kadar Hindistan'da da çok yaygın bir kavramdır ve neredeyse her zaman beden almaktan ve her ruhun acı çeken ve ölen başka bir insan olarak dünyaya gelmeye devam ettiği yeniden doğuş çarkından kaçma arzusuyla bağlantılıdır. Bu, insanları Tanrı'nın Oğlu'nun beden alarak kendisi için seçtiği aşağılanmanın tam tersi bir yöne iten bir arzudur.

Kutsal Yazılar'da "beden" için kullanılan İbranice terim, bir insanın incinmeye, travmaya, yaralara ve hastalığa maruz kalan, savunmasız ve muhtaç olan her şeyini ifade eder.²¹ Yunancaya *sarx* sözcüğüyle çevrilmiştir ve bedenlerimizin yani toprağa girip çürüyen şeylerimizin temel özellikleri olarak ölüm ve çürü-

meye işaret eder. Pavlus Mesih'te dinlenmeye bırakılan beden hakkında konuşurken ölüm ve çürümenin ortadan kaldırılmasından söz eder: "Bu çürümüş beden çürümezliği, bu ölümlü beden ölümsüzlüğü giymeli" (1. Korintliler 15:53). "Çürüme" için kullanılan Yunanca terim çirkin bir sözcük olan *phthora*'dır -siz bunu tükürmeden söyleyemezsiniz- çürüyen ve kötüleşen her şeyi ifade edebilir. Bozulabilirlik, çürüme eğilimi, tüm bedenlerin eğilimidir ve sonu ölümdür. Tanrı'nın Oğlu'nun bedenimizi alarak yaptığı şey, bizim bozulabilirliğimizi tersine çevirir ve tüm ölümlü zayıflığımızı sonsuz yaşamın görkemli gücüyle giydirir. Çünkü O'nun bedeni, dünyanın yaşamı için verilmiş olan Tanrı'nın bedenidir; böylece Mesih'in bedeninde yaşam veren beden mucizesine sahip oluruz (Yuhanna 6:51).

Son bir not olarak, "beden aldı" diyen çeviriler, İncil'in söylemekten kaçındığı bir şeyi eklemektedir. Oluş (ya da meydana gelme) kavramı değişen şeylerin dünyasına aittir, meydana gelen ve aynı zamanda sona eren şeyler. Tanrı'nın değişmez olduğuna inanan kilise babaları, enkarnasyonu tanımlarken bile Tanrı hakkında bu şekilde konuşmaktan kaçınmışlardır. "İnsan oldu" olarak çevrilen ifadeye geldiğimizde bundan nasıl kaçındıklarını daha iyi göreceğiz.

KUTSAL RUH'TAN

Tanrı'nın seçimi, tek doğan Oğul'un kendini alçaltması ve bizim bedenimize bürünmesi, şimdi ilk kez İkrar'da sözü edilen Kutsal Ruh tarafından gerçekleştirilir. Çünkü o Yaşam Veren'dir ve bu, Tanrı'nın yarattıklarına yaşam verdiği merkezi andır. Peygamberler aracılığıyla konuşan O'dur ve bu, peygamberlerin tanıklık ettiği Tanrı'nın yeryüzündeki büyük vahyidir. Tanrı'nın her işini tamamlayan ve mükemmelliğe ulaştıran O'dur ve bu

nedenle Mesih'in Bedeni olan kilisenin dünyadaki ve gelecek çağdaki yaşamı boyunca onunla birlikte olacaktır.

Burada, kilise geleneğinin “Üçlü-Birlik” olarak adlandırdığı şey hakkında İkrar'ın en önemli ifadesine sahibiz. Tanrı'nın her işi Baba, Oğul ve Kutsal Ruh'un tek işidir. Tanrı'nın özü gibi, Baba'dan kaynaklanır, Oğul'a verilir ve Kutsal Ruh tarafından tamamlanır. Bu nedenle Yunan kilise babası Nyssa'lı Gregory, Tanrı'nın gücünün her zaman “bir kaynaktan çıkar gibi Baba'dan çıktığını, Oğul tarafından işe konulduğunu ve lütfun Kutsal Ruh'un gücüyle mükemmelleştirildiğini” söyler.²² Tanrı'nın her işinin Baba, Oğul ve Kutsal Ruh'un tek bir eylemi olduğu gerçeği Gregory için temeldir çünkü Hristiyanların tek bir Tanrı olduğu konusunda ısrar etmelerinin nedeni budur. Tanrı'nın işinin birliği, Pavlus, Barnabas ve Silas'ın aynı hizmette birlikte çalışıp sonra belki de anlaşmazlığa düşüp yollarını ayırmaları gibi sadece bir iş birliği değildir. Sadece tek bir Tanrı vardır, bu nedenle Tanrı'nın her işi zorunlu ve ayrılmaz bir şekilde Üçlü-Birlik'in tamamının işidir: Baba, Oğul ve Kutsal Ruh.

Ancak enkarnasyon işi yalnızca Üçlü-Birlik tarafından yapılmaz çünkü yeryüzünde başladığı andan itibaren bu işe insan katılımı vardır. İznik İman İkrar'ının orijinal Yunancası, Kutsal Ruh ve Bakire Meryem'den, “den” edat ekinin (Latince; *ek*) nesneleri olarak birlikte bahsederek bu insani katkıyı ilahi işe basitçe katar. Birçok İngilizce versiyonda yansıtılan standart Latince çeviri, Mesih'in, Kutsal Ruh'un “kendisinden” (Latince; *de*) ve Bakire Meryem “den” (Latince; *ex*) *beden* aldığından bahsederek aralarındaki farka işaret eder. Bazı yeni çeviriler ise aradaki farkı açıkça ortaya koymak için bir yorum eklemektedir: “Kutsal Ruh'un gücüyle.” Bu ifade, İkrar'da yer alan ve İkrar'ın bu bölümünün temelini oluşturan, meleğin Meryem'e Kutsal Ruh'un “En Yüce Olan'ın gücü” olarak Meryem'in üzerine geleceğini bildirdiği bölümden alınmıştır (Luka 1:35). Çünkü Tanrı'nın

beden almasını mümkün kılan güç yalnızca Tanrı'nın gücüdür, Üçlü-Birlik'in tek gücüdür: Baba, Oğul ve Kutsal Ruh. Yine de İkrar'ın şimdi değineceği gibi insani bir ortak olmadan beden almanın tam lütfu olmazdı.

VE BAKİRE MERYEM'DEN

Hem Yunanca hem de Latince de asıl kelime sırası “Bakire Meryem” şeklindedir. Önce durumunun, sonra adının geldiğini akılda tutmakta fayda vardır. Yüzyıllar boyunca Meryem'in durumunun tanımı ismine o kadar sıkı bir şekilde bağlanmıştı ki, “Mesih'in” İsa'nın ismine bağlanması ve bize “İsa Mesih” ismini vermesi gibi, aslında onun bir parçası haline gelmiştir. Çoğu Hristiyan, özellikle de Roma Katolikleri tarafından Kutsal Bakire Meryem olarak adlandırılır. “Kutsanmış” sözcüğü de sanki adının bir parçası haline gelmiştir, tıpkı kendisinin o güzel hayretini dile getirirken söylediği gibi: “Bütün kuşaklar bana kutsanmış diyecek” (Luka 1:48).

RAB'bin adını yücelterek şarkı söyler çünkü RAB onunla büyük işler yapmıştır (Luka 1:49). Kutsal Ruh'un gücüyle, bir erkeğin yardımı olmadan -ki bakireliğinin en önemli anlamı budur- kuzeni Elizabet'in tanıklık ettiği gibi, onu “Rabbimin annesi” yapmıştır (Luka 1:43). Bu nedenle Latin geleneği onu Tanrı'nın Annesi (*Mater Dei*), Yunan geleneği ise “Tanrı Taşıyıcısı” (*Theotokos*) olarak adlandırır. Gerçek Tanrı'dan gelen gerçek Tanrı olan İsa'yı doğurması ve dünyaya getirmesiyle Tanrı'yı taşır. Ve gerçek Tanrı olan İsa'nın annesi olduğu için de Tanrı'nın Annesi'dir; İsa'nın insan bedenini aldığı insandır, tıpkı annesinin içinde büyüyen ve onun can suyuyla beslenen herhangi bir bebek gibi. Çünkü o, anne karnındaki herhangi bir çocuk kadar gerçek bir insan ve Baba Tanrı kadar gerçek bir Tanrı'dır.

Dolayısıyla Meryem'in Tanrı'nın Annesi olduğunu söylemek, onun Tanrı'nın kökeni olduğunu söylemek gibi saçma bir anlama gelmez. İkrar zaten İsa Mesih'in ilahi kökenini çok açık bir şekilde ortaya koymuştur: O, tüm çağlardan önce Baba'nın tek doğan Oğlu'dur. Dolayısıyla kilise babaları Tanrı'nın Oğlu'nun iki doğumu olduğunu öğretirler: sonsuzlukta ve zamanda bir doğum. O, tüm dünyalardan ve zamanlardan önce Baba'dan ebediyen doğmuştur ve ayrıca bu dünyada belirli bir zamanda ve yerde Bakire Meryem'den doğmuştur. O'nun tanrısallığı Baba Tanrı ile başlar, ancak insanlığı Kutsal Ruh'un Bakire Meryem'in itaatindeki çalışmasıyla başlar.

Meryem'in itaati Latin geleneğinde *fiat* sözcüğüyle güzel bir şekilde özetlenir, *fiat mihi secundum verbum tuum*, “bana dediğin gibi olsun” (Luka 1:38) ifadesinden gelir, bu da kendisini alçakgönüllü bir şekilde tanımladığı kısım takip eder, *ecce ancilla Domini*, “işte, RAB'bin cariyesiyim” (Luka 1:38). Gönüllü bir köle kız gibi alçakgönüllülükle boyun eğmektedir; kibarca “cariye” olarak tercüme edilen terim aslında bu anlama gelmektedir. Filipililer 2:7'de köle kılığına bürünen Tanrı Oğlu'nun aşağılanması gibi (kibarca “hizmetçi” olarak çevrilmiştir), bu gerçek bir alçakgönüllülüktür -aslında aşağılanmadır- alçakgönüllü olduğunu iddia eden birinin gösterişi değildir. Daha sonra söylediği gibi, Elizabet onun yüceliğinden söz ettikten sonra, “köle kızının alçakgönüllülüğüne baktı” (Luka 1:48).²³ Kendi erdemlerinden değil, kendi önemsizliğinden, RAB'bin onunla birlikte kendisi de yumuşak huylu ve alçakgönüllü olsun diye şimdi tamamen altüst ettiği şeylerin düzenindeki önemsizliğinden söz etmektedir.

Meryem'in *fiatı*, “olsun” ifadesidir, Latince Kutsal Kitap'ta Tanrı'nın başlangıçta söylediği ilk sözle aynıdır, *fiat lux*, “ışık olsun” (Yaratılış 1:3). Tanrı'nın *fiatı sayesinde* yaratılış, her şeyin varlığı, Meryem'in *fiatı sayesinde ise* kurtuluş, Tanrı'nın her şeyi yeni kıldığı İsa vardır. Onun salt insani itaati, Tanrı'nın ebedi

Oğlu'nun gökten inmesini sağlayan alçakgönüllülüktür. Her şeyin kendisiyle var olduğu kudretin sözünü yankılayan alçakgönüllü fiatı, dünyanın kurtuluşuna tamamen insani olan en büyük katkıdır. Tüm nesiller haklı olarak onu kutsanmış olarak adlandırır.

İkrar'ın şunu söylediğini fark ettiğimizde, ilahi alçakgönüllülüğün ne kadar derin olduğunu görürüz: Bakire Meryem'den doğan kişi, Baba'dan ebediyen tek doğan kişiyle aynıdır. İznik İman İkrarı bunu mümkün olan en doğrudan şekilde, İkrar'ın ikinci maddesinde bu noktaya kadar yer alan tüm fiiller için tek ve aynı dilbilgisel özneye sahip olarak söyler. "Tek doğmak" fiili, "insan oldu" ve "çarmıha gerildi" fiilleri ile aynı özneye sahip olan "beden aldı" fiili ile aynı gramer öznesine sahiptir. 451'deki ekümenik Kalkedon Konsili'nin inanç beyanı, "Rabbimiz İsa Mesih olan tek ve aynı Oğul'u" tanımlayan uzun bir cümlede beş kez "aynı kişi" ifadesini kullanarak bu noktayı vurgulamaktadır. Sonuç o kadar tekrarlayıcıdır ki çok az çeviride "aynı kişi" ifadesinin her bir örneği yer alır çünkü cümleyi çok garip bir hale getirir. Ancak en iyisi, İznik İman İkrarı'nın Kalkedon yorumunun ne olduğunu kafamıza sokmak için bunu aklımızda tutmaktır. Baba'dan ebediyen doğmuş olanla, gökten inmiş olan aynıdır, Kutsal Ruh ve Bakire Meryem'den beden almış olan aynı kişidir, Pontius Pilatus yönetiminde çarmıha gerilmiş olan aynı kişidir, acı çekmiş ve gömülmüş olan aynı kişidir, yeniden dirilmiş ve şimdi Baba'nın sağında tahta oturmuş olan aynı kişidir.

Tüm bu fiiller için aynı dilbilgisel özneyi kullanmak, İkrar'ın hem Üçlü-Birlik'in ikinci kişisi hem de insan İsa'yı tanımlama şeklidir. Buradaki "kişi" terimi, Üçlü-Birlik'in üçüncü kişisi olan Kutsal Ruh'u tartışırken göreceğimiz gibi, teolojide eski bir teknik anlama sahiptir, ancak kullanım noktası, İkrar'ın basit grameri tarafından daha az teknik bir şekilde yakalanmıştır. Hristiyan teolojisinin İsa'nın iki doğası olan tek bir kişi olarak İkrar'da bah-

sederken kastettiği şey, aynı kişiden -aynı gramer öznesinden- iki doğuma sahip olduğudur çünkü o hem Baba'dan tek doğandır hem de Bakire Meryem'den doğmuştur. Bu iki doğuma sahip olduğu için hem gerçekten Tanrı hem de gerçekten insandır.

VE İNSAN OLDU

Bir kez daha “her şey onun aracılığıyla meydana geldi” ifadesinde olduğu gibi, Latince “meydana geldi” ya da “oldu” yerine “yapıldı” (*factus est*) demektir ve eski çeviriler de bunu takip ederek “insan yapıldı” demektir. Ancak Yunanca, yapma ve olma ifadelerinden kaçınır. Yine abartılı bir şekilde tercüme edecek olursak, Tanrı'nın Oğlu sadece “ete kemiğe bürünmekle” kalmamış, aynı zamanda “insanlaşmıştır”. Bu nedenle İkrar, Tanrı'nın beden aldığı anda farklı bir şey *haline geldiğini* ya da başka bir şey *yapıldığını* ima etmekten kaçınır. Aksine, Yunan kilise babası Gregory Naziansen'in ifade ettiği gibi, “ne idiye o olarak kaldı ve ne değilse onu aldı.”²⁴ Yani Tanrı'nın ebedi Oğlu olarak bizim acı çeken ve ölümlü insanlığımızı üstlenip kendi insanlığı haline getirirken bile değişmeden kalır.

Tanrı Oğlu'nun bizim bedenimizi alması, tamamen insan olması demektir. Ve gördüğümüz gibi Kutsal Kitap'ta beden kırılğanlığı, bozulabilirliği ve ihtiyaç içinde oluşuyla doğasının tamamı anlamına gelir. Yani “beden” sadece “beden” değildir. Ruh, zihin ve yürek de yaralanabilir, travmaya uğrayabilir, hastalanabilir ve bozulabilir. Günaha ve acıya karşı savunmasız olan hiçbir parçamız yoktur. Dolayısıyla Tanrı bedenlerimizi olduğu kadar ruhlarımızı da kurtaracaksa, insan zihni, aklı ve iradesi de dahil olmak üzere insan ruhunu kendisine ait kılmalıdır. Çünkü Gregory Naziansen'in de belirttiği gibi, alınmayan ve üstlenilmeyen şey iyileşmez.²⁵

“Üzerine aldı” ya da “üstlendi” fiili Filipililer 2:7 ayetinin dilini yansıtır; burada Mesih, Tanrı suretinde “bir hizmetkâr suretine bürünmüştür.” Kilise babaları bu fiili, Tanrı Oğlu’nun Tanrı’dan başka bir şey haline gelerek insan olmadığını belirtmek için sık sık kullanırlar. Sonsuz Tanrı olmaktan çıkmamış, insanlığımızı üstlenmiş, bir insan ruhu ve bedeni alarak onu kendisinin yapmıştır. O, Tanrı’dan daha az bir varlık haline gelmemiş, değişmez tanrısallığına bizim kırılğan insanlığımızı da eklemiş, böylece insanlığı ve tanrısallığı tek bir kişide birleştirmiştir.

Kalkedon Konsili İsa’nın “gerçek Tanrı ve gerçek insan” olduğunu öğretirken bunu göz önünde bulundurmıştır. İnsanlığı O’nu Tanrı’dan daha az bir kişiye dönüştürmez ve tanrısallığı da O’nu insandan başka bir şey yapmaz. O, geçici olarak insan biçiminde görünebilen bir melek gibi, insan görünümlü bir Tanrı değildir. Kilise babalarının çoğunu okursanız, onun “mükemmel insan” olduğunu söylediklerini görürsünüz; ancak bu onun ahlaki mükemmelliğine bir atıf değildir -bunun için başka kelimeler de vardır- ama tamamen insan olmasına, bizim kadar tam insan olmasına, bedene, ruha, zihne ve insan doğasına ait her şeye sahip olmasına bir atıftır.

Elbette O günahsızdır ama günah insan doğasına ait değildir. İnsan doğası bu şekilde bozulur, eğilip bükülür ve doğal şeklinden uzaklaşır. İsa günahsızlığıyla, Tanrı’nın en başından beri amaçladığı insan yaşamının tam bütünlüğü içinde, günahın iğrenç deformasyonu ile lekelenmeden yaşar. Fısıh kurbanı için hazır bir kuzu gibi lekesiz ve kusursuz bir insan olarak insan doğasının restorasyonunu başlatır (Mısır’dan Çıkış 12:5). Kutsal Kitap kurbanı her zaman lekesizliği, yaralanmamış ve zarar görmemiş, kendi türünde mükemmel bir hayvanı gerektirir (Levililer 1:3; 3:1; 4:3, vs.). Bu nedenle, tüm kurbanlara son veren büyük kurbanda, kelimenin tam anlamıyla bir kuzu değil, kusursuz bir

insan olan, lekesiz, kabul edilebilir ve Tanrı'yı hoşnut eden, bizim için sunulan birine sahibiz (İbraniler 9:14).

VE BİZİM UĞRUMUZA PONTIUS PİLATUS TARAFINDAN ÇARMIHA GERİLDİ

İkrar, Mesih'in çarmihına, kurban edilişine ve günahlarımız uğruna ödediği kefarete çok kısa bir şekilde değinir. Bu konuda söylenmesi gereken en önemli şey, Tanrı'nın Oğlu'nun çarmıha gerilişinin rastgele bir şekilde gerçekleşmiş bir şey olmadığıdır. Aksine, bu *bizim içindir*, yani İkrar'ın Tanrı'nın *biz insanlar ve kurtuluşumuz için* yaptığını söylediği şeylerin bütününe aittir. Pontius Pilatus aracılığıyla, tüm insanlar arasında, Tanrı'nın iradesi gökte olduğu gibi yeryüzünde de gerçekleşmiştir. Sonsuz planını gerçekleştiren Tanrı, zamanın doluluğunda Oğlunu bizim için teslim etti (Romalılar 8:32), bu da Yahuda İskariot'un O'nu düşmanlarına teslim etmesinden sonra (Matta 26:16, 26:46) Pilatus'un O'nu çarmıha gerilmek üzere askerlerine teslim ettiği anlamına geliyordu (Matta 27:26; Yuhanna 19:16). Grekçede hepsi aynı fiildir- "teslim etti" ya da "teslim edildi" ya da bazen "onu teslim etti"; insanoğlunun, farkında olsun ya da olmasın, Tanrı'nın kurtuluş amacını yerine getiren şeyleri nasıl yapmaya devam ettiğini gösterir. Tanrı, egemen takdiriyle, yaptıklarını bizim yaptıklarımız aracılığıyla yapar.

Bu yüzden Tanrı'nın kendi amacına, ister Pilatus gibi farkında olarak isterse de farkında olmayarak hizmet eden herkes için bir kullanım amacı vardır. Bu, Tanrı'nın bize olan sevgisinin muzaffer gücü olan Tanrı'nın ilahi takdiri ile uyumludur. İsa Mesih'in müjdesi tüm dünyanın ve tarihinin öyküsüdür; bu *Tanrı'nın öyküsüdür ve yaptığımız hiçbir şey bizi bunun kapsamı dışına çıkaramaz*. Meryem gibi alçakgönüllü bir şekilde itaat

edebilir ya da Pilatus gibi zalimce adaletsiz olabiliriz ama her zaman Tanrı'nın isteği bizim aracılığımızla ve bizim eylemlerimizle gerçekleşecektir. Ve O'nun isteği, bizim ve kurtuluşumuz için sevgiyle yaptığı şeydir.

Elbette Tanrı'nın yaptığı işin asıl zor kısmı, Tanrı'nın kendi bedeninde taşıdığı yüküdür. İkrar'ın ikinci maddesinin mantığı, hepsi aynı gramer öznesine sahip olan fiil dizisiyle, bizim için çarmıhta asılanın Tanrı olduğunu doğru bir şekilde söyleyebileceğimiz sonucunu doğurur. Çünkü gerçek Tanrı'dan gerçek Tanrı olan aynı kişi Bakire Meryem'den doğan ve aynı zamanda Pontius Pilatus'un yönetimi altında çarmıha gerilen aynı kişidir. Dolayısıyla Meryem'in rahmindeki bedeninin mantığı Pilatus'un çarmıhındaki beden için de geçerlidir. Taşıdığı bebek gerçek Tanrı'dan gelen gerçek Tanrı olduğu için Meryem nasıl Tanrı'nın Annesi ise, İsa'yı taşıyan çarmıh da gerçek Tanrı'yı, haklı olarak RAB adıyla anılanı taşımaktadır. Yine de Meryem nasıl İsa'nın tanrısal doğasını yaratmadıysa, ki İsa tüm çağlardan önce Baba'dan tek doğandır, çarmıh da İsa'nın ebedi ve değişmez olan ve ölümlükten bile ölümsüz kalan tanrısal doğasını yok etmez, böylece sadece ölümsüz Tanrı'nın yapabileceği gibi ölümü yener.

VE ACI ÇEKTİ

Tanrı'nın bizi kurtarmak için yaptığı şey, Oğlu'na yapılan şeydir. Bu, "acı çekti" kelimesinin içerdiği paradokslardan yalnızca biridir; Yunancada *pathonta* ve Latince *passus*, faaliyeti değil acıyı ve pasifliği ifade eden kelimeler. Bu nedenle çarmıha gerilme olayına Mesih'in eylemi değil, *çilesi* diyoruz. "Acıda" bir tür enerji ve güç gören modern kullanımın aksine, antik dünya bu sözcükleri bir kişinin ne yaptığına değil, ona ne yapıldığına ya da onun içinde ne olduğuna atıfta bulunmak için kullanmış-

tır; buna bir kişinin hiçbir şey yapmadan hayatını kontrol altına alan tutkulu duygular da dahildir. Tanrı'nın bizi kurtarmak için yaptığı şey, "yapmak" ve "acı çekmek" arasındaki kadim karşıtlığın doğasında bulunan anlamdır; bu karşıtlık, eylem ve çile ya da etkinlik ve pasiflik arasındaki karşıtlığa tekabül eder.

İnsani çileyi ilahi bir eyleme dönüştüren Tanrı'nın Mesih'teki işleyişinin paradoksunu anlamak için bu çile ve edilgenlik olarak tutku duygusunu kavramamız gerekir; Tanrı'nın Oğlu'nun işleyişi ya da enerjisi, kendisine yapılan korkunç ve utanç verici şeylere katlanıp dünyayı kurtarmak gibi büyük bir eylemi gerçekleştirir. Ancak şu ana kadar nispeten yüzeysel bir paradoksla karşı karşıyayız. Birçok cesur insan büyük yanlışlara katlanarak büyük işler başarmıştır. Rabbimiz çarmıhta çektiği acıya sevgi ve itaatten doğan bir cesaretle gider ki bu harikulade bir şeydir ama derin bir mantıksal paradoks değildir.

Kilise babalarının üzerinde ısrarla durduğu derin paradoks, Tanrı'ya hiçbir şey yapılamayacağı gerçeğinden kaynaklanmaktadır. Tanrı pasif olamaz ya da acı çekemez çünkü ilahi doğası ve özü aktif, yaratıcı, her şeyi gerçekleştiren, her zaman neden olması ve asla sonuç olmamasıdır. Ve yine de enkarnasyonun büyük hem/hem'i vardır: Olduğu gibi kalarak, olmadığı şeyi aldı. Ölümsüz olarak kaldı ama ölümlü bedene bürünüp kendi bedeni haline getirerek öldü. Değişmez olarak kaldı yani çile ve ıstırapın ötesinde kaldı ama yine de gerçekten çile ve acı çekti. Kilise babası İskenderiyeli Cyril'in ifadesiyle, hissetmediği bir çile içinde hissedemeyeceği acılar çekti.

Paradoks, müjde öyküsünün kalbinde yer alan enkarnasyonun hem/hem olmasından kaynaklanmaktadır. Tanrı insan olduğu için, Yaratıcı yaratık olduğu için, Söz beden aldığı için hissedemeyeceği acılar çeker. İkrar bunu bize ikinci madde-deki fiiller dizisinde sunar ve iki doğumunda da aynı kişiyi, aynı gramer öznesini tanımlar: Baba'dan tüm çağlardan önce

tek doğan ve Augustus Sezar'ın hükümdarlığı sırasında Mer-
yem'den doğan ve yaklaşık otuz yıl sonra Pontius Pilatus'un
tarafından çarmıha gerilen, acı çeken ve ölen aynı kişi. İsa'nın
çektiği acıları İkrar'ın fiilleri tarafından sağlanan kapsayıcı
anlatıya yerleştirdiğimizde, hissedemeyeceği acılar paradok-
sunun bir yorumu kendini göstermektedir. Aslında bu yorum
yukarıda, İsa Mesih'in beden almasıyla ilgili tartışmada zaten
ortaya atılmıştı. Çünkü bedende acı çekmiş olanlar arasında
sadece İsa Mesih bu acı hisseden bedeni kendi bedeni yapma-
yı aktif olarak seçmiştir. Yalnızca Tanrı insan olmayı, ölümlü
olmayı, doğmayı, acı çekmeyi ve ölmeyi baştan seçme ve böyle-
ce bunu kendi eylemi haline getirme özgürlüğüne sahiptir. Bu
anlamda, Tanrı'nın acı çekmeyen Oğlu diğer tüm insanlardan
daha gerçek bir şekilde acı çekmiştir çünkü yalnızca o kendi
eylemiyle tam olarak acı çeker; acı ona dayatıldığı için değil,
ilahi sevginin gücüyle insani acılarla dolu bir yaşamı kendi ya-
şamı haline getirmeyi seçtiği için.

İznik İman İkrarı'nın orijinal ifadesi, Elçilerin İman İkra-
rı'nın aksine, Mesih'in ölümünden açıkça bahsetmez, ancak bir
sonraki ifadenin açıkça ortaya koyduğu gibi, öldüğü gerçeğinden
kesinlikle kaçmaz. Dolayısıyla yeni çeviriler “ölüm acısı çekti”
diyerek önemli bir şey eklememektedir. Aksine, Rabbimiz İsa'nın
bu günahkâr dünyada Tanrı'nın gazabının etkilerini bizimle bir-
likte çektiği tüm yaşamı yerine, çektiği acıların son noktasına
odaklanarak İkrar'ın vizyonunu daraltmaktadırlar.

VE GÖMÜLDÜ

Tanrı'nın ebedi Oğlu'nun biz ölümlülerin arasına alçalışı bu-
rada tamamlanır çünkü tüm bedenlerin sonuna yani bir ceset
olmaya giden yolu kat eder. Rabbimiz gömülmesiyle, Tanrı'nın
gazabının onlara ayırdığı toprak altındaki yerlerinde bulunan

ölülere katılır. Adem'in itaatsizliğinden sonra ona toprağa döneceğini söyleyen Tanrı'nın yargısı altında bize katılır, "çünkü topraksın, topraktan yaratıldın ve yine toprağa döneceksin." (Yaratılış 3:19). Ölüm, acı ve çilenin son noktasıdır çünkü hiçbir zaman öldüğümüz zamankinden daha pasif olamayız. Bir ceset hiçbir şey yapamaz, ancak kendisine bir şeyler yapılabilir. Çürümesi ve toza dönüşmesi bile içinde gerçekleşen bir bozulma sürecidir, yaptığı bir eylem değildir. Tanrı'nın tek doğan Oğlu da üç gün boyunca ölü bir adam olan İsa'dan başkası değildi. O'nun cesedi ölümsüz Tanrı'nın bedeniydi.

Hristiyan geleneği daha da ileri giderek, idam edildiği gün Sokrates'in, ölümün ruhun bedenden ayrılmasından başka bir şey olmadığını söylediğini yazan Platon'un antik ölüm tanımını kabul eder.²⁷ Eğer Platon haklıysa, o zaman Tanrı'nın ebedi Oğlu insani ölümünde, ayrılıklarında bile hem ruhu hem de bedeniyle birleşmiştir. Doğu Ortodoks ayinlerinin en güzel şekilde ifade ettiği gibi, çarmıhtaki kudretli işinden sonra bedeninde bir Şabat dinlenmesi yaşarken, ruhunda "ölüler arasında özgür" olduğu ölüler diyarına iner.²⁸ Ölüler diyarına, ölümün kurbanı değil fatihi olarak gider. Hristiyan geleneğin "cehennemden kurtuluş" olarak adlandırdığı kurtuluş işinde, İbrahim'in bağrında yeraltı dünyasında onun gelişini bekleyen herkesi kurtarır ve cennetin krallığını tüm inananlara açar.

İkrar bu kadar ileri gitmez. Tanrı'nın ölü bir insan olduğu üç güne sadece kısaca değinir. Ancak bunun böyle olduğunu itiraf etmemizi taahhüt eder: Baba'dan tüm çağlardan önce tek doğan Tanrı'nın Oğlu olan bu aynı kişi, gerçek Tanrı'dan gerçek Tanrı, Pontius Pilatus'un tarafından bizim için çarmıha gerildi ve kendisi -bu aynı kişi- diğer ölüler gibi gömüldü.

VE KUTSAL YAZILAR UYARINCA ÜÇÜNCÜ GÜNDE DİRİLDİ

Hristiyan inancı burada, İsa'nın Rab olduğunun itirafıyla ve Tanrı'nın onu ölümden dirilttiğine olan inançla başlar (Roma-lılar 10:9). Ölümün derin çukurlarına inişini tersine çevirerek yeniden yükseldi ve bu yeniden yükseliş Hristiyanlıktaki "ölülerin dirilişi" terimiyle kastedilen şeydir. Kilisenin bir diğer büyük inancı olan Elçilerin İman İkrarı'nda bu olay tam anlamıyla "bedenin dirilişi" olarak adlandırılır. Bu, ruhun ölümsüzlüğüne dair yaygın inançtan (örneğin Platon'un *Phaedo'sunda* temsil edilen) oldukça farklı bir olaydır; buna göre içimizdeki ruh ölmez. Diriliş ölmeyen bir parçamızla ilgili değil, Tanrı'nın ölü olana hayat vermesiyle ilgilidir. Elçi Pavlus, içimizdeki ölümsüzlük kıvılcımı yerine, içimizdeki ölümlü olanın ölümsüzlükle giydirildiğini tasvir eder (1. Korintliler 15:53). Aradaki fark İsa'nın mezarı başındaki meleklerin sözleriyle gösterilir. "Bedeni burada ama ruhu göğe gitti" demediler, "O burada değil, çünkü dirildi" dediler (Matta 28:6). Orada değildir çünkü *bedeni* artık mezarda değildir. O bir kez daha yaşayan bir insandır ve yaşayan insanların mezara ait olmayan canlı bedenleri vardır. Çünkü ölümlerin dirilişi sadece ölümden sonra yaşam değildir; ölümün kendisinin ortadan kalkmasıdır.

Elçi Pavlus, İsa'nın sadece günahlarımız için ölmesinin değil, aynı zamanda gömülmesinin ve üçüncü gün diriltilmesinin de "Kutsal Yazılar uyarınca" gerçekleştiğini söyler (1. Korintliler 15:3-4). Yeni Antlaşma "Kutsal Yazılar" dediğinde, genellikle Eski Antlaşma'yı göz önünde bulundurur. Örneğin Eski Antlaşma'daki Kutsal Yazılar bize, canavarın karnında üç gün üç gece kalan Yunus'un belirtisini verir (Yunus 1:17); Rab, İnsanoğlu'nun da "üç gün üç gece dünyanın bağrında" kalacağını söyler (Matta 12:40). Mesih üç gün boyunca "yeryüzü toprağında" (Daniel 12:2), adı bize İbranice "yer" (*adamah*) kelimesini hatırlatan

“topraktan *adam*” (1 Korintliler 15:47; bkz. Yaratılış 3:19) Âdem ile birlikte uyur.

Elçi Petrus, Pentikost günü verdiği vaazda, Kutsal Yazılar’dan, Davut’un bir mezmurundan alıntı yapar ve bize Davut’un bir peygamber olarak “Mesih’in dirilişini, ölümler diyarında terk edilmeyeceğini, bedeninin çürümeyeceğini önceden görüp söylediğini” anlatır (Elçilerin İşleri 2:31; bkz. Mezmur 16:10).²⁹ Buradaki “ölüler diyarı” kelimesi Yunancada *Hades*, İbranicede *Şeol’u* temsil eder - Kutsal Yazılar’ın “yeryüzü toprağı” ve Rabbimizin “dünyanın bağı” dediği yerde ölümlerin uyuduğu yer. Elçilerin İman İkrarı’nda da aynı şekilde onun yeraltı dünyasına indiğini söyler.³⁰ Ancak Petrus’un söylediğine göre, yeraltı dünyasında ölümlerle birlikte uzun süre kalmadı çünkü “bedeni çürümedi.” Yani açıkça söylemek gerekirse, üçüncü gün dirilişinden önce bedeninin çürümeye vakti olmamıştır. Diriliş haberi işte bu kadar gerçekçidir.

VE GÖKLERE YÜKSELDİ

Göğe yükseliş dirilişle aynı şey değildir ama onun devamıdır. Mesih bedeniyle önce Bakire’nin rahmine ve oradan da yeraltı dünyasındaki ölümler diyarına indiği gibi, şimdi de önce ölümden dirilir ve oradan da Tanrı’nın yaşam veren Ruhü’nün gücüyle en yüksek göğe kadar yükselir. O, göğün bulutları üzerinde, krallığının sonu olmayan, eskiden beri Var Olan’ın tahatının önüne gelen İnsanoğlu’dur (Daniel 7:13-14). Bir bulut onu gözümüzün önünden nasıl aldıysa, bize söylendiğine göre “aynı şekilde” geri dönecektir (Elçilerin İşleri 1:11), yani canlı bedeniyle, “kendi yüceliğini, Baba’nın ve kutsal meleklerin yüceliğini” (Luka 9:26) ifade eden bir bulutun üzerinde.

Tekrar etmek gerekirse, gökten inişi gibi bu da bir yerden başka bir yere hareket değildir, çünkü yükseldiği gök tüm yerle-

rin ötesindeki yerdir, Mezmur 148:4'te ("Övün O'nu, ey en yüksek gökler!") hakkında ilahi söylediğimiz ve Süleyman'ın tapınağı adadığı önemli duasında bahsettiği görünen göklerin üzerindeki göktür: "Sen göklere, göklerin göklerine bile sığmazsın" (1. Krallar 8:27). Tüm yaratılışın ötesinde olan ve yine de bizden asla uzak olmayan Tanrı'nın- hiçbir yaratık uzamsal mesafeyle ondan ayrılamaz; yaratıkları için en yoğun şekilde mevcut olduğu görünmez boyuttur. Görünür gökler gibi fiziksel uzayda bir yer değildir (oraya bir uzay gemisiyle seyahat etmeye çalışmak saçma olurdu), daha ziyade yaratılmış dünyanın, yaratıkların Tanrı'ya ibadet ve tefekkürle tamamlandıkları, O'nu yücelten ve sonsuza dek O'ndan zevk alan meleklerle katıldıkları boyutudur. Kralların Kralı'nın, her gücün üzerindeki egemen gücün, Tanrı'nın tahtının her şeyin üzerindeki ulu yüksekliğiyle işaret edilen, "yüksekte oturduğu" ve "göklere ve yeryüzüne baktığı" yerdir (Mezmur 113:5-6). Bu, Tanrı'nın yüceliği, gücü ve sevgisiyle bulunduğu her yerde, yani yaratılışın herhangi bir yerinde kendini gösterebilecek olan görünmez cennettir.

Yine de Süleyman'ın duasında belirttiği gibi Tanrı, adını andığımızda dikkatinin yöneldiği belirli yerlerde en yoğun şekilde mevcuttur. "Benim adım orada olacak" (1. Krallar 8:29) dediği yere gözleri gece gündüz açıktır. Böylece cennetteki tapınma, Sina Dağı'nda Musa'ya bildirilen talimatlara göre inşa edilen yeryüzündeki Buluşma Çadırı'nda taklit edildi ve bu da Süleyman'ın Yeruşalim'de inşa ettiği tapınağın, Davut'un Oğlu'nun yönetimi altındaki kutsal kentteki kutsal yerin modelini sağladı. Burası Tanrı'nın adının konutu olarak seçtiği yerdir (Yasanın Tekrarı 16:2), gözlerinin üzerinde olduğu ve kulaklarının özellikle halkının dualarına açık olduğu yerdir (1. Krallar 8:30-40). Bu nedenle Yeruşalim'deki tapınak, Tanrı'nın varlığının en yoğun olduğu kalıcı yer olan, kralların Kralı ve rablerin Rabbi olan, her şeyin üzerinde sonsuza dek tahtta oturan ve Baba'nın

önünde bizim için aracılık etmek üzere sürekli yaşayan Mesih'in kendi dirilmiş bedeni olan sonsuz tapınağın habercisidir. (İbraniler 7:25).

VE BABA'NIN SAĞINDA OTURUYOR

Bu noktaya kadar İkrar, İsa Mesih'in müjdesinin öyküsünü özetliyordu; O'nun Baba'nın sağına gelişiyle birlikte öykü günümüze uzanır. Bugün yeryüzünde, bir zamanlar ölüp gömülmüş olan ama şimdi sonsuza dek Tanrı'nın sağında yaşayan, yani her zaman ve her yerde, her şeyin üzerinde sonsuz güce sahip olan, çarmıha gerilmiş Mesih'in egemenliği altında yaşıyoruz. Hikâyenin akışı açısından, Mesih'in dünyaya nasıl geldiğinden, egemenlik sürmek ve insanları kurtarmak ve Ruh aracılığıyla sağlamak için neler yaptığının öyküsüne dönen İkrar'ın anlatısal olarak merkez noktasına ulaşmış bulunuyoruz.

Buradaki “oturuyor” ifadesi “tahta oturuyor” anlamına gelmektedir. Kutsal Yazılar bizi İsa'nın Tanrı'nın tahtını paylaştığını hayal etmeye davet etmektedir. Bu resim, Yeni Antlaşma'da sık sık alıntılanan bir Kutsal Kitap bölümünden kaynaklanmaktadır: “RAB Rabbime şöyle diyor: ‘Ben düşmanlarını ayaklarının altına serinceye dek sağımda otur’ “ (Mezmur 110:1). “Tek Tanrı” ifadesini tartışırken gördüğümüz gibi üç büyük harfle yazılan “RAB” terimi İsrail'in Tanrısı'nın kutsal ve unutulmaz adını temsil ederken, sadece bir büyük harfle yazılan “Rab” İbranicede “Rab” anlamına gelen alışlagelmiş kelimedir. Bu mezmurda özellikle ilgi çekici olan, bir terimin diğeriyle olan ilişkisidir. Mezmur 2'de olduğu gibi (“Tanrı'nın tek doğan Oğlu” ile bağlantılı olarak ele alınmıştır), Mezmur 110 da başlangıçta Tanrı'nın evlat edindiği kral olan Davut'un oğlunun tahta çıkışını öngörmüş gibi görünmektedir. Ancak İsa bize bunun daha

da öteye işaret ettiğini gösterir (Markos 12:35-37). Bu mezmur, Davut'un mezmuru olduğuna göre, bu bölümde kral Davut'un, RAB'bin sağında tahta oturmuş olan Davut Oğlu'nu Rab olarak onurlandığını duymaktayız. Rabbimiz İsa bizden düşünmemizi ister: Davut nasıl olur da kendi oğluna ya da torununa "Rabbim" diyebilir? İkrar, Hristiyan inancının bu soruya verdiği cevabı sunar: Hristiyan inancı. Davut'un nihai Oğlu, krallığının sonu olmayan Meshedilmiş Olan, Davut'un soyundan gelen ve her adın üstünde olan bu Adın verildiği RAB'bin adıyla gelen Tanrı'nın tek doğan Oğlu, Rabbimiz İsa'dır (Filipililer 2:9).

İznik İman İkrarı'nın Hristiyan ibadetinin mantığını ve kurtuluş öyküsünü nasıl sunduğunu özetleyen Tanrı'nın tahtındaki bu insan resmi, Yeni Antlaşma'nın elçisel inancının merkezinde çeşitli biçimlerde ortaya çıkar. İşte bu resmin dört biçimi şunlardır:

İlk olarak, Pavlus'un Filipililer 2:6-11'de alıntılıdığı eski Hristiyan ilahisi, tüm yaratılışın İsa Mesih'e tapınmasını ve O'nun RAB olduğunu itiraf edişinin tasvirini yapar. Bu ilahi bize ilk Hristiyan ikrarı *Kyrios Iesous'un* sözleriyle söylenen aynı şeyin resmini verir: "İsa Rab'dir." O, Tanrı'nın tahtında oturmadır çünkü RAB adı haklı olarak ona aittir. İznik İman İkrarı'nın tamamı bu inanç üzerine inşa edilmiştir: Bu adama yapılan tapınma İsrail'in Tanrısı RAB'be yapılan tapınmayla aynıdır. İlahi, On Emir'den çarpıcı bir cümle alarak bunu açıkça ortaya koyar: "Yukarıdaki göklerde, yer altındaki toprakta ya da yer *altındaki suda bulunan* her şeye" tapınmayı yasaklar (Mısır'dan Çıkış 20:4). İlahi, sahte tapınmayla ilgili bu yasağı, "gökte, yerde ve yerin *altında*" (Filipililer 2:10) her dizin önünde çökmesi gereken gerçek tapınmaya işaret edecek şekilde tersine çevirerek ima eder. İlahi, bugün Hristiyan ibadetini, On Emir'deki ibadet gerekliliğini yerine getiren tüm yaratılışın ilk meyveleri olarak sunar, bu da yalnızca RAB'be ait olan ibadettir.

İkinci olarak, Kutsal Kitap'ın son kitabında tasvir edilen tapınmada, Kuzu gökteki tahtın merkezinde durmaktadır (Vahiy 5:6) ve binlerce meleğin sesi şunu ilan etmektedir: “Boğazlanmış Kuzu gücü, zenginliği, bilgeliği, kudreti, saygıyı, yüceliği, övgüyü almaya layıktır” (Vahiy 5:12). Ve sonra bir kez daha tüm yaratılışın eskatolojik tapınmasını görürüz; “gökteki, yerdeki, yerin *altındaki* ve denizdeki her yaratık” boğazlanmış Kuzu olan Rab İsa'ya tapınmaya katılır ve başlangıçtan beri tahtta oturana yapılan tapınmanın aynısını sergilerler: “Övgü, saygı, yücelik ve güç sonsuzlara dek, tahtta oturanın ve Kuzu'nun olsun!” (Vahiy 5:13). Buradaki resim Daniel 7:13 ayetindeki İnsanoğlu'nun bulutlar üzerinde gelerek göklerdeki tahtta oturan eskiden beri var Olan önünde durduğu resmi genişletmektedir. Ve şimdi sanki tüm yaratılış tahttaki RAB'bin önünde durmak için gelen Rab'e söylediklerini sevinçle alkışlamaktadır: “Ben düşmanlarını ayak taburen yapana dek sağımda otur” (Mezmur 110:1). Her şeyin Rabbi olan bu kişiye Kuzu denir çünkü o sadece tahta oturmuş olan Kral değil, aynı zamanda göksel orduların da bildirdiği gibi günahlarımız için sunulmuş olan kurbandır: “Çünkü boğazlandın ve kanınla her oymaktan, her dilden, her halktan, her ulustan insanları Tanrı'ya satın aldın” (Vahiy 5:9). Kurbanının sonucu, kanıyla fidye verdiği kişilerin kendisiyle birlikte hem kâhin hem de kral olmalarıdır “ve yeryüzünde egemenlik sürecekler” (Vahiy 5:10).

Üçüncüsü, İbraniler'e mektup aynı zamanda İsa'nın “günahlardan arındıktan sonra yücelerdeki Kral'ın sağına oturduğu” (İbraniler 1:3; bkz. 8:1) en yücelerdeki beden almış varlığının resmine dayanır. O, “göklerden aşan büyük başkâhindir” (4:14) çünkü “göklerden daha yücelere çıkarılmıştır” (7:26). Yine görünen göklerin üzerinde bir cennet, her yerin ötesinde bir yer, görünmez bir boyut resmedilmektedir. Çünkü başkâhinimiz Mesih, yukarıdaki gerçek tapınağın sadece bir kopyası olan yer-

yüzündeki tapınağa değil, “şimdi bizim için Tanrı’nın önünde görünmek üzere asıl göğe” girmiştir (9:24). Günah için sağladığı kefareti çarmıhta değil, bizi günahattan arındırmak için kendi insan kanını getirdiği göksel tapınakta tamamlanır (9:12). Bu nedenle İsa’nın cennette bedensiz bir ruh değil, yaşayan bir insan, Tanrı’nın huzurunda etten ve kandan bir varlık olması son derece önemlidir. Yeryüzündeki tapınakta kefareti için kullanılan boğa ve keçi kanından farklı olarak, göksel tapınaktaki insan kanı vicdanlarımızı temizler (9:14). Tanrı’nın tahtını göklerin üzerinde hayal etmemizin bir nedeni de bu yükseklikten aşağıda O’nun bakışlarından kaçabilecek hiçbir şey olmadığını, buna topraktan dirilttiği yoksulların (Mezmun 113:5-7) yanı sıra insan yüreğinin karanlık ve gizli yerlerinin (1 Krallar 8:39) de dahil olduğunu ve bunların ancak boğazlanmış Kuzu’nun -tek bir kişide hem kâhin hem de kurban olan insanın- kanıyla temizlenebileceğini fark etmektir.

Dördüncü olarak, Pentikost gününde, vaat edilen Kutsal Ruh’u döken Tanrı’nın sağında yüceltilmiş olan İsa’dır (Elçilerin İşleri 2:33). Petrus bunu bize vaazında, bu kadar çok insanın dünyanın pek çok dilinde müjdeye kulak vermesini sağlayan şeyin ne olduğunu açıklarken anlatır. Mezmur 110’da RAB’bin Rab’be sağında oturmasını söylediğini aktarır (Elçilerin İşleri 2:34) ve buradan şu sonucu çıkarır: “Böylelikle bütün İsrail halkı şunu kesinlikle bilsin: Tanrı, sizin çarmıha gerdiğiniz İsa’yı hem Rab hem Mesih yapmıştır” (2:36). Bir kez daha Davut Oğlu Mesih’in gökteki tahta çıkışı, İsa’nın RAB olduğunu sözlerle ikrar etmenin ne anlama geldiğinin bir resmidir. Göklerdeki tahtından Kutsal Ruh’u dökerek kiliseye rehberlik eder ve halkını Yeruşalim’den dünyanın sonuna kadar süren görevlerine gönderir (Elçilerin İşleri 1:8).

Mesih’in göksel tahtı, yeryüzünde bizden uzak olduğu anlamına gelmez ancak her şey üzerinde egemen bir güçle hüküm sü-

ren Tanrı'nın sağ elinin varlığını ifade eder. Bu, cennetin perdesi kaldırıldığında ortaya çıkacak bir egemenliktir; tıpkı cennetteki İsa'nın, Saul adıyla kiliseye zulmettiği dönemde yeryüzündeki Pavlus'la konuştuğu gibi: "Saul, Saul, neden bana zulmediyorsun?" (Elçilerin İşleri 9:4). Saul yeryüzünde Mesih'in bedenine zulmederken, göklerdeki Rab'be saldırmaktadır çünkü İsa'nın dirilmiş bedeni artık her türlü zarar görme olasılığından kurtulmuş olsa da kendisinin olduğunu iddia ettiği halkının bedeni henüz kurtulmamıştır. Hristiyanların yüceltilmiş İsa'ya göksel görkeminde tapınmaya başlamalarından sonra kaleme alınan İncillerin, İsa'nın kendisini takip etmek isteyenlerin çarmihini yüklenip O'nu takip etmesi gerektiğini vurgulamak zorunda kalmalarının bir nedeni de budur. Sanki İncil yazarları Mesih'in tanrısallığı hakkında hiçbir şey bilmeden, akademisyenlerin "düşük Kristoloji" dedikleri şeyle başlıyorlarmış gibi değil; sanki ilk Hristiyanlar RAB'bin, Rablerine "sağımda otur" dediğini hiç duymamışlar gibi. İnciller, düzenli olarak Rab İsa'nın önünde diz çöken ve O'nun yücelik içinde gelişini bekleyen bir topluluk için yazılmıştır ve bu nedenle O'nunla birlikte yücelik içinde oturmadan önce (Markos 10:37), O'nunla birlikte acı çekeceklerinin hatırlatılması gerekmiştir. Aynı şekilde İsa gökten, yeryüzündeki Saul'a kendini gösterdiğinde, amacı ona "benim adım uğruna ne kadar acı çekmesi gerektiğini" göstermekti (Elçilerin İşleri 9:16).

VE GÖRKEMLE TEKRAR GELECEK

Görkem, ilahi vahyin ışığının görünür kılınması ve ilahi varlığın varlığından zevk alınmasıdır. Bunun karşıtı ise gizlilik ve aşağılanmadır. Rabbimizin ikinci gelişi görkemli olduğu için alçalma olarak adlandırılmaz. Her zaman görkem içinde ve diri olan İsa'nın tekrar gelişi artık yeryüzündeki herkes tarafından

bilinmektedir. İkrar'ın burada neden görkemden bahsettiğini anlamak için, İsa'nın Daniel 7'de İnsanoğlu'nun kutsal tanıklığından nasıl bahsettiğini hatırlamak bizlere yardımcı olacaktır; bu bölüm Mezmur 110 ile birlikte Yeni Antlaşma'da Kutsal Yazılar'dan en sık alıntı yapılan bölümdür.

Daniel kitabında İsrail sürgündedir ve bir zamanlar Mısır'da Firavun'un yaptığı gibi birbiri ardına gelen yabancı krallar onları esaret altında tutmaktadır. 7. bölümde İsrailli Daniel, Tanrı'nın sonunu getireceği bu dünyanın krallıklarını temsil eden, güç ve yıkım peşinde koşan büyük canavarları rüyasında görür. Daniel aynı zamanda gökte saklanan yargıyı da görür; Eskiden beri var Olan olarak tasvir edilen kişi -Tanrı'nın sonsuzluğundaki adı- egemenliği hiç bitmeyecek bir tahtta oturmaktadır (Daniel 7:9). Ve sonra, en önemli bölümde, göğün bulutları üzerinde eskiden beri var Olan'ın huzuruna İnsanoğlu'na benzer biri gelir (Daniel 7:13), zalim bir canavar değil, Tanrı'nın halkının temsilcisi -ki onlar da tüm insanlığı temsil eder- hem Yahudilerin hem de Hristiyanların Davut'un Oğlu, meshedilmiş Kral olarak adlandırabileceği biri. Bütün halklar, bütün uluslar ve her dilden insan O'na kulluk etsin (Daniel 7:14), yani ona tapınsınlar diye, O'na egemenlik, yücelik ve sonu olmayan bir krallık verilmiştir.

Yeni Antlaşma bu pasajı, RAB'bin Rabbimize, “Düşmanlarını ayaklarının altına serene dek sağımda otur” dediği Mezmur 110 ile aynı şeyi söylediği şeklinde okur. Ona boyun eğen düşmanlar arasında, hiçbiri sonsuza dek sürmeyecek olan bu dünyanın tüm acımasız krallıkları da vardır. Ama bundan da öte, yendiği düşmanlar arasında günah, acı ve nihayet “yok edilecek son düşman” olan ölüm de dahil olmak üzere, Tanrı'nın iyi yaratılışına zarar veren ve onu bozan her şey vardır (1. Korintliler 15:26). Bu görkemdir.

ÖLÜLERİ VE DİRİLERİ YARGILAMAK ÜZERE

Eskiden veri var Olan Baba Tanrı'nın tahtı bir yargı mahkemesinin merkezindedir (Daniel 7:9-10). İnsanoğlu olarak İsa, Baba'dan yargılama yetkisini almıştır (Yuhanna 5:27). Hem ölülerin hem de dirilerin Rabbi olabilmek için ölür ve yaşar (Romalılar 14:9) ve böylece "Tanrı tarafından dirilerin ve ölülerin yargıcı olarak atanan" kişi olur (Elçilerin İşleri 10:42). Çünkü "hepimiz Mesih'in yargı kürsüsü önüne çıkmak zorundayız." (2. Korintliler 5:10).

Son yargı kavramı Batı Hristiyan kültüründe o kadar tanıdık ki, bunun ne kadar benzersiz olduğunu gözden kaçırabiliriz. Pagan mitolojisi yeraltı dünyasında bir zamanlar Minos ve Rhadamanthus gibi insan krallar olan yargıçlardan bahseder. Ancak hem yaşayanları hem de ölüleri ilgilendiren gökten gelecek bir yargı hakkında hiçbir şeyden bahsedilmez. Tüm dünyanın, Tanrısal gücün sağında taht kurmuş bir adamın -bir zamanlar çarmıhta utanç verici bir adaletsizliğe ve zalimliğe maruz kalmış bir adamın- yargısıyla karşı karşıya kaldığını hayal dahi edemez. Bu adam, adalete aç ve susuz olanların doyurulacağını, yas tutanların teselli edileceğini, merhametli olanların merhamet göreceğini ve bu zalim dünyadaki yumuşak huylu insanların kutsanacağını; çünkü onların tüm dünyayı miras alacaklarını vaat eden adamdır (Matta 5:4-7). Artık bu vaadini yerine getirecek bir konumdadır.

Yumuşak huylu, merhametli ve adil olmayan bizler için, her birimizin önünde hesap vereceğimiz bu Yargıç'tan korkmak için elbette geçerli nedenlerimiz vardır (Romalılar 14:12). Ve özellikle Petrus gibi çarmıhı yüklenmekten ve Mesih'i izlemekten kaçınan Hristiyanların (Markos 8:31-33), İnsanoğlu'nun "kutsal melekleriyle birlikte Babasının görkemi içinde geldiğinde" (Markos 8:38) bizden utanacağından korkmak için nedenleri vardır.

Bizim için de müjdenin vaaz edilmesi “tövbe edin” sözüyle başlamalıdır çünkü göklerin krallığı yakındır (Matta 3:2). Yine de bu yerinde bir sözdür çünkü Petrus’a aynı Yargıç tarafından, yeryüzünde O’nun adıyla bağışlanan günahların gökte de bağışlanacağı sözü verilmiştir (Matta 16:19). Sonuç olarak, kurtuluşu O’nda bulacağımızı bilerek Rab’bin gelişini beklemeliyiz (İbraniler 9:28). Çünkü onun yargısı aracılığıyla Babamızın krallığı gökte olduğu gibi yeryüzüne de gelecektir, tıpkı bizim başından beri istediğimiz gibi (Matta 6:10).

O’NUN KRALLIĞININ SONU OLMAYACAK

Göğün bulutları üzerinde eskiden beri var Olan’a; İnsanoğlu’na, bütün halklar, uluslar ve her dilden insanlar hizmet etsin diye sonsuz bir krallık verilir (Daniel 7:14). Dünyayı yırtıcı hayvanlar gibi yiyip bitirmek isteyen kralların ve imparatorların hırsları burada sona erer (Daniel 7:1-8). Onların yerine İnsanoğlu olan İsa’ya “hiç bitmeyecek sonsuz bir krallık” verilir (Daniel 7:14).

İsa, başkâhin tarafından sorgulanırken bu pasaja gönderme yapar: “bundan sonra İnsanoğlu’nun, Kudretli Olan’ın sağında oturduğunu ve göğün bulutları üzerinde geldiğini göreceksiniz” (Matta 26:64). Bu O’nun çarmıha gerilmesi için yeterlidir çünkü başkâhinin hizmetkârlarının daha sonra Pilatus’a hatırlattığı gibi, “Kendini kral ilan eden herkes Sezar’a karşı gelmiş olur” (Yuhanna 19:12). Gerçekten de İsa kendisini göğün bulutları üzerinde gelen İnsanoğlu olarak tanımlayarak, herhangi bir kral değil, RAB’bin “krallığının tahtını sonsuza dek kuracağım” (2. Samuel 7:13) dediği Davut’un gerçek Oğlu olduğunu iddia etmektedir. Sezar’ın değil Davut’un tahtı tüm nesiller boyunca sürecek olan tahttır (Mezmun 89:4) çünkü Tanrı sadece Davut Oğlu için

şöyle der: “Onu oğlum olarak seçtim ve ben onun babası olacağım” (1.Tarihler 28:6). “Babası Davut’un tahtında” oturan ve “Yakup hanedanı üzerinde sonsuza dek hüküm sürecek” olan “En Yüce Olan’ın Oğlu” hakkındaki bu müjde, meleğin müjdesinde Meryem’e söylediği şeylerden biridir; “ve O’nun krallığının sonu gelmeyecek” ifadesini de ekleyerek, ki İkrar’daki bu ifade buradan alınmıştır (Luka 1:32-33).

İsa’nın görkem içinde gelmesi, sadece gökyüzünde olduğu anlamına değil, sonsuza dek kral olduğu anlamına da gelir. Sonsuza dek her şeyin üzerinde kurulu olan tahtta oturmaktadır, öyle ki sadece gökte değil, yeryüzünde ve hatta yerin altında, yani ölümler diyarında bile her diz O’nun önünde diz çökecektir (Filipililer 2:10). Her kuşaktan, her ulustan, her oymaktan ve her dilden insanlar ölümden dirilmiş olan Kuzu’nun tahtının önünde duracak ve O’na tapınacaklardır (Vahiy 7:9-10). Çünkü çağlar boyunca onlara O’nun buyurduğu her şeye itaat etmeleri öğretilmiş olacaktır (Matta 28:20). Sonuç, ölümü sonsuza dek yuttuğu ve gözlerinden tüm gözyaşlarını sildiği tüm halklar için bir şölen olacaktır (Yeşaya 26:6-8).

Mesih’te insan ölümlülüğü ölümsüzlüğe bürünürken (1Ko.15:53), Tanrı’nın kendisi insanlar arasında çadır kurup yaşarken (Vahiy 21:3), insan bedeninden oluşan çadırı artık gökten gelen kalıcı bir konutla giydirilirken (2Ko.5:1-4), göklerin krallığı yeryüzüne gelir. Tanrı’nın İsrail’le yaptığı antlaşmanın yerine gelmesi, İbrahim’e önceden vaaz edilen müjdede bize öğretildiği gibi (Galatyalılar 3:8), yeryüzündeki bütün halklar için bir bereket haline gelir (Yaratılış 12:3). RAB İsrail’e “Seni halkım olarak alacağım ve senin Tanrın olacağım” der (Çıkış 6:7); bu vaat Kutsal Kitap boyunca birbiri ardına gelen antlaşma yenilemelerinde yankılanır (Yeremya 31:33; Hezekiel 36:26-28; 37:26-27) ve Tanrı’nın çadırını Adem’in tüm çocukları arasına kurduğu son bölümlere kadar devam eder, böylece hepsi “Tanrı onların ara-

sında yaşayacak. Onlar O'nun halkı olacaklar, Tanrı'nın kendisi de onların arasında bulunacak" (Vahiy 21:3).

Tanrı'nın tek doğan Oğlu, Davut'un Oğlu, yücelerde İnsanoğlu olarak tahta oturtulmuş olan İsa Mesih, ölüm de dahil olmak üzere tüm düşmanlar ayaklarının altına serilene dek Tanrı'nın sağında oturan Rabbimizdir (1. Korintliler 15:25-26). Bu, İkrar'ın sonunda geri döneceği gelecek çağın yaşamıdır.

MADDE 3

KUTSAE RUH

MADDE 3

KUTSAL RUH

VE KUTSAL RUH'A (İNANIYORUZ)

Uaha önceki İngilizce çevirilerde O'na "Kutsal Hayalet" (the Holy Ghost) denir, çünkü "hayalet" kelimesi "ruh" anlamına gelen eski bir kelimedir. Yaklaşık beş yüz yıl önce, *Ortak Dua Kitabı* (İngiltere Kilisesi'nin dua kitabı) "Kutsal Hayalet" ifadesini standart bir İngilizce terim haline getirdiğinde, dua kitabında "tanrısal öğüt" anlamına gelen "ruhsal öğütten" söz edilebilirdi. Shakespeare ve arkadaşları bunu anlayabilirdi. Ancak bizim anlayabilmemiz için biraz ayarlama yapmak gerekiyor. En önemli ayarlama, "ruhu" ölümle, yeraltı dünyasıyla ya da sadece ruhani bir varoluşla değil, yaşam ve güçle ilişkilendirmektir. Hem Eski Antlaşma'da hem de Yeni Antlaşma'da "ruh" ile "beden" karşıtlık içindedir; yaşam veren güç ile ölümlülük, ihtiyaç ve savunmasızlık karşıtlık içindedir.

Ve bu herhangi bir ruh değil, Eski Antlaşma'nın ifade ettiği gibi RAB'in Ruhu'dur. Dolayısıyla, yaratılıştaki tüm ruhlardan benzersiz bir şekilde ayrı tutulan ve aynı zamanda kutsallığın ve kutsallaştırmanın kaynağı ve sağlayıcısı olan *Kutsal Ruh*'tur (Romalılar 15:16). Latince adı *Sanctus Spiritus*, bize "kutsal"

anlamına gelen *sanctus'tan* gelen “kutsallaştırma” kelimesinin kökenini gösterir (bir kişi için kullanıldığında “aziz” anlamına gelir). Dolayısıyla kutsamak, kutsal kılmak ya da takdis etmektir. Aynı zamanda, her üç dilde de “nefes” anlamına gelebilen “ruh” kelimesi (İbranicede *ruach*, Yunancada *pneuma*, Latince *spiritus*), tüm yaratıkların içindeki yaşamla benzersiz bir yakın ilişkiye işaret eder. Kutsal Ruh'u yaratıkların içinde, tıpkı içlerindeki yaşam nefesi gibi bulmaya devam ediyoruz.

325'teki İznik Konsili'nin orijinal İkrar'ı “ve Kutsal Ruh'ta” sözleriyle sona eriyordu. Bu bir soruna yol açmıştır çünkü şöyle bir soru ortaya çıkar: Kutsal Ruh'un da Mesih gibi tamamen Tanrı olduğunu ve Mesih gibi Baba'yla *homoousios olduğunu* mu söylemeliyiz? 381'deki Konstantinopolis Konsili'nde hâkim olan görüş net bir *evetti*. Ancak şu anda üzerinde çalıştığımız 381 tarihli İznik İman İkrarı böyle demiyordu; en azından bu kadar çok kelimeyle değil. Bu durum, Kutsal Ruh'un tamamen Tanrı olduğunu, Baba ve Oğul ile *homoousios olduğunu* söylemekten yana olan Gregory Naziansen de dahil olmak üzere Konsil'in en önemli üyelerinden bazılarını açıkça hayal kırıklığına uğratmıştır. Görünüşe göre bu İkrar başlangıçta Konsil'de bir tür uzlaşma belgesi olarak sunulmuş, Kutsal Ruh hakkında bunu söylemekte tereddüt edenlerin yine de İznik inancını itiraf eden kilisenin geri kalanıyla birleşebileceği umulmuştur. Ancak sonuç olarak bu kişiler, İkrar'ın yeni versiyonunu kabul etmeden Konsil'den ayrıldılar.³¹ Bu hiç de şaşırtıcı değildir çünkü birazdan göreceğimiz gibi, bu İkrar'ın “Kutsal Ruh'ta” ifadesinden sonra eklediği ifadeler, Kutsal Ruh'un Baba ve Oğul ile aynı ilahi öze sahip olan, bir yaratıktan ziyade Yaratıcı olan Tanrı'dan başka bir şey olmayacağını açık bir itirafı anlamına gelir.

RAB

İkrar burada Pavlus'un "Rab Ruh'tur" sözüne dayanmaktadır (2. Korintliler 3:17). "Rab" sözcüğünü buraya koymak, Mesih'i "tek Rab" olarak kabul ettikten sonra bile, Mesih için kullanılan aynı Ruh sözcüğünü kullanmak anlamına gelir. Bunun mantığı tıpkı "tek Tanrı, Baba" inancını itiraf ettikten sonra bile Mesih'e "Tanrı'dan Tanrı" demek gibidir. Tek bir Tanrı'ya, Baba'ya inandığımızı ve Mesih'in de Tanrı olduğunu söylüyoruz. Ve tek bir Rab'be, İsa Mesih'e inandığımızı ve Ruh'un da Rab olduğunu söylüyoruz. Bu noktada "Üçlü-Birlik" olarak adlandırılan doktrinin özüne sahibiz. (Bunun şaşırtıcı aritmetiği için, ki gerçekten şaşırtıcıdır ama Üçlü-Birlik'in en önemli gizemi değildir, Sonsöz'e bakınız).

Kutsal Ruh'un Rab olduğunu söylemek, dönemin bazı teologlarının söylemek istediği gibi, O'nun yalnızca bir melek olduğunu söylemeyi imkânsız hale getirmektir. Aynı zamanda O'nun sadece içimizde çalışan Tanrı'nın enerjisi ya da Tanrı'nın bir yönü ya da niteliği olduğunu söylemeyi de imkânsız kılar. RAB'bin Ruhu sadece RAB'bin içimizdeki varlığının bir adı değildir çünkü o RAB'bin kendisidir, Baba'dan farklı bir varlık değildir. Bunun için bir sözcüğe ihtiyacımız vardır ve o dönem Konstantinopolis'te etkin olan teologlar Yunanca *hipostaz* (hypostasis) terimini kullanmışlardır. O zamandan beri İznik geleneği tarafından kullanıldığı şekliyle, bu tam bir bireysel varlık anlamına gelir. Siz ve ben her ikimiz de *hipostazız* ama ellerimiz ve ayaklarımız hipostaz değildir. Dolayısıyla Kutsal Ruh, Rab ve Tanrı'dır, Tanrı'nın bir parçası ya da Tanrı'nın bir yönü ya da Tanrı'nın çalışması ya da varlığı değildir. Böylece İznik geleneği Tanrı'dan üç *hipostaz* -Baba, Oğul ve Kutsal Ruh- olarak bahsetmeye başlamış ve bu Latince de üç *subsistentiae*, Türkçede ise üç "varoluş" olmuştur. Bu basitçe, herhangi bir türden üç tam bi-

reysel varlık için kullanılan soyut bir terimdir; başka bir varlığın parçaları ya da yönleri, enerjileri ya da faaliyetleri değil.

Başka bir terim de kullanılmıştır: Yunancada *prosopon*, Latince *persona*, Türkçede “kişi” kelimesini buradan alıyoruz. Bu, Batı geleneği tarafından Tanrı’da üç tane olan şey için kullanılan en yaygın kelime haline gelmiştir. İngilizce konuşan Hristiyanların çoğu Tanrı’nın “üç kişi” olarak tanımlandığını duymuştur. Büyük ölçüde İznik teolojisinin varlığının bir sonucu olarak, “kişiler” Batı düşüncesinde ağır ve önemli bir terim haline gelmiştir; o kadar ki, İznik teolojisinde kullanıldığı çok sınırlı anlamın farkında olmamız gerekir. İznik İman İkrarı’nın yazıldığı dönemde *persona* ve *prosopon* insanları tanımlamak için kullanılan önemli felsefi terimler değildi. Yunanca ya da Latince gerçek bir karşılığı olmayan modern bir sözcük olan “kişilik” anlamında kullanılmıyorlardı (en yakın karşılığı, birinin ahlaklı ya da erdemli olduğunu belirten sözcükler olabilir). Bizi insan yapan şeyin ne olduğunu düşünmek istiyorsanız, kişilikten ya da “şahsiyetten” (yine çok modern bir kelime) değil, beden ve ruhtan, zihin ve akıldan bahsederdiniz. Modern düşüncede bu kadar önemli olan kişilik kavramı, İznik Üçlü-Birlik doktrininin Batı kültürüne verdiği bir tür hediyedir; bu hediye o kadar zengin bir hediye haline gelmiştir ki, Baba, Oğul ve Kutsal Ruh’tan bahsederken dikkatli kullanılmalıdır. İznik teolojisine göre, Tanrı’da üç kişilik yoktur -sanki Tanrı; Meryem, Yuhanna ve Petrus gibi üçlü bir arkadaşmış gibi- değildir; tek bir Tanrı vardır, tek bir irade, güç ve faaliyetin yanı sıra tek bir öz ya da *ousia*’ya sahiptir.

381’deki Konstantinopolis Konsili’nden sonraki İznik teolojisi, çok soyut olan *hipostaz* terimini biraz daha spesifik hale getirmek için “kişi” gibi terimler kullanır. Köpekler ve kediler hipostazdır çünkü onlar tam bireysel varlıklardır (sadece kulak veya kuyruk değil). Ancak dil, mantık ve akıl (*logos*) sahibi ras-

yonel varlıklar olmadıkları için kişi değildirler. Bin yılı aşkın bir süredir Batı teolojisinde hâkim olan “kişi” tanımına uymazlar: “Rasyonel doğaya sahip bireysel bir töz” (burada “bireysel töz” *hipostaz* demenin başka bir yoludur).³²

Tüm bunlar hala soyut geliyorsa, öyle oldukları içindir. Kutsal Üçlü-Birlik’ten *somut olarak* bahsetmek, Sonsöz’de açıklandığı gibi Baba, Oğul ve Kutsal Ruh’tan bahsetmektir. Soyut dilin, Kutsal Ruh’un Tanrı’nın bir parçası olmadığı gerçeği gibi bazı mantıksal konuları açıklığa kavuşturmada kullanımı vardır (çünkü Tanrı’nın parçaları yoktur ve Kutsal Ruh Tanrı’dır, Tanrı’nın bir parçası değildir). Ancak İznik Üçlü-Birlik doktrininin gerçek kökü ve yaşamı, kişilerden veya hipostazlardan bahsetmek değil, adına vaftiz edildiğimiz Tanrı’ya ibadet etmektir: Baba, Oğul ve Kutsal Ruh.

VE YAŞAM VEREN

“Yaşam Veren” Yunancada tek bir kelimedir: *zoopoion*, ke-
limenin tam anlamıyla “yaşam yaratan,” canlı kılan anlamına gelir.³³ Bu da Kutsal Ruh’un Tanrı olduğunu ve sadece Tanrı’nın yapabileceği şeyleri yaptığını söylemenin bir yoludur. Çünkü Tanrı’nın Ruhı yaratılan her şey gibi yaşama kavuşmaz, sadece Yaratıcı’nın yaptığı gibi yaşam verir. Bu nedenle İsa’nın insan yaşamı, gördüğümüz gibi Kutsal Ruh’un gücüyle Meryem’in rahminde başlar ve aynı şekilde insan yaşamı dirilişte Kutsal Ruh tarafından yeniden kurulur çünkü “bedende ölüp ruhta dirilmiştir” (1 Petrus 3:18). Romalılar 8’de -ki bu bölüm Ruh’taki yaşamla bedendeki ölümü karşılaştırmakla ilgilidir- Pavlus *zoopoein* (“yaşam vermek” ya da “diriltmek”) fiilini kullanarak Mesih’in dirilmiş yaşamının nasıl bizim yaşamımız haline geldiğini gösterir: “Mesih İsa’yı ölümden diriltten Tanrı’nın Ruhı

içinizde yaşıyorsa, Mesih'i ölümden diriltten Tanrı, içinizde yaşıyan Ruhu'yla ölümlü bedenlerinize de *yaşam verecektir*" (Romalılar 8:11). Baba, yaşamını kendi isteğiyle bırakan ama aynı zamanda onu geri alma yetkisine sahip olan İsa'nın insanlığından başlayarak Ruh aracılığıyla sonsuz yaşam verir (Yuhanna 10:18). Dolayısıyla diriliş, İsa'nın insan bedenine yaşam veren tüm Üçlü-Birlik'in -Baba, Oğul ve Kutsal Ruh- işidir.

Ruh yaşam vermelidir çünkü beden yarar sağlamaz, der İsa (Yuhanna 6:63). Benden derken bizim *bedenimizden* söz etmektedir çünkü O'nun *bedenin*in, dünyaya yaşam veren, gökten gelen diri ekmek olduğunu söyler (Yuhanna 6:51). Kilise babası İskenderiyeli Kiril'in öğrettiğine göre, İsa'nın bedeni yaşam veren bedendir çünkü Tanrı'nın Ruhu'nun bize sonsuz yaşam verdiği Tanrı'nın vücut bulmuş bedenidir.³⁴ Yalnızca Mesih'in insan bedeni hem ilahi yaşamı alabilir hem de verebilir çünkü yalnızca bu beden Tanrı'nın kendi bedenidir; cennetteki gerçek tapınaktır (İbraniler 8:2), Ruh'un yaşam veren enerjisinin yaratılışta en g  l   şekilde iş başında olduğu yerdir. Bu yine tek Tanrı'nın, Baba, Oğul ve Kutsal Ruh'un işidir; Tanrı'nın işi her zaman tek-tir, asla bölünmez ya da ayrılmaz.

BABA'DAN ÇIKARAK GELEN

Rabbimiz, Kutsal Ruh'un "Baba'dan çıkan gerçeğin Ruhu" olduğunu öğretir (Yuhanna 15:26). "Böylece, Üçlü-Birlikçi teolojide, Oğul'un doğuşundan farklı bir doğuş olan, Ruh'un Baba'dan meydana çıkışı için kullanılan teknik bir terim haline gelir. Ne yazık ki (ve burada bir an için teknik bir terim kullanmamız gerekecek), Kutsal Kitap'taki sözcük dağarcığının yetersizliği nedeniyle, "meydana çıkış" her iki kökeni ifade etmek için daha genel bir anlamda da kullanılmaktadır. Yani Oğul'un

tek doğuşu bir ilahi meydana çıkışı başka, Ruh'un meydana çıkışı ise başkadır. Her meydana çıkış benzersizdir -aynı türden iki meydana çıkış değildir- çünkü Baba'nın yalnızca bir tek doğan Oğul'u vardır ve yalnızca bir Ruh'a sahiptir. Kutsal Kitap'ta Ruh'un Baba'dan çıktığı eşsiz türden bir köken için kullanılan bir terim yoktur, bu nedenle bu konuda sahip olduğumuz tek ayırt edici sözcük uydurma bir terim olan "spiration" (nefes almak) kelimesidir. Bu nedenle teologlar bazen şöyle demeyi faydalı bulurlar: Baba Oğul'un babası olur ama Ruh'u üfler.

Meydana çıkışlar ve misyonlar arasındaki ayrım daha yararlı olacaktır. "Misyon" Latince *missio* kelimesinden gelir ve gönderme anlamına gelir (misyonerler bir göreve gönderilen kişilerdir). Ruh ebediyen Baba'dan gelir ama Oğul tarafından Tanrı'nın sağından bize gönderilir (Elçilerin İşleri 2:33). Dolayısıyla, bu teknik anlamda "misyon," Kutsal Ruh'un dünyaya ve yüreklerimize gönderilmesidir. Oğul da gönderilmiştir (Yuhanna 3:17) ve dolayısıyla Baba'dan gelen bir görevi vardır. Dolayısıyla Üçlü-Birlik teolojisinde "görev" ya da gönderme, dünyada belirli bir zamanda ve yerde gerçekleşen, Tanrı'nın işinden etkilenen yaratıkları içeren şeylere atıfta bulunurken, "meydana çıkmak" yaratıklara değil, örneğin Oğul'un ebedi olarak tek doğan olmasında olduğu gibi, Tanrı'nın sonsuzluktaki yaşamına atıfta bulunur.

Tanrı'nın misyonlardaki işleyişi sayesinde, alaylardaki düzen hakkında bir şeyler görebiliriz. İznikli babaların ifade ettiği gibi, Tanrı'nın her işi Baba'dan kaynaklanır, Oğul'a verilir ve Kutsal Ruh tarafından tamamlanır. Bu aynı zamanda Tanrı'nın varlığı (*ousia*) için de doğrudur: Baba'dan kaynaklanır, Oğul'a verilir ve Kutsal Ruh tarafından tamamlanır. Bu nedenle Baba'dan Üçlü-Birlik'in birinci kişisi, Oğul'dan ikinci kişisi ve Kutsal Ruh'tan üçüncü kişisi olarak söz ederiz: hepsi eşit derecede tanrısaldır, ancak Baba'dan kaynaklandıkları süreçlere göre sıralanmışlardır. Bu sınıflandırma -birinci şahıs, ikinci şahıs,

üçüncü şahıs- İkrar'ın vaftiz itirafına dayanan kökleri nedeniyle de kaçınılmazdır. “Kutsal Ruh, Oğul ve Baba adına” değil, Baba, Oğul ve Kutsal Ruh adına vaftiz ediliriz.

VE OĞUL'DAN

Bu ifade, Giriş bölümünde bahsedilen İkrar'ın Latince ve Yunanca versiyonları arasındaki trajik farktır. Latince bir kelime olan *filioque*, Batı'da Doğu'ya danışılmadan İkrar'a eklenmiştir. Bu ekleme altıncı yüzyılda İspanya'daki yerel kullanımdan kaynaklanmış ve giderek Batı dünyasının geri kalanına yayılmıştır.³⁵ Doğu Ortodoks kiliseleri bunu hiçbir zaman İkrar'ın bir parçası olarak kabul etmemiştir ve bunda da haklıdırlar. Kilisenin tüm kollarının katıldığı ekümenik bir konsey haricinde İkrar genişletilmemelidir. Dahası, bir şeyi İkrar'a eklemek onun İznik inancısı için gerekli olduğunu ima eder ve sağlam bir İznik Hristiyanı olmak için bu eklenen ifadeyi kabul etmek zorunda olduğunuzu düşünmek için geçerli bir neden yoktur.

Burada tartışmalı bir alana giriyoruz ve söylemek üzere olduğum şey olduğu gibi anlaşılmalıdır: bu *filioque*'un söylemek istediği şeyin doğru ama İznik inancı için gerekli olmayan bir şey olduğunu ve bu nedenle İkrar'a ait olmadığını düşünen Batılı bir Hristiyan'ın görüşü. Başka bir teknik terim kullanmak gerekirse, bu bir *teologoumenon*'dur: Çoğumuzun doğru olduğunu düşündüğü teolojik bir önermedir, ancak sadık bir Hristiyan olmak için inanmanız gereken bir öğreti değildir. Bu önermenin doğruluğunu teyit ederken aynı zamanda çok önemli bir anlamda isteğe bağlı olduğunda ısrar edebiliriz. Bu nedenle bu öğreti İkrar'da yer almamalıdır ve bu şekilde düşünen pek çok Batılı ilahiyatçı gibi ben de İkrar'ı okurken “ve Oğul'dan” sözlerini söylemiyorum.

Öte yandan, bu ifadenin sapkınlık ya da yanlış doktrin öğrettiğini düşünmüyorum. Bir kere, ifade o kadar kısa ki anlamının açıklanması gerekiyor ve olası yorumlardan biri de Ruh'un Baba'dan Oğul aracılığıyla çıktığıdır ki bu da Doğu Ortodokslarının itiraz etmediği bir formülasyondur. Yine de bu ifadenin anlatmak istediği *teoloji* bundan daha fazlasını söylemektedir ve size bunun ne olduğu hakkında biraz bilgi vermeliyim. Bu, Baba ve Oğul'un birlikte Ruh'un çıktığı kaynak olduğunu söyleyen ve "çifte meydana çıkış" olarak adlandırılan bir doktrindir. Bu doktrin büyük Batılı kilise babası Augustine tarafından geliştirilmiş ve savunulmuştur ve onun sunumu doktrinin standart açıklamasıdır. Bunun doğru olduğunu düşünmesinin temel nedeni, Ruh'un Baba'nın olduğu kadar Oğul'un da Ruhu olmasıdır. Doğu Ortodokslarının kaygılarını göz önünde bulundurarak, Augustinus'un öğretisinde iki noktaya daha dikkat çekebiliriz.

İlk olarak, Augustinus Oğul'un, sanki Baba'dan bağımsız olarak hareket ediyormuş gibi, Ruh'un ayrı bir kaynağı ya da ilkesi olmadığını öğretir. Aksine, Baba ve Oğul birlikte Ruh'un tek kaynağıdır. Dahası, Oğul'un Baba'yla birlikte bu tek kaynak olabilmesi, tamamen Baba'dan aldığı bir güçtür çünkü Oğul her şeyi Baba'dan alır; sahip olduğu ve olduğu her şeyi. Tersine, Baba, Baba olmak dışında kendisine ait olan her şeyi Oğul'a verir. Dolayısıyla Oğul'un Baba'dan aldığı şeylerden biri de Ruh'un kendisinden çıktığı şey olma gücüdür.³⁶

İkincisi -ilk noktadan da görebileceğimiz gibi- Augustine, Baba'nın ilahi olan her şeyin kaynağı olduğu gerçeğini savunmaya çok dikkat eder. Daha sonraki Batı teolojisi de bunu pekiştirir; örneğin 675 yılında Toledo Konsili Baba'nın *fons et origo totius divinitatis*, yani ilahi olan her şeyin kaynağı ve kökeni olduğunu öğretir. Bir zamanlar bazı teologlar Augustinus'un Üçlü-Birlik versiyonunun Baba Tanrı'dan ziyade tek ilahi öz (*ousia*) ile "başladığı" fikrine sahipti, ancak bu, günümüz Augustinus

uzmanlarının tamamen çürüttüğü bir saçmalaktır. Augustinus, Tanrısalsan her şeyin kökenini Baba Tanrı’da konumlandırarak, İkrar ve tüm İznik babalarıyla aynı yerden başlar. İlahi öz Oğul’a ve Ruh’a Baba’dan gelir. Tanrısalsan öz hiçbir şeyi doğurmaz ve hiçbir şeyin kaynağı değildir. Bu şekilde konuşmak, insan doğasının bir çocuğu evlat edindiğini ya da doğurduğunu söylemek gibi kötü bir dilbilgisi olur. Bunu sadece babalar ve anneler yapar, ancak bunu insan doğaları sayesinde yaparlar. Bu yüzden Baba’nın ilahi doğası sayesinde Oğul’un tek doğan olduğunu ve O’na ilahi özünün tamamını verdiğini ve aynı zamanda Baba’yla *homousios* olan Ruh’un da aynı ilahi özü alması sayesinde Baba’dan çıktığını söyleyebiliriz.

BABA VE OĞUL’LA BİRLİKTE TAPINILAN VE YÜCELTİLEN

Özür dileyerek, bu ifadenin garip ve alışılmadık bir çevirisini, alışılmadık ve çevrilmesi zor bir şeyi vurgulamak için sunuyorum: Yunanca *syn* kelimesinin tekrarı, “ile” veya “birlikte” anlamına gelir. Bu sözcük, sentez (bir şeyi başka bir şeyle bir araya getirmek), *senfoni* (başkalarıyla birlikte müzik yapmak) ve *sempati* (başka bir kişinin duygularını onunla birlikte hissetmek) gibi Yunancadan türetilen pek çok İngilizce sözcükte küçük farklılıklarla yer almaktadır. İkrar’ın bu cümlesinde üç kez geçer; önce edat (“Baba ile”), sonra zarf (“birlikte”) ve son olarak da ön ek (birlikte yüceltilmiş) olarak. Bu tekrar vurgulanmaya değerdir çünkü Baba, Oğul ve Kutsal Ruh’un tek bir Tanrı olarak ayrılmazlığını vurgulamanın bir yoludur; bu da birbirlerine doğru bir şekilde tapınıldıkları, eşit ve ayrılmaz bir onurla birlikte yüceltildikleri gerçeğinde açıkça görülmektedir.

İbadete yapılan bu vurgu ile birlikte İkrar, Üçlü-Birlik doktrininin her zaman temel dayanağı olan noktaya gelir. Baba, Oğul ve Kutsal Ruh adına vaftiz edildiğimiz için, Baba, Oğul ve Kutsal Ruh'a Tanrımız, göğün ve yerin tek Yaratıcısı olarak tapınırsınız; bu da Baba, Oğul ve Kutsal Ruh'u herhangi bir şekilde eşitsiz olarak, sanki herhangi biri diğerlerinden daha düşük ve daha az tapınmayı hak ediyormuş gibi göremeyeceğimiz anlamına gelir. Yine de Hristiyan inancı bu tapınmanın birden fazla Tanrı'ya yapılmasına da izin vermez. Dolayısıyla Hristiyan ibadetinin mantığı İznik inancının mantığıdır. Biraz zaman aldı ancak eski Hristiyan ibadet uygulamaları göz önünde bulundurulduğunda, İznik teolojisinin zaferi geriye dönüp bakıldığında kaçınılmaz görünmektedir. Bu, Hristiyanların ibadet ederken her zaman inandıkları şeyi yakalayan bir teolojidir.

PEYGAMBERLER ARACILIĞIYLA KONUŞAN

İsrail peygamberleri “RAB böyle diyor” dediklerinde, onlar aracılığıyla konuşan Kutsal Ruh'tur. Kral Davut, “RAB'bin Ruhu benim aracılığım ile konuşuyor, sözü dilimde” (2.Samuel 23:2) derken bir peygamber olarak konuşmaktadır. Elçi Petrus diğer elçilere “Kutsal Ruh'un önceden Davut'un ağzından konuştuğunu” (Elçilerin İşleri 1:16) anlatırken de aynı şeyi söyler. Aynı şekilde elçi Pavlus Yeşaya peygamberden bir alıntı yaptığında, bunu Kutsal Ruh'un söylediği şey olarak tanımlar (Elçilerin İşleri 28:25) ve İbranilere mektup Mezmurlar'dan bir alıntıya “Kutsal Ruh'un söylediği gibi” diyerek giriş yapar (İbraniler 3:7).

Ve bu sadece başlangıçtır. Açıkça görüldüğü gibi elçiler peygamberlerden alıntı yaptıklarında Kutsal Ruh'un *bugün* konuştuğunu düşünürler. Bu nedenle Kutsal Yazılar bir cemaate okunduktan sonra, sözün şöyle bitirilmesi uygundur: “Rab'bin sözü.”

Dahası, Yeni Antlaşma kilisesinde peygamberler vardır (Elçilerin İşleri 13:1; 21:9-10). Gerçekten de Elçilerin İşleri kitabı ne zaman insanların “Ruh’la dolduğunu” belirtse, onların Tanrı tarafından yetkilendirilmiş peygamberlik sözlerini söylediklerini duymak üzereyiz (Elçilerin İşleri 2:4; 4:8; 4:31; 13:9; bkz. 11:28). Aynı şekilde Luka Müjdesi’nin başında, Elizabet Ruh’la dolduğunda Meryem’i “Rabbimin annesi” olarak selamlar (Luka 1:41-43). Kocasını Ruh’la dolduğunda dili çözülür ve Kutsal Kitap’ın en büyük esinlenmiş dualarından birini söyler (Luka 1:67-79). Ve oğulları Vaftizci Yahya annesinin rahminde Ruh’la dolduğunda (Luka 1:15), Meryem’in rahminde İsa’nın gelişiyi sevinçten sıçrayarak daha sonraki peygamberlik görevi için alıştırma yapıyor gibidir (Luka 1:41).

Yaşam Veren Kutsal Ruh, bize sonsuz yaşamı esas olarak ilahi sözler vererek verir. Çünkü yaşamımız olan Mesih’tir (Koloseliler 3:4) ve bize Tanrı’nın sözü aracılığıyla verilir bu söz de Kutsal Yazılar’da Mesih’e tanıklık eden herkesi esinleyen Ruh tarafından bize verilir çünkü onları tüm gerçeğe yönlendiren Gerçeğin Ruhu’dur (Yuhanna 16:13). Yeni Antlaşma Kutsal Yazılar’ı (2 Timoteos 3:16) ilahi esin ya da “Tanrı tarafından üflenmiş” olarak tanımlar.³⁷ Öğretmek, azarlamak, yola getirmek, doğruluk konusunda eğitmek için yararlı olduğunu da ekler (2 Timoteos 3:6). Hepsinden önemlisi, diyor İsa, Kutsal Ruh “benim hakkımda tanıklık edecek” (Yuhanna 15:26) ve “beni yüceltecek” (Yuhanna 16:14), böylece Üçlü-Birlik’in işini tamamlayacaktır çünkü “Baba’nın sahip olduğu her şey benimdir ve bu nedenle dedim ki, [Kutsal Ruh] benim olanı alıp size bildirecek” (Yuhanna 16:15).

Mesih, iştikle gelen imanla, Mesih’in sözüyle (Romalılar 10:17), Kutsal Ruh’un peygamberleri ve elçileri esinlemesiyle ve onların Kutsal Yazılar’daki tanıklığıyla, ayrıca yaşamını bu esinlenmiş tanıklıktan alan tüm öğretiş, vaaz ve ilahilerle bizimdir.

Böylece elçi Pavlus bir cemaate “*Ruh’la dolun*, birbirinize mezmurlar, ilahiler ve ruhsal ezgilerle seslenin” (Efesliler 5:18-19) dediğinde bu, paralel bir pasajda söylemesi gerekeni söylemenin başka bir yoludur: “Mezmurlar, ilahiler ve ruhsal ezgiler söyleyerek, birbirinizi bilgelikle eğitip öğütleyerek *Mesih’in sözü içinde zengin bir biçimde yaşasın*” (Koloseliler 3:16). Ruh’la dolu olmak, Mesih’in sözünün cemaatte zengin bir şekilde yaşaması demektir. Söz ve Ruh böylece birlikte hareket eder. Bu nedenle elçi bize, Kutsal Ruh’un yardımı olmadan hiç kimsenin “İsa’nın Rab olduğunu” itiraf edemeyeceğini söyler (1. Korintliler 12:3). Tanrı’nın Ruhundan ayrı olarak Tanrı’nın sözü sağır kulaklara düşer ve yüreklerimizde iman uyandırmaz. Ve bu bağlantı iki yönlüdür: Kutsal Ruh bize peygamberler ve elçiler aracılığıyla Mesih’in sözünü vermemiş olsaydı, inanacak bir Mesih’imiz ve dolayısıyla itiraf edecek bir imanımız olmazdı ve Mesih’in Ruhunun kendisi yüreklerimizden uzak olurdu. Bu şekilde imanın kendisi, imanla kabul ettiğimiz Mesih ve imanımızı harekete geçiren Ruh’la birlikte Tanrı’nın armağanıdır.

TEK KUTSAL, HRİSTİYAN VE ELÇİSEL KİLİSE

İkinci madde gibi İkrar’ın üçüncü maddesi de iki kısma ayrılabilir. İkinci maddenin bölünme noktası Mesih’in tanrısallığından insanlığına döndüğü zaman olduğu gibi, üçüncü maddenin bölünme noktası da Kutsal Ruh’un tanrısal varlığından biz insanlar arasındaki çalışmasına döndüğü zamandır. Çalışmasının merkezi yeri Mesih’in Bedeni olan kilisedir. O, Mesih’in Bedeninin Ruhudur ve müjdenin sözü aracılığıyla ona Mesih’te yaşam verir. Hristiyanlar için bu Beden’den ayrı bir ruhsal yaşam yoktur, tıpkı bir insan elinin ya da gözünün canlı bir insan bedeninden ayrı olarak canlı bir el ya da göz olamayacağı gibi (1.

Korintliler 12:21). Bedenin yaşamından ayrı kaldığımızda, onun başı olan Mesih'ten de ayrı kalırız; asmadan koparılan dallar gibi kurur ve ölürüz (Yuhanna 15:16). Çünkü Hristiyanların sahip olduğu tüm ruhsal armağanlar özel kullanım için değil, Mesih'in Bedenini inşa etmek için verilmiştir (Efesliler 4:12).

İkrar, Mesih'in Bedenini, kilisenin dört ayırt edici “işareti” olarak adlandırılan dört sıfatla tanımlar.

Birincisi, kilise *birdir* çünkü “bizler çok sayıda olsak da Mesih'te tek bir bedeniz” (Romalılar 12:5). Tek bir başı, İsa Mesih'i olan, tüm üyelerinin beslendiği, birbirine bağlandığı ve görkemli bir şeye dönüştüğü (Koloseliler 2:19), yaşamlarını bir asmanın dalları gibi Mesih'in kendisinden alan (Yuhanna 15:5), çeşitli armağanları ama tek bir Ruh'u paylaşan (Efesliler 4:4) tek bir Bedendir.

İkinci olarak, kilise *kutsaldır*, sadece Mesih için ayrılmıştır ve bu nedenle Kutsal Ruh tarafından kutsanmıştır. Pek mükemmel olmasa da bu topluluk Rab'bin Ruh'unun armağanıyla mükemmelleştirdiği topluluktur, öyle ki sonunda onu kendisine görkemli bir gelin, sonsuza dek kendisine ait, lekesiz ve kutsal olarak sunabilsin (Efesliler 5:26-27).

Üçüncü olarak, kilise *katoliktir* ve Yunanca “evrensel” anlamına gelen bir terimden gelmektedir. Mesih'in Bedeninin birçok yerel cemaati vardır, ancak dünya çapında sadece tek bir Beden vardır. Dolayısıyla kilisenin katolikliği onun birliğinin bir sonucudur. Sapkınlar bu birlikten kopup bölünmeler ve hizipler yarattıkları için (1. Korintliler 11:18-19), “katolik” aynı zamanda sağlam inanç ve öğreti anlamına gelen Yunanca bir terimden gelen “ortodoks” ikincil anlamına da sahip olmuştur. Bir öğretinin katolik olduğunu söylemek, küçük “k” ile, ortodoks olduğunu söylemekle aynı şeydir.

Dördüncüsü, kilise elçiseldir çünkü kendisiyle kurtulduğumuz müjde (1. Korintliler 15:1-2) Tanrı'nın elçilerin vaazları ara-

cılığıyla dünyaya verdiği imandır. Elçi Pavlus’un dediği gibi: “Biz böyle duyurduk, siz de böyle inandınız” (1. Korintliler 15:11). Elçilerin vaazları, eski peygamberlerin sözleri gibi, şimdi bize Kutsal Yazılar’da geldiğinden, kiliseyi “elçisel” olarak adlandırmak, İkrar’ın Kutsal Kitap’a uygun olduğunu söyleme yoludur. Kilisenin inancı hem peygamberleri hem de elçileri ve dolayısıyla Kutsal Yazıların tümünü öğrenmemiz ve Mesih’in Bedenini inşa etmemiz için esinleyen Kutsal Ruh’un armağanıdır.

GÜNAHLARIN AFFI İÇİN TEK VAFTİZ OLDUĞUNU BEYAN EDİYORUZ

“Vaftiz” kelimesi Yunanca daldırmak ya da batırmak anlamına gelen bir kelimeden türemiştir ve parmağınızı bir parça suya (Luka 16:24) ya da bir lokma yiyeceği bir sosa (Yuhanna 13:16) batırmayı tanımlamak için kullanılabilir. Vaftiz olmak, Rabbimizin emri ve buyruğu uyarınca Baba, Oğul ve Kutsal Ruh adına suya daldırılmak ya da batırılmaktır (Matta 28:19).

Bu ifadedeki doğru fiil “itiraf etmektir”, bazı çevirilerde olduğu gibi sadece “kabul etmek” değildir. Yunancada ve Latince, İkrar’ı ya da imanı itiraf etmek için kullanılan kelimeyle aynıdır. “İman ediyoruz” tartışmasında, iman ikrarının vaftiz ikrarından nasıl kaynaklandığını görmüştük. Buradaki İkrar, bir düşünme eylemi olarak, vaftiz itirafının kendisini bir iman maddesi, inanılacak bir şey haline getirir. Mesih’e inanmak Baba, Oğul ve Kutsal Ruh adına vaftiz olmaya inanmayı içerir ve Mesih’in imanını itiraf etmek, vaftiz itirafının gerçek iman bir itirafı olduğunu itiraf etmektir.

Sadece tek bir vaftiz vardır çünkü elçiler tarafından öğretilen inanca dayanan dünya çapında tek bir kutsal katolik kilisesi vardır. Elçi Pavlus “tek Rab, tek iman, tek vaftiz” (Efesliler

4:5) derken bu temel bağlantıyı kurmaktadır. Tek kilisenin tek bir imanı vardır çünkü iman edilecek ve vaftiz edilecek tek bir Rabbi vardır. İman eden herkes Mesih’le birlikte gömülmek ve O’nunla birlikte dirilmek (Koloseliler 2:12) ve O’nunla birlikte yaşamın yeniliğinde yürümek (Romalılar 6:4) için vaftiz edilmelidir (Markos 16:16). Aynı Rab’bin olduğu her yerde aynı vaftizdir; bu yüzden tek bir vaftizdir, sanki Mesih’in tek Bedeninin farklı cemaatlerinin her birinin farklı bir başı varmış gibi, farklı kiliselerde farklı bir vaftiz değildir.

İkrar, vaftizi Mesih’e bağladığı için vaftizi günahların bağışlanmasıyla ilişkilendirir. Vaftiz, Adem’den ziyade Mesih’e ait olarak Beden’in tam üyesi olduğumuz günü işaret eden bir kabul törenidir (Romalılar 5:12). “İman ediyoruz” tartışmasında gördüğümüz gibi, eski vaftiz uygulaması orduya alınma törenini andırıyordu. Vaftiz olmak, bir sivil olarak eski yaşamınızdan feragat etmek ve bunun yerine hayatınızın geri kalanında Mesih’e ait olan bir askerin sorumluluklarını, görevlerini ve tehlikelerini paylaşmaya kendinizi adanmak gibiydi. Ama bu aynı zamanda Mesih’in lütfunu, dirilişini ve günahların bağışlanmasını paylaşmak anlamına da gelir. Çünkü sadece eski yaşamımız vaftizde Mesih’le birlikte gömülmekle kalmaz, aynı zamanda Tanrı’nın işleyişine iman ederek onunla birlikte dirilerek yeni bir yaşam alırız (Koloseliler 2:12). Bu nedenle Kutsal Yazılar vaftizi “yeniden doğuş yıkaması” olarak adlandırır ve “Kutsal Ruh’un yenilenmesi” ile ilişkilendirir (Titus 3:5). Mesih’teki bu yeni yaşamda, günahların bağışlanması, aklanma, kutsallaşma, kurtuluş ve sonsuz yaşam da dahil olmak üzere O’na ait olan her şeye ortak oluruz (1. Korintliler 1:30). Vaftiz elbette bir tür otomatik garanti sağlamaz, tıpkı askere alınmanın iyi bir asker olacağınızı garanti etmemesi gibi. Ancak sizi yaşam boyu izleyecek olan vazgeçilmez bir başlangıçtır.

ÖLÜLERİN DİRİLİŞİNİ BEKLİYORUZ

Dirilişle Rabbimiz İsa, “uykuya dalanların ilk ürünü” (1 Korintliler 15:20), topraktaki tohumlar gibi şimdi “toprağın tozunda uyuyan” (Daniel 12:2) herkesi kapsayacak bir hasadın başlangıcıdır (Yuhanna 12:24; 1 Korintliler 15:36-37). Çünkü Adem’de herkes öldüğü gibi, Mesih’te de herkes diri kılınacaktır (1. Korintliler 15:22). İsa’nın dirilişi, Mezmur 110:1’de vaat edildiği gibi, RAB’bin Rabbimizin ayakları altına serdiği son düşman olan ölümün yenilgiye uğratılmasıdır (bkz. 1. Korintliler 15:25-26). Bu sadece ölümden sonra yaşam değil, ölümün yok edilmesidir. Rabbimiz gibi biz de hayaletler değil, yaşayan insanlar olacağız. Çünkü göğe yükselirken sanki beden alması sona ermiş gibi bedenini geride bırakmamıştır. Arkasından göğe baktıklarında meleklerin öğrencilerine söylediği gibi: Gittiği yoldan (Elçilerin İşleri 1:11), yani İnsanoğlu olarak, yüceliğini simgeleyen göklerin bulutları üzerinde (Elçilerin İşleri 1:9), bedenlenmiş olarak tekrar gelecektir. Bu, yok edilemez bir yaşamın gücüne sahip olan başkâhinimizin bedenidir (İbraniler 7:16) ve Tanrı’nın bedenidir ve bizim dirilişimizin de sonsuz yaşama, artık ölmeyen bir bedenin dirilişine sahip olacağının garantisidir çünkü yaşam, Mesih’in yaşam veren bedeni tarafından verilmiştir.

Bunu bir beklenti içinde, umutla bekleriz. Bu henüz görmediğimiz bir şey için umuttur (Romalılar 8:24) çünkü yaşamımız şu anda Mesih’le birlikte Tanrı’da gizlidir (Koloseliler 3:3) ve gerçekte ne olduğumuz henüz insan gözüne görünmemektedir. Ama biliyoruz ki, O gökten görüldüğünde, biz de O’nun gibi olacağız (1Yu.3:2). Bedensiz ruhlar değil, sonsuz yaşama bürünmüş canlı insanlar olacağız. Elçi bize bu çürümüş bedenimizin bir giysi gibi çürümezliği giyeceğini ve bu ölümlü bedenin Mesih’in ölümsüzlüğünü giyeceğini öğretir (1 Korintliler 15:53).

Gördüğümüz gibi, korunduğumuz “çürüme” Yunanca bir terimle adlandırılır ve bu terim harap olan ya da hastalıklı olan ya da mezardaki bir beden gibi çürüyen ve bozulan her şeyi ifade edebilir. Dolayısıyla bedenin dirilişi tüm bozulmaların üstesinden gelinmesi ve tüm zararların iyileştirilmesidir. Çünkü çürümüş bedenden oluşan bu dünyasal çadırda, Mesih’le birlikte Tanrı’nın sağında gizlenmiş olarak, bizim için gökte hazırlanmış olan çürümez konutun (2. Korintliler 5:1-5) arzusuyla inliyoruz. Ölümlü olanın yaşam tarafından yutulabilmesi için, giysisiz kalmayı değil, Mesih’le birlikte bizim için incek olan bu göksel konutun görkemiyle giyinmeyi arzuluyoruz.

VE GELECEK ÇAĞIN YAŞAMINI (BEKLİYORUZ)

İkrar bu ifadeyi İkrar’da düzenli olarak “sonsuz yaşam” olarak çevrilen daha derli toplu ifadeye eşdeğer olarak kullanır. “Sonsuz” sözcüğü Yunanca *aionios* sıfatına dönüşür ve bu sıfat Yunanca “çağ” anlamına gelen *aion* ismine dayanır. Bu isim İngilizceye (Latince aracılığıyla) bildiğimiz *aeon* kelimesi olarak geçmiştir. Dolayısıyla, “sonsuz yaşam”, kelimenin tam anlamıyla tercüme edecek olursak, “çağların yaşamı” ya da “aeonların yaşamı” gibi bir şeydir. Bu ifade özellikle Mesih’in sonsuz krallığının görkemiyle ortaya çıktığı zaman başlayacak olan çağa işaret etmektedir. Bu yeni aeon’da, gelecek olan çağda, Rabbimizden *aionios*, tüm çağlar boyunca sonsuz olan bir yaşam alırız (Markos 10:30).

Daha önceki yüzyıllarda bu ifadenin yaygın çevirisi “gelecek dünyanın yaşamı” şeklindeydi. Bunun nedeni, yukarıda gördüğümüz gibi, dört yüz yıl önce İngilizce “dünya” sözcüğünün genellikle “çağ” anlamına gelmesidir.³⁸ “Öteki dünya” bu nedenle “gelecek çağ” demenin eski bir yoluydu ve “sonu olmayan dünya”

(birçok duanın sonunda kullanılır) artık “çağlar boyunca” olarak çevrilebilecek İncil’deki bir ifadeyi ifade ediyordu.

Yeni Antlaşma sık sık “gelecek çağ” ile “bu” çağı karşılaştırır; bu çağ günah ve ölüm çağı olduğu için “şimdiki kötü çağ” (Galatyalılar 1:4) olarak adlandırılabilir. “Bu çağın oğulları” (Luka 20:34) evlenmeli ve evlendirilmelidir çünkü ölüm çağı aynı zamanda doğum çağıdır, çünkü insanların kendilerini çoğaltmak ve ölümlerini yerini almak için aile kurmaları gerekir. Ancak İsa “gelecek çağa ve ölümlerin dirilişine erişmeye layık görülenlerin” farklı olduğunu çünkü “artık ölemeyeceklerini” söyler (Luka 20:35-36). Bu nedenle “meleklerle eşit olduklarını” söylemeye devam eder (Luka 20:36). Hâlâ insan bedenindedirler ama ölümsüz olmakla melekler gibidirler; “dirilişin oğullarıdır” (Luka 20:36) ve gelecek çağın sonsuz yaşamına sahiptirler.

“Ölümün kendisinin artık olmadığı” (Vahiy 21:4) bir çağ, temelde ve hayal edilemeyecek kadar yeni bir şeydir ve bu yenilik insan bedeninden daha fazlasını etkiler. Mesih’te Yaratıcı aynı zamanda bir yaratık, maddi bir varlık haline gelmiştir ve kendi kişiliğinde cenneti ve dünyayı sonsuz barış içinde birleştirmiştir. Bulutlardaki gökkuşağı onun habercisidir; RAB’bin yeryüzü ve üzerindeki her canlıyla yaptığı antlaşmanın bir işareti olarak yeryüzünden gökyüzüne uzanır ve geri döner (Yaratılış 9:13). Mesih’te, yeni bir gök ve yeni bir yeryüzü bu işareti yerine getirmek üzere yola çıkmıştır çünkü Yaratıcı bir yaratık olduğunda, yaratılışın kendisi yeni bir şey haline gelir. “İşte, her şeyi yeni yapıyorum” diyor göklerin tahtında oturan Rab (Vahiy 21:5). Çünkü eski şeyler, bütün acılar, üzüntüler ve ağlamalar geçip gitti ve Tanrı onların gözlerinden bütün gözyaşlarını silecek (Vahiy 21:4). Yeni yaratılış çağı, kutsal kentin, yeni Yeruşalim’in, damadı için güzelce süslenmiş bir gelin gibi gökten indiği zamandır; öyle ki, RAB beden çadırında aramızda yaşasın, Tanrımız olsun ve hepimiz O’nun halkı olalım (Vahiy 21:2-3). Onun yüzünü gö-

receğiz (Vahiy 22:4), Tanrı'nın yüceliğini göreceğimiz Mesih'in şekil değiştirmiş insan yüzünü (2 Korintliler 4:6).

Gelecek çağın yaşamı sonsuz yaşamdır çünkü krallığının sonu olmayan Tanrı'nın tek doğan Oğlu'nun yok edilemez yaşamını paylaşır. Göklerdeki sesler yüksek sesle şöyle haykırır: "Dünyanın krallığı Rabbimizin ve Mesih'inin krallığı oldu ve sonsuza dek egemenlik sürecek" (Vahiy 11:15). Buradaki Grekçe ifade, Tanrı'nın yüceliğini öven Yeni Antlaşma doksolojilerinde (örneğin, Galatyalılar 1:5; Filipililer 4:20; 1 Timoteos 1:17; 1 Petrus 4:11; Vahiy 5:13) sık sık "sonsuza dek" olarak çevrilen "çağlar boyunca" ifadesidir. Böylece Mesih'te yaşayan herkes de çağlar boyunca krallar ve kraliçeler olarak yaşamda hüküm sürecekler (Romalılar 5:17) (Vahiy 22:5). "Göklerin göğü" gibi "çağların çağları" da İbranicede yaygın olarak kullanılan bir ikileme kalıbıdır ve derece olarak üstün ve yüce olanı ifade eder. Göklerin göğü dünyanın tüm yerlerinin üstünde ve ötesinde bir yer olduğu gibi, çağların çağları da zamanın tüm çağlarını aşan aşkınlıktır. Mesih, yani İnsanoğlu göklerin bulutları üzerinde görkemle geldiğinde bize gelecek olan budur.

ÂMİN

Güzel bir İbranice kelime. "Gerçek" anlamına gelir. İman ikrarından sonra şunu söylemek için kullanırız: evet, öyledir.

Bir arzuyu da ifade edebilir: öyle olsun, söz tutulsun ve gerçekleşsin.

Âmin. Öyle bile olsa, gel Yüce İsa.

SONSÖZ

Basit Terimlerle Üçlü-Birlik

Üçlü-Birlik doktrini, adına vaftiz edildiğimiz Tanrı hakkındadır: Baba, Oğul ve Kutsal Ruh. Ortaya koyduğu gizemin temelinde Oğul’un ebedi doğuşu ve Ruh’un ebedi meydan çıkışı vardır. Doktrinin mantığını kesin bir şekilde açıklamak için gereken teknik terimler, *ousia*, *hypostasis* ve kişi gibi terimler, vazgeçilmez olduklarını kanıtlamışlardır ancak doktrinin kalbi değildir. Tanrı’nın nasıl “üçü bir arada” olduğundan bahsetmek daha da az önemlidir; bu güzel bir retoriktir ama doktrinin kendisi için pek de gerekli değildir. İkrar’da hiçbir zaman “üç” kelimesi kullanılmaz ve Tanrı’nın “üçü bir arada” olduğunu hiç duymamış olsanız bile, Üçlü-Birlik doktrini konusunda iyi eğitim almış mükemmel bir İznik Hristiyan’ı olabilirsiniz. Bu nedenle, “Üçlü-Birlik” etiketi her ne kadar kullanışlı olsa da Üçlü-Birlik doktrini için gerekli değildir. Esas olan, Tanrı’ya -Baba, Oğul ve Kutsal Ruh’a- iman etmektir. Dolayısıyla, Üçlü-Birlik Pazar İbadetinde sık sık olduğu gibi hiçbir vaizin Tanrı’nın nasıl üçü bir arada olduğunu açıklamanın imkansızlığı karşısında şaşkınlığa düşmesine gerek yoktur. Üçlü-Birlik doktrinini “üç” kelimesiyle hiç uğraşmadan öğretebilirsiniz.

Yardımcı olan şey, Üçlü-Birlik doktrininin mantığını anlamaktır. Ne de olsa bu bir *doktrindir*, yani *öğretilmesi gereken bir şeydir* (Latince *doctrina*, “öğretmek”). Bu öğretinin bir mantığı vardır; zira bu öğreti üçleme ve birlikle ilgili bir tür saçmalık değil, Kutsal Yazılar’ın Baba Tanrı, Tanrı’nın Oğlu İsa ve Kutsal Ruh’un öyküsünü anlatma biçimini *anlamlandıran* Hristiyan öğretisidir. Bu mantık, teknik terminoloji kullanılmadan basit bir dille ifade edilebilir.³⁹

Mantığın temelleri, Augustine’den öğrendiğim yedi ifade ile ortaya konabilir. Bunları öğrendikten sonra, birine Üçlü-Birlik doktrininin temellerini iki dakikadan kısa bir sürede öğretebilirsiniz (bunu birden fazla kez yaptım). Tanrı’nın kim olduğuna dair üçlü bir onaylama ile başlarsınız:

1. Baba Tanrı’dır.
2. Oğul Tanrı’dır.
3. Kutsal Ruh Tanrı’dır.

Ardından, her birini diğerinden ayırmak için üçlü bir olumsuzluk eklersiniz (nasıl gittiğini hatırlamak için birinci kişiden ikinciye, sonra ikinciden üçüncüye ilerleyin ve sonunda birinci kişiye geri dönün):

4. Baba, Oğul değildir.
5. Oğul Kutsal Ruh değildir.
6. Kutsal Ruh Baba değildir.

Sonra, en can alıcı nokta için, tektanrıcılığı ekleyin:

7. Sadece tek bir Tanrı vardır.

Gördüğünüz gibi “üç” kelimesine gerek yoktur, ancak “bir” kelimesi esastır. Paganlar Jüpiter’in bir tanrı olduğunu, Venüs’ün bir tanrı olduğunu ve Apollo’nun bir tanrı olduğunu söyleyebilirler, ancak sonuçta üç tanrıya sahip olurlar. Üçlü-Birlik doktrini farklıdır çünkü kelimenin tam anlamıyla akla yatkın değildir. Aritmetiksiz bir mantığa sahip olduğu söylenebilir (ki bu modern biçimsel mantıkta oldukça yaygındır). Kutsal Kitap’ın

Tanrı hakkında anlattığı hikayeleri anlamlandıran bir mantıktır: örneğin Oğul Mesih'in Baba'nın sağında oturması ve Pentekost'ta Kutsal Ruh'u dökmesi (Elçilerin İşleri 2:33). Ya da nasıl oluyor da Tanrı'nın çarmıhta öldüğünü söyleyebiliyoruz (çünkü Oğul Tanrı'dır) ama Baba'nın öldüğünü söyleyemiyoruz (çünkü Baba Oğul değildir).

Elbette Üçlü-Birlik hakkında bu yedi ifadeden daha fazla söylenecek çok şey vardır. Bu sadece mantıksal çıplak kemiklerdir. Bu kemiklere et giydirmek için İkrar'ı öğretmek, Müjde'yi vaaz etmek ve Tanrı'nın öyküsünü Kutsal Yazılar'da anlatıldığı şekilde anlatmak gibi şeyler yapmanız gerekir. Yine de bu çıplak kemik mantığının içinde çok şey vardır ve teknik terimlerin nerede devreye girdiği gösterilerek ortaya çıkarılabilir. Diyelim ki 2. ifade hakkında bir soru sordunuz, Oğul İsa'nın, Baba gibi gerçekten Tanrı olup olmadığını merak ediyorsunuz. *Homousios* bu soruya net bir yanıt vermek için İkrar'da yer alır: Evet; Oğul, Baba ile aynı anlamda Tanrı'dır, Baba ile aynı ilahi varlığa ya da öze sahiptir. Ya da İsa'nın Tanrı'nın bir parçası olup olmadığını merak eden biri olduğunu varsayalım. İkinci ifadeye göre onun Tanrı'nın bir parçası olmadığını, Tanrı *olduğunu* belirtebilirsiniz. Aynı şekilde Kutsal Ruh da Tanrı'nın bir parçası ya da bir yönü değildir; o Tanrı'dır. Üçlü-Birlik'in her bir kişisi tam bir bireysel varlıktır, bir *hipostazdır*. Buradaki teknik terimler bazı yanlış anlamaları ortadan kaldırarak konuya açıklık getirmektedir.

Ancak bu tür yanlış anlamalara yatkın değilseniz, yedi basit ifade yeterince açıktır. İşin özünü anlamak için çok fazla teknik kelime dağarcığına ya da süslü ifadelere ihtiyacınız yoktur. Önemli terimler "Tanrı", "bir" ve en önemlisi de vaftiz edildiğimiz üçlü isimdir: Baba, Oğul ve Kutsal Ruh. İkrar'dan biraz yarıdım alarak, Üçlü-Birlik doktrininin Kutsal Kitap ve Hristiyan ibadeti boyunca bulunan üç katlı ismin küçük varyasyonlarını

nasıl içerdığını görebilirsiniz. Örneğin, bir öğretiş, itiraf ve övgü zamanının sonuna geldiğimizde, aşağıdaki gibi kutsama sözlüyle bitirebiliriz: “Rab İsa Mesih’in lütfu, Tanrı’nın sevgisi ve Kutsal Ruh’un paydaşlığı hepinizle olsun” (2. Korintliler 13:14).

Notlar

Giriş: Tarihsel Arka Plan

- 1 İtikatların tarihi için J. N. D. Kelly'nin klasik çalışması *Early Christian Creeds*, 3. baskı (Continuum, 1972), burada 4. bölümü takip ediyorum.
- 2 Metnin karmaşık tarihi ve Konstantinopolis Konsili'nde kullanımı hakkında bkz. Kelly, *Creeds*, bölüm 10.
- 3 İznik İmanının 381 tarihli Yunanca metni için Kelly, *Creeds*, 297'yi kullanıyorum. 325'teki İznik İmanının Yunanca metni için Kelly, *Creeds*, 215'i kullanıyorum.

İnanıyoruz [İnanıyorum]

- 4 Kesin olmak gerekirse, Doğu “inanmak” için Yunanca birinci çoğul şahıs fiilini, Batı ise “inanmak” için Latince birinci tekil şahıs fiilini kullanmıştır.
- 5 Kelly, *Creeds*, bölüm 2'de daha fazla ayrıntı vermektedir.
- 6 Dördüncü yüzyılın sonlarında Milano piskoposu olan Ambrose'den de bunu duyuyoruz (bkz. Kelly, *Creeds*, 36-37).
- 7 Bu, Hippolytus'a atfedilen üçüncü yüzyıl başlarına ait bir belge olan *Apostolik Gelenek'teki bir dizi sorudan alınmıştır* (bkz. Kelly, *Creeds*, 45-46, 90-92).

Madde 1: Baba Tanrı

Göklerin ve Yerin Yaratıcısı

- 8 Örneğin, Yasanın Tekrarı 10:14; 1. Krallar 8:27; Mezmur 148:4; ve Nehemya 9:6. Bazı çeviriler bu ifadeyi “en yüksek gök” olarak çevirir.

Görünen ve Görünmeyen Şeylerin Yaratıcısı

- 9 “Yaratık” kelimesi aslında Tanrı'nın yarattığı her şeyi tanımlayan teolojik bir terimdir ve bu kitapta her zaman bu anlamda kullanılacaktır.
- 10 Bu kavrayış, sık sık atıfta bulunulan Latince atasözü *corruptio optimi pessima est*, “en iyi şeyin bozulması en kötü şeydir” sözünde saklıdır.

Madde 2, Bölüm 1: Tanrı'nın Ebedi Oğlu

Ve Tek Rab

- 11 İsa'ya tapınmanın daha sonraki bir gelişme olmadığı Richard Bauckham tarafından kesin bir şekilde gösterilmiştir, *Jesus and the God of Israel* (Eerdmans, 2008).

Tüm Çağlardan Önce Baba'nın Tek Doğan Oğlu

- 12 C. S. Lewis'in *Studies in Words* (Cambridge University Press, 1967) adlı eserinin ikinci baskısının 9. bölümünde bu konuda çok öğretici bir tartışma vardır.
- 13 Amaç sadece zarif Latince ifade olan *Filium Dei unigenitum et ex Patre natum*, "Tanrı'nın Oğlu, tek doğmuş ve Baba'dan doğmuş" ifadesini üretmek olabilir.
- 14 Bu şaşırtıcı ifade Mezmur 110:3'ün eski Latince (Vulgate) çevirisinden esinlenmiş olabilir: "Sabah yıldızından önce ana rahminden seni doğurdum" (*ex utero ante luciferum genui te*).

Baba ile Aynı Öze Sahip Olan

- 15 Bu kelime dağarcığını yakından takip etmek isteyenler, akademisyenlerin bazen bu kelimeyi farklı bir sonla sunduklarını fark edeceklerdir: *homoousion*. Bu *homoousios'tan* "him" "in" "he" den farklı olduğu gibi farklıdır; nominatif durum yerine akuzatif durumdadır. Bu tamamen dilbilgisel bir farktır, anlam farkı değildir ve bunu görmezden gelebiliriz.
- 16 Bu, *Quicunque vult* (açılış kelimelerinden) veya "Athanasian Creed" olarak bilinen Latince inanç itirafından gelmektedir. Ancak bu son isim yanıltıcıdır; aslında yazarını bilmiyoruz, ancak kesinlikle Yunan kilise babası Athanasius'tan türetilmemiştir. Teolojisi Latin kilisesi babası Augustinus'a dayanmaktadır.

Her Şey O'nun Aracılığıyla Var Edildi

- 17 Bu benim çevirimdir, kelime dağarcığını takip etmeyi kolaylaştırmak için *egeneto'nun* iki kullanımını "came to be" ile çeviriyorum.

Arasöz: Sözcük ve Benzetmeler

- 18 "Oğul" sözcüğü birçok çeviride bu ayetteki "tek doğmuş" ifadesinden sonra eklenmiştir, ancak burada Grekçede "Oğul" için bir sözcük yoktur.
- 19 Aquinas, *Summa Theologica*, bölüm I, soru 4, madde 3, cevap 4.

Madde 2, Bölüm 2: Beden Almış Tanrı

Gökten indi

- 20 Augustine, *On Christian Doctrine*, çev. D. W. Robertson (Macmillan, 1958) 1:12.12. Enkarnasyonda her yerde hazır ve nazır olan Tanrı'nın inişi temasının tam olarak işlenmesi için, Augustinus'un enkarnasyon hakkındaki risalesi olan 137. Mektubuna bakınız.

Ve Beden Aldı

- 21 "Beden", "can", "ruh", "kalp" vb. için eski İbranice terminolojiye dair faydalı bir rehber için bkz. Hans Walter Wolff, *Anthropology of the Old Testament*, rev. ed. (SCM Press, 2012).

Kutsal Ruh'tan

- 22 Gregory'nin "Ablabius'a, 'Üç Tanrı Değil' Üzerine" adlı risalesinden, benim çevirim.

Ve Bakire Meryem'den

- 23 Benim çevirim. "Alçakgönüllülük", "alçakgönüllülük" ya da "aşağılanma" olarak da çevrilebilen aynı sözcüğü ifade eder.

Ve İnsan Oldu

- 24 Gregory Naziansen, Söylev 29:19 (Üçüncü Teolojik Söylev olarak da bilinir). Bunu, enkarnasyonun mantığını anlamak için tüm kilise babalarındaki en yararlı formülasyonlardan biri olarak görüyorum.
- 25 Gregory Naziansen, 101. Mektup.

Ve Acı Çekti

- 26 Bu büyük kilise babasının en çarpıcı görüşlerinden biri, John McGuckin, *Saint Cyril of Alexandria and the Christological Controversy* (St. Vladimir's Seminary Press, 2004), 332-33'de tercüme edilen *Scholia on the Incarnation*, §35'de bulunabilir.

Ve Gömüldü

- 27 Platon, *Phaedo* 64c.
- 28 Mezmur 88:5, Ortodoks kiliselerinde hala kullanılan eski Yunanca çeviride. Bu ifade Kral James Versiyonu gibi eski İngilizce çevirilerde de yer almaktadır.

Ve Kutsal Yazılar Uyarınca Üçüncü Günde Dirildi

- 29 Benim çevirim.
- 30 Havariler İnanıcı Latince *infernium* (ya da metnin bazı versiyonlarında aşağıda olanlar anlamına gelen *inferos*) terimini kullanır; kelimenin kökü “aşağı” ile aynıdır. Ölülerin yeri “yeryüzünün alt kısımlarıdır” (Efesliler 4:9).

Madde 3: Kutsal Ruh

Ve Kutsal Ruh’a

- 31 Bakınız Kelly, *Creeds*, bölüm 10.

Rab

- 32 Bu “kişi” tanımı 6. yüzyılın başlarında, patristik dönemin en önemli mantıkçısı Boethius tarafından, Teslis doktrinini de göz önünde bulundurarak *Theological Tractates* 5.3 adlı eserinde formüle edilmiştir. Thomas Aquinas gibi daha sonraki Batılı teologlar tarafından da sıkça atıfta bulunulmuştur.

Ve Yaşam Veren

- 33 Buradaki hayvanat bahçesi, “zoolojik bahçeler” ile aynı kelimedenden gelmektedir; canlıları incelemek için kullanılan bir bahçe (kısaca “hayvanat bahçesi”).
- 34 Bu, Cyril’in Nestorius’a yazdığı üçüncü mektuba ekli 11. ana temada yer alan öğretilerdir. Çeviri ve Cyril’in kendi yorumu için bakınız McGuckin, *Saint Cyril of Alexandria*, 275.

[Ve Oğul’dan]

- 35 Temel hikaye Kelly tarafından anlatılmaktadır, *Creeds*, bölüm 11.
- 36 Bu noktanın önemli tartışmaları için bakınız Augustine, *On the Trinity* 4:20.29 ve 15:26.47.

Peygamberler Aracılığıyla Konuşan

- 37 Yunanca *theopneustos* terimi, “Kutsal Ruh” isminin de bir parçası olan “nefes” veya “ruh” (*pneuma*) kelimesiyle aynı kökten türemiştir. Aynı bağlantı İngilizce “inspiration” kelimesinin “spirit” kelimesinden türeltilmesinde de görülmektedir.

Ve Gelecek Çağın Yaşamını (Bekliyoruz)

- 38 "Tüm çağlardan önce Baba'dan doğmuş olan" tartışmasına ve C. S. Lewis'in *Studies in Words* kitabındaki açıklamalarına bakınız.

Sonsöz: Basit Terimlerle Üçlü-Birlik

- 39 Burada, *Good News for Anxious Christians* (Brazos Press, 2010), 184-87 ve *The Meaning of Protestant Theology* (Baker Academic, 2020), 312-14'te verdiğim bir açıklamayı tekrarlıyorum. Ancak bu aslında benim açıklamam değil çünkü bunu Augustine'deki pasajlardan, özellikle de *Teslis Üzerine* 8:pref.1 ve *Hristiyan Doktrini Üzerine* 1:4.5'ten öğrendim.

NIK AN RARİ

örünen ve görünmeyen
ı, Kâinatın Efendisi tek
ba Tanrı'ya inanıyoruz.
Mesih'e (inanıyoruz): O,
doğan oğludur. O, tüm
adan doğdu, O, ışıktan
dan gerçek Tanrıdır, O,
ze sahip olarak doğdu,
y O'nun aracılığıyla var
sanlar uğruna ve bizim
gökten indi, ve Kutsal
ryem'den beden aldı ve
zimiz uğrumuza Pontius
an çarmıha gerildi; Acı
üldü, ve Kutsal Yazılar
ünde dirildi ve göklere
n sağında oturuyor; ve
lülere yargılamak üzere
örkemle tekrar gelecek,
ın sonu olmayacak. Ve
(yoruz):O, Rab ve yaşam
adan çıkarak gelmiştir,
birlikte tapınılmıştır ve
ygamberler aracılığıyla
'Tek kutsal hristiyan ve
anıyoruz): Günahların
vaftiz olduğunu beyan

 **Ahit**
yayınları

ISBN: 978-605-71023-8-6

